

Załącznik do uchwały nr XXII/127/2021

Rady Powiatu w Parczewie

z dnia 26 marca 2021 r.

Starostwo Powiatowe w Parczewie

Ul. Warszawska 24

21-200 Parczew

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO NA LATA 2021 – 2024

LUBLIN 2020 r.

Główni autorzy opracowania:

„EKO-GEO” Pracownia Geologii
i Ochrony Środowiska w Lublinie

mgr inż. Anna Majka – Smuszkiewicz
z zespołem

EKO-GEO Pracownia Geologii i Ochrony Środowiska
Anna Majka - Smuszkiewicz

Adres biura: 20 - 069 Lublin, ul. Leszczyńskiego 6/1
tel./fax (0 - 81) 532 – 77 - 32; (0 - 81) 532 – 80 - 74
email: info@ekogeo.com.pl, www.ekogeo.com.pl

SPIS TREŚCI

1.	WYKAZ SKRÓTÓW	4
2.	WSTĘP.....	5
3.	STRESZCZENIE	6
4.	CHARAKTERYSTYKA POWIATU	6
5.	REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO.	15
6.	OCENA STANU ŚRODOWISKA	28
6.1.	POWIETRZE	28
6.2.	ZAGROŻENIE HAŁASEM	52
6.3.	POLE ELEKTROMAGNETYCZNE	56
6.4.	GOSPODAROWANIE WODAMI	58
6.5.	GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA	73
6.6.	ZASOBY GEOLOGICZNE	76
6.7.	GLEBY	78
6.8.	GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW.....	89
6.9.	ZASOBY PRZYRODNICZE	99
6.10.	ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI	150
6.11.	ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	152
6.12.	EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	153
7.	CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE	154
8.	SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	171
8.1.	SYSTEM INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA ..	171
8.2.	WYKAZ INTERESARIUSZY ZAANGAŻOWANYCH W PRACĘ NAD PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA 171	
8.3.	UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU	171
8.4.	PROCEDURY MONITORINGU, PRZEGLĄDU STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA 173	
9.	SPIS TABEL.....	176
10.	SPIS RYSUNKÓW.....	177
12.	SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	178

1. WYKAZ SKRÓTÓW

BaP benzo(a)piren

GUS BDL Główny Urząd Statystyczny Baza danych lokalnych

GZWP główny zbiornik wód podziemnych

JCWP jednolite części wód powierzchniowych

JCWPd jednolite części wód podziemnych

KPOŚK Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych

KZGW Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

Mpzp miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

MŚ Ministerstwo Środowiska

OZE odnawialne źródła energii

PEM pole elektromagnetyczne

PIOŚ Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska

PIP Państwowa Inspekcja Pracy

PM10 pył zawieszony o średnicy ziaren do 10 mikrometra

PM 2,5 pył zawieszony o średnicy ziaren do 2,5 mikrometrów

POŚ program ochrony środowiska

PSP Państwowa Straż Pożarna

PSZOK punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

PZO Plan zadań ochronnych

RDOŚ Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

RIPOK regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych

SDF standardowy formularz danych

SUiKZP Studium uwarunkowań i kierunki zagospodarowania przestrzennego

WFOŚiGW Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

OŚ Oczyszczalnia Ścieków

ZDR zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

ZZR zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

2. WSTĘP

W związku z wejściem w życie nowelizacji ustawy Prawo Ochrony Środowiska nastąpiła zmiana sposobu realizacji krajowej polityki ochrony środowiska. Obecnie jest ona prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych oraz za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Podstawą prawną opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2021-2024” jest art.17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. 2020 poz. 1219, z późn. zm.). Dokument ten nakłada na organy wykonawcze województwa, powiatu i gminy obowiązek opracowania programów dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Dokumenty te mają na celu realizowanie polityki ochrony środowiska zgodnie z zapisami w ww. ustawie. Dotychczas obowiązującym dokumentem był „PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO NA LATA 2004-2014” został opracowany na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm).

Program ochrony środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2021-2024 przygotowany został na zlecenie Starostwa Powiatowego w Parczewie. Stanowi on podstawowe narzędzie prowadzenia polityki ochrony środowiska w powiecie, ustala cele i zadania środowiskowe, usystematyzowane według priorytetów. Realizacja Programu ma doprowadzić do poprawy stanu środowiska przyrodniczego oraz efektywnego zarządzania środowiskowego.

Program ochrony środowiska został opracowany w oparciu o Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (Ministerstwo Środowiska, 2 września 2015 r.). Wytyczne MŚ systematyzują główne elementy, które powinny zostać ujęte w POŚ. Określają one główne zasady tworzenia POŚ, jego strukturę, szczególnie zwracając uwagę na dziesięć podstawowych obszarów interwencji: (I) ochrona klimatu i jakości powietrza, (II) zagrożenia hałasem, (III) pola elektromagnetyczne, (IV) gospodarowanie wodami, (V) gospodarka wodno-ściekowa, (VI) zasoby geologiczne, (VII) gleby, (VIII) gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, (IX) zasoby przyrodnicze, (X) zagrożenia poważnymi awariami; w ramach których będą realizowane zadania z zakresu ochrony środowiska.

Wytyczne MŚ zawierają także listę proponowanych wskaźników monitorowania postępów wdrażania POŚ, które zostały wykorzystane w ramach niniejszego programu. Wytyczne MŚ zalecają ponadto przedstawienie typów zadań, które będą realizowane w ramach POŚ, wg podstawowych kierunków interwencji przyporządkowanych do celów ochrony środowiska w poszczególnych dziesięciu obszarach ochrony środowiska.

Zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2020, poz. 283 z późn. zm.), program wymaga przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (art. 46 ust. 3).

Zalecenia dotyczące zawartości strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zostały przedstawione w pismach wystosowanych do Starosty powiatu parczewskiego przez Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie (pismo z dnia 22.10.2020 roku) oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie (pismo z dn. 28.10.2020 rok).

3. STRESZCZENIE

Opracowanie programu ochrony środowiska wynika z art. 17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2020 poz. 1219, z późn. zm.). Program ochrony środowiska dla powiatu parczewskiego jest podstawowym instrumentem do realizacji zadań własnych i koordynowanych w zakresie ochrony środowiska, które będą w całości lub w części finansowane ze środków będących w dyspozycji powiatu. Program oparty jest na wielu strategiach, programach, politykach, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju.

W niniejszym opracowaniu przeanalizowano istniejący stan środowiska powiatu parczewskiego w zakresie takich obszarów interwencji jak: klimat i powietrze, klimat akustyczny, pole elektromagnetyczne, zasoby i jakość wód, gospodarka wodno-ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze, zagadnienia horyzontalne: adaptacja do zmian klimatu, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, działania edukacyjne oraz monitoring środowiska. Analizy tej dokonano na podstawie materiałów literaturowych, danych dostępnych na stronach internetowych oraz informacji uzyskanych od poszczególnych jednostek (Urząd Gminy Dębowa Kłoda, Urząd Gminy Jabłoń, Urząd Gminy Milanów, Urząd Miejski Parczew, Urząd Gminy Podedwórze, Urząd Gminy Siemień, Urząd Gminy Sosnowica, Starostwo Powiatowe w Parczewie, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska). Program zawiera analizę SWOT – słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń dla powiatu parczewskiego. Przedstawia również propozycje zadań niezbędnych do kompleksowego rozwiązania problemów ochrony środowiska z terenu powiatu parczewskiego, ze wskazaniem rozwiązań.

4. CHARAKTERYSTYKA POWIATU

4.1 Położenie

Powiat parczewski został powołany dnia 13 listopada 1954 roku w województwie lubelskim, jako jeden z pierwszych powiatów utworzonych tuż po wprowadzeniu gromad

w miejsce dotychczasowych gmin (29 września 1954 roku) jako podstawowych jednostek administracyjnych PRL. Na powiat parczewski złożyły się 1 miasto i 15 gromad, które wyłączono z dwóch ościennych powiatów w tymże województwie:

- z powiatu włodawskiego:
 - ✓ miasto Parczew
 - ✓ gromady Chmielów, Dębowa Kłoda, Jedlanka, Kodeniec, Plebania Wola, Sosnowica

i Tyśmienica

- z powiatu radzyńskiego:
 - ✓ gromady Działyń, Gęś, Jabłoń, Jezioro, Milanów, Przewłoka, Rudno i Siemień

Po zniesieniu gromad i reaktywacji gmin z dniem 1 stycznia 1973 roku powiat parczewski podzielono na 1 miasto i 7 gmin:

- ✓ miasto Parczew
- ✓ gminy Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Siemień, Sosnowica i Uścimów

Po reformie administracyjnej obowiązującej od 1 czerwca 1975 roku terytorium zniesionego powiatu parczewskiego włączono głównie do nowo utworzonego województwa białkopodlaskiego, oprócz gminy Sosnowica, którą włączono do województwa chełmskiego i gminy Uścimów, która weszła w skład województwa lubelskiego.

Wraz z reformą administracyjną z 1999 roku przywrócono w województwie lubelskim powiat parczewski o kształcie i podziale administracyjnym zbliżonym do wyglądu z 1975 roku, jedynie gminę Uścimów przyłączono do powiatu lubartowskiego, a miasto i gminę Parczew połączono 1 stycznia 1992 roku we wspólną gminę miejsko-wiejską Parczew.

Powiat parczewski położony jest w północnej części województwa lubelskiego. Obejmuje obszar 95 220 ha, tj. 952 km². Sąsiaduje od północnego zachodu z powiatem radzyńskim, od południowego zachodu z powiatem lubartowskim, od południa z powiatem łęczyńskim, od wschodu z powiatem włodawskim i od północy z powiatem białkopodlaskim.

Powiat składa się z siedmiu gmin:

1. Gmina Dębowa Kłoda (powierzchnia 18 837 ha tj. 188 km²)
2. Gmina Jabłoń (powierzchnia 11 035 ha tj. 110 km²)
3. Gmina Milanów (powierzchnia 11 672 ha tj. 117 km²)
4. Gmina Parczew (powierzchnia 14 680 ha, tj. 147 km²)
5. Gmina Podedwórze (powierzchnia 10 713 ha tj. 107 km²)
6. Gmina Siemień (powierzchnia 11 121 ha tj. 111 km²)
7. Gmina Sosnowica (powierzchnia 17 162 ha, tj. 172 km²)

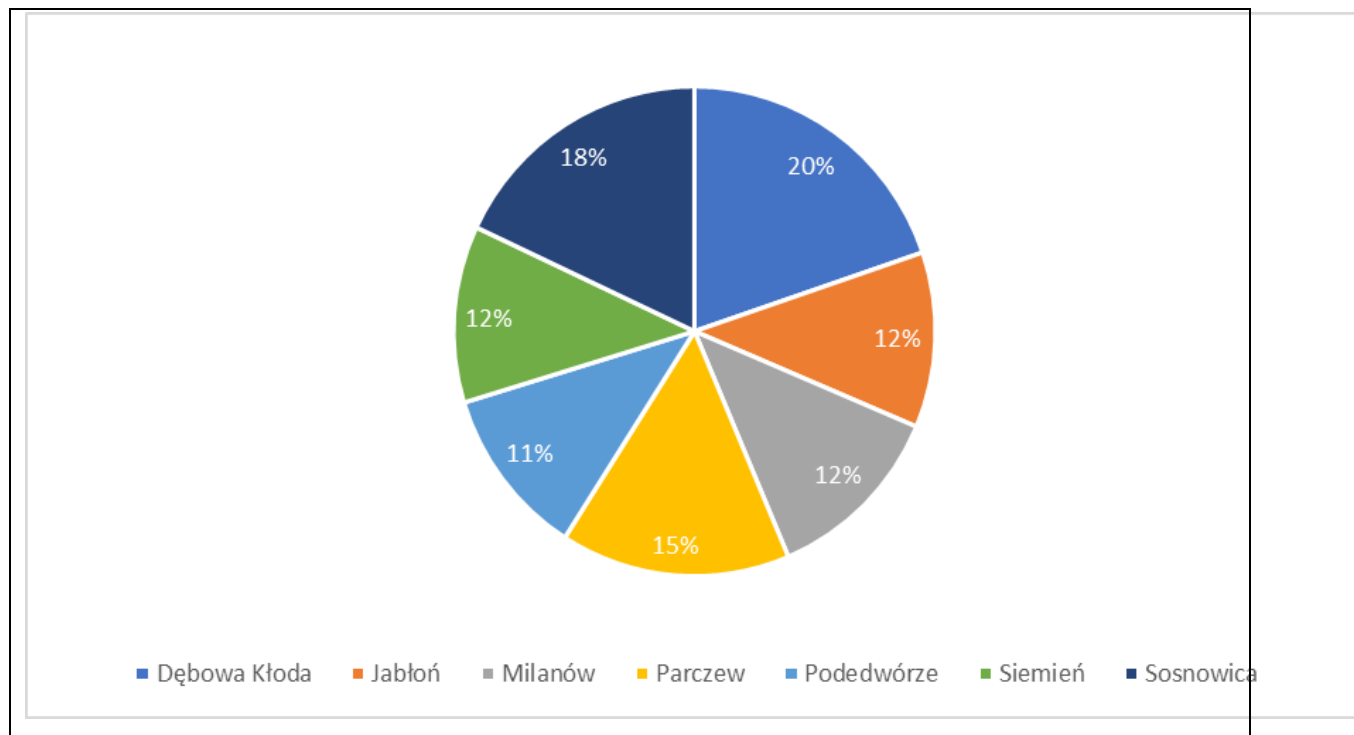
Największą pod względem powierzchni jest gmina Dębowa Kłoda, a najmniejszą gmina Podedwórze.

Rysunek 1. Położenie Gmin na tle Powiatu parczewskiego

Źródło: www.gminy.pl

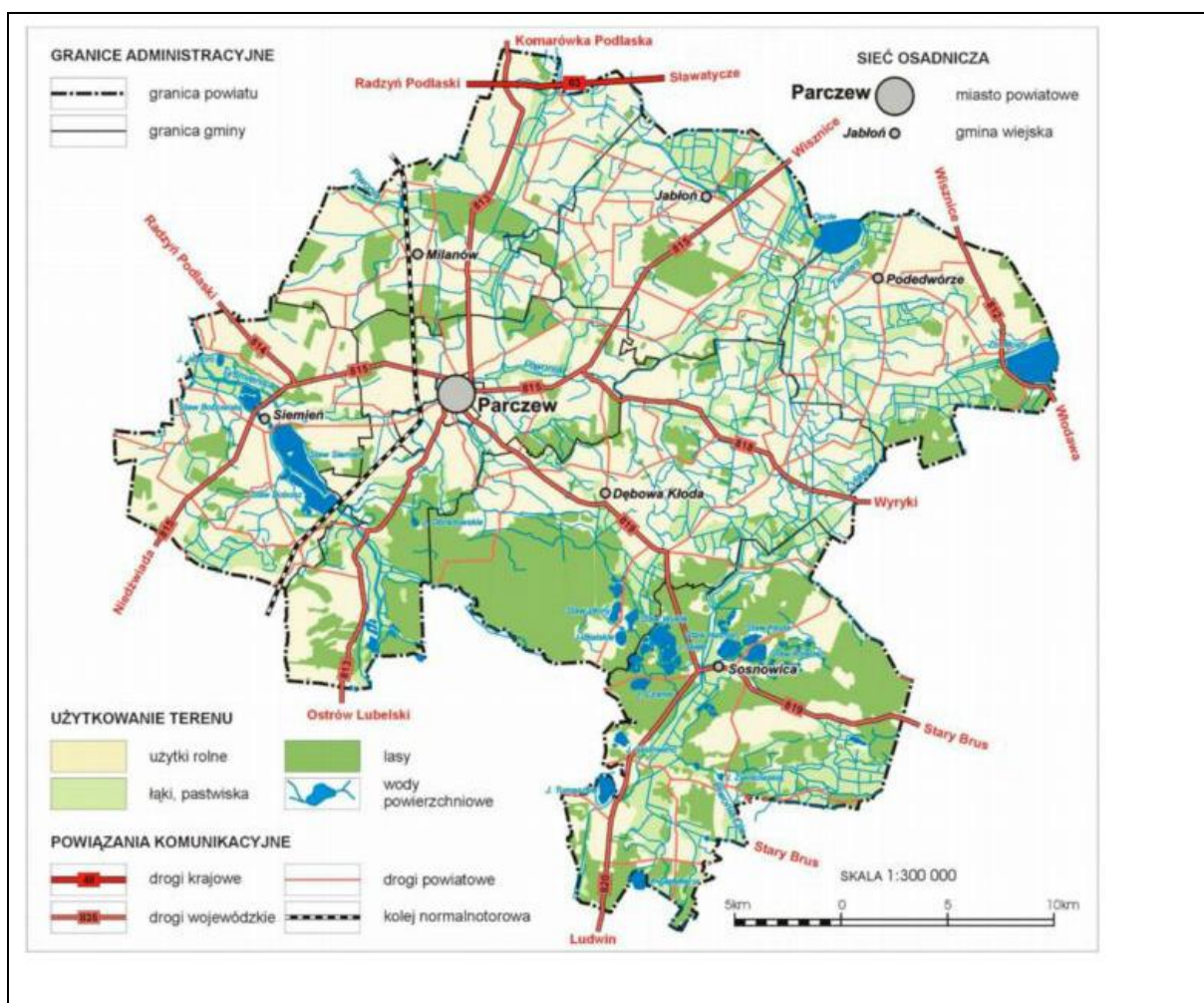
Wykres 1. Powierzchnia Gmin w Powiecie parczewskim

Źródło: Opracowanie własne

Powiat parczewski, biorąc pod uwagę podział Polski na jednostki fizyczno-geograficzne, obejmuje następujące krainy:

- ✓ Równina Parczewska obejmująca północno-wschodnią część powiatu;
- ✓ Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie obejmujące południową część powiatu;
- ✓ Garb Włodawski wsuwający się klinem od wschodu pomiędzy Równiną Parczewską i Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, będącymi częścią makroregionu Polesie Zachodnie.

Rysunek 2. Mapa Powiatu Parczewskiego

Źródło: <https://powiat.parczew.pl/p,92,obszar-i-polozenie>

4.2. Ludność

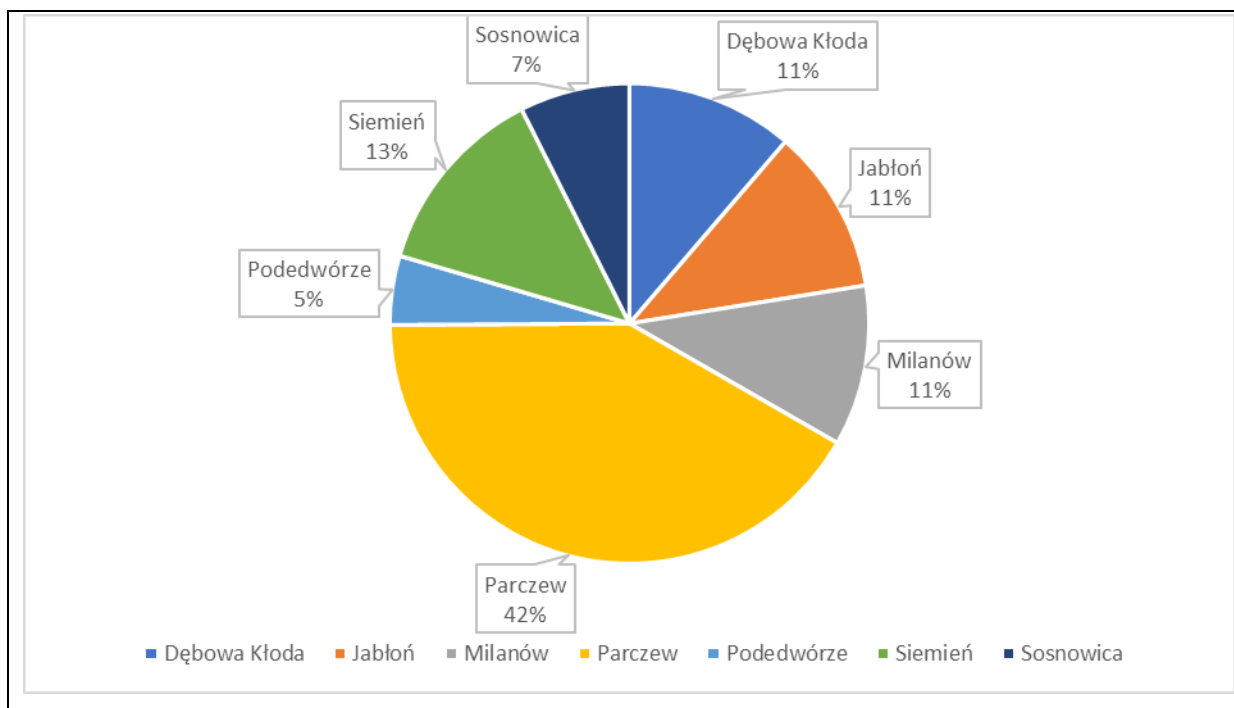
Powiat parczewski zamieszkuje wg stanu na koniec 2019 roku 34 711 mieszkańców. 50,74% mieszkańców stanowią kobiety (17 466) i 49,26 % stanowią mężczyźni (17 245). Gęstość zaludnienia na terenie powiatu parczewskiego wynosi 36 os/km².

Tabela 1 Ludność w Powiecie Parczewskim

Lp.	Gmina	Liczba ludności	Ludność na 1 km ²	Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	Największa miejscowość
1.	powiat parczewski	34 711	36	-7,0	Siedziba Parczew
2.	Dębowa Kłoda	3 920	21	-10,6	Uhnin
3.	Jabłoń	3 874	35	3,4	Jabłoń
4.	Milanów	3 762	32	-19,0	Milanów
5.	Parczew	14 445	98	-2,1	Parczew
6.	Podedwórze	1 615	15	-11,6	Podedwórze
7.	Siemień	4 516	41	-14,4	Gródek Szlachecki
8.	Sosnowica	2 579	15	-10,0	Sosnowica

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Ludność % ogółem w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne

4.3 Wodociągi, kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

W powiecie parczewskim długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej (stan z roku 2019) wynosi 610,1 km. Liczba przyłączy prowadząca do budynków mieszkalnych i zbiorowego mieszkania wynosi 8 839 szt. Liczba ludność korzystająca z sieci wodociągowej to 30 187 osób. Poziom zwodociągowania w powiecie parczewskim wynosi: 86,97%.

Długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej w roku 2019 wyniosła 168,0 km, liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 3 658. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 15 747osób. W dalszym ciągu istnieją wyraźne dysproporcje pomiędzy poziomem zwodociągowania i kanalizowania. Poziom skanalizowania w powiecie parczewskim wynosi 45,37%.

Na terenie powiatu parczewskiego czynnych jest 14 oczyszczalni ścieków.

4.4. Powietrze

Na jakość powietrza znaczący wpływ ma emisja powierzchniowa, związana ze stosowaniem paliw o niskiej jakości w paleniskach domowych oraz z działalnością małych zakładów, nie podlegających obowiązkowi posiadania pozwolenia na emisję do powietrza gazów i pyłów. W strefie lubelskiej, do której należy powiat parczewski, wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,2 oraz docelowego benzo(a)pirenu.

4.5. Gazyfikacja powiatu, zaopatrzenie w ciepło

Długość czynnej sieci gazowej na terenie powiatu parczewskiego w roku 2019 wyniosła 42 km. Ilość odbiorców gazu w roku 2019 wyniosła 250 gospodarstw (683 osoby), z czego 171 to odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem.

4.6. Wody podziemne

Na terenie powiatu parczewskiego wodonośne poziomy użytkowe związane są z utworami czwartorzędu, trzeciorzędu i kredy górnej.

Powiat parczewski znajduje się w zasięgu dwóch JCWPd: PLGW200067 i PLGW200075. Celem środowiskowym dla JCWPd jest dobry stan ilościowy i chemiczny, cel środowiskowy dla JCWPd 75 został osiągnięty. Dla JCWPd 67 termin osiągnięcia celu został przedłużony do roku 2027 ze względu na zmiany chemizmu wód.

W obrębie powiatu parczewskiego znajdują się dwa główne zbiorniki wód podziemnych GZWP nr 407 Niecka lubelska (Chełm – Zamość) oraz GZWP 215 Subniecka Warszawska.

4.7. Wody powierzchniowe

Według podziału wprowadzonego w oparciu o Ramową Dyrektywę Wodną na terenie powiatu parczewskiego występują zlewnie 33 jednolitych części wód powierzchniowych JCWP. Wszystkie JCWP występują w obrębie regionu wodnego środkowej Wisły. Zarządza nimi Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Lublinie.

31 JCWP to zlewnie rzek i 2 jeziora.

15 JCWP to ciekii o statusie naturalnej części wód, 15 to ciekii o statusie silnie zmienionej części wód, 1 sztuczna część wody oraz 2 jeziora o statusie silnie zmienionej części wód.

Jedynie JCWP Konotopa charakteryzuje się dobrym stanem wód, pozostałe JCWP to ciekii o złym stanie wód, podobnie jak jeziora.

Według oceny ryzyka, nieosiągnięcie celów środowiskowych dotyczy 23 JCWP, których zlewnie występują w obrębie powiatu parczewskiego.

4.8. Hałas

Na poziom hałasu w powiecie parczewskim decydujący wpływ ma hałas komunikacyjny, na którego poziom wpływa: natężenie ruchu i udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów, stan techniczny pojazdów, rodzaj nawierzchni dróg oraz organizacja ruchu drogowego. Na terenie powiatu parczewskiego nie jest prowadzony monitoring poziomu hałasu.

4.9. Pola elektromagnetyczne

Na terenie powiatu parczewskiego zarejestrowano 28 stacji bazowej telefonii komórkowej.

4.10. Gleby

Powiat parczewski ma charakter rolniczy. Największą część powierzchni zajmują grunty orne. Tylko w Gminie Sosnowica większy odsetek stanowią grunty leśne.

Dominującym rodzajem gleb są bielice, wykształcone na piaskach i pyłach. Na materiale gliniastym wykształciły się gleby brunatne i pseudobielicowe, natomiast w zagłębieniach wytopiskowych i dolinach rzecznych występują gleby pochodzenia wodnego i organicznego. Część z nich została zdegradowana przez niewłaściwe melioracje.

4.11. Zasoby geologiczne

Aktualnie na terenie powiatu parczewskiego eksploatowanych jest 7 złóż kruszywa naturalnego. Wydobycie prowadzone jest w oparciu o uzyskane koncesje.

Obecnie prowadzona jest rekultywacja 3 złóż.

4.11 Ochrona przyrody

Z form ochrony przyrody w myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2020, poz. 55) na terenie powiatu parczewskiego znajdują się: park narodowy, 6 rezerwatów przyrody, 2 parki krajobrazowe, obszar chronionego krajobrazu, 9 obszarów Natura 2000, 38 pomników przyrody, 22 użytki ekologiczne oraz zespół przyrodniczo – krajobrazowy. Na terenie powiatu parczewskiego znajduje się północno – zachodni fragment Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Planistyczną formę ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu stanowią Systemy Przyrodnicze Gmin oraz korytarze ekologiczne.

Uwzględniając powyższe analizy, stan środowiska, główne problemy środowiskowe, obowiązujące przepisy prawa polskiego i wspólnotowego, programy

i strategię rządowe, regionalne i lokalne, a także uwarunkowania wynikające z opracowań gminnych, wyznaczono w niniejszym dokumencie cele i kierunki ochrony środowiska dla powiatu parczewskiego.

Klimat i powietrze

Cel: Zmniejszenie niskiej emisji

Kierunki interwencji:

- Zmniejszenie niskiej emisji z transportu,
- Zmniejszenie niskiej emisji z budynków mieszkalnych jednorodzinnych,
- Zmniejszenie niskiej emisji z budynków użyteczności publicznej.

Cel: Kontrola nad wprowadzanymi zanieczyszczeniami do atmosfery

Kierunek interwencji:

- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Cel: Rozwój odnawialnych źródeł energii

Kierunek interwencji:

- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel: Redukcja zużytej energii

- Modernizacja energochłonnej infrastruktury oświetlenia ulic.

Cel: Osiągnięcie wymaganych standardów jakości powietrza

- Prowadzenie monitoringu powietrza.

Klimat akustyczny

Cel: Zapewnienie mieszkańcom dobrego klimatu akustycznego

- Zmniejszenie emisji hałasu komunikacyjnego.

Cel: Zapewnienie mieszkańcom dobrego klimatu akustycznego

Kierunki interwencji:

- Zmniejszenie emisji hałasu z transportu drogowego,
- Wprowadzenie monitoringu hałasu zwłaszcza na terenach zagrożonych hałasem komunikacyjnym,
- Ograniczenie emisji hałasu pochodzącego z sektora gospodarczego.

Pole elektromagnetyczne

Cel: Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego na zdrowie człowieka i środowisko

Kierunki interwencji:

- Prowadzenie monitoringu stanu środowiska pod kątem PEM,
- Prowadzenie bazy danych o urządzeniach będących emitorem PEM.

Gospodarka wodno-ściekowa

Cel: Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych

Kierunki interwencji:

- Poprawa jakości wód,
- Modernizacja infrastruktury oczyszczania ścieków,
- Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,
- Zmniejszenie zanieczyszczenia wód związkami organicznymi,
- Ochrona przed powodzią i podtopieniami.

Gleby

Cel: Racjonalne użytkowanie gruntów

Kierunki interwencji:

- Podniesienie poziomu wiedzy rolników w zakresie ochrony i racjonalnego użytkowania gleb,
- Dostosowanie upraw do specyfikacji gleb.

Gospodarka odpadami

Cel: Racjonalna gospodarka odpadami

Kierunki interwencji:

- Ograniczenie ilości odpadów trafiających bezpośrednio na składowisko oraz zmniejszenie uciążliwości odpadów,
- Prowadzenie monitoringu poeksploatacyjnego na zamkniętym składowisku odpadów,
- Likwidacja wyrobów azbestowych.

Zasoby przyrodnicze

Cel: Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych

Kierunki interwencji:

- Ochrona form ochrony przyrody i innych obszarów cennych przyrodniczo,
- Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, w tym m.in. przywrócenie/ utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków fauny i flory w ramach sieci Natura 2000
- Ochrona pomników przyrody
- Tworzenie zielonej infrastruktury

Zagrożenia poważnymi awariami

Cel: Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska

Kierunek interwencji:

- Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska

Adaptacja do zmian klimatu i nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Cel: Przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska

Kierunki interwencji:

- Ochrona przeciwpowodziowa.

Edukacja ekologiczna

Cel: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy

Kierunek interwencji:

- Pobudzenie u mieszkańców odpowiedzialności za otaczające środowisko i wyeliminowanie negatywnych zachowań,
- Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu.

W celu realizacji przedstawionych celów z poszczególnych obszarów interwencji uwzględniono zadania przeznaczone do realizacji do roku 2024 wskazując opis przedsięwzięcia, okres realizacji, jednostkę realizującą, prognozowane nakłady finansowe oraz źródło finansowania. Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomiczno-finansowych i społecznych. Wdrażanie Programu ochrony środowiska będzie podlegało ocenie co dwa lata.

Wyznaczono wskaźniki monitoringu realizacji Programu Ochrony Środowiska, dzięki którym w kolejnych latach możliwe będzie określenie kierunku zmian zachodzących w środowisku. Wyniki oceny stanowiąc będą podstawę kolejnej aktualizacji Programu Ochrony Środowiska.

5 REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO

W Programie Ochrony Środowiska dla powiatu parczewskiego na lata 2004-2014 na podstawie analizy dokumentów regulujących sytuację ekologiczną w państwie, województwie i powiecie wymienione poniżej zostały cele i priorytetowe działania ekologiczne.

Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2014 został zatwierdzony uchwałą nr XXVII/130/2005 i zakładał następujące cele:

Cele szczegółowe:

1. *Ograniczenie emisji szkodliwych substancji i energii.*
2. *Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i krajobrazu.*
3. *Racjonalne gospodarowanie środowiskiem.*
4. *Zwiększenie aktywności obywatelskiej i wyższy stan świadomości ekologicznej społeczeństwa.*

Ograniczenie emisji szkodliwych substancji i energii

- ✓ Osiągnięcie lepszej jakości wód w zakresie badanych parametrów
 - inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń oczyszczalni ścieków do wód,
 - opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia i wody w kąpieliskach,
 - opracowanie i wdrożenie systemu monitorowania emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych do wód,
 - opracowanie i wdrożenie programu działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych (stanowisko do składowania obornika, magazynowania gnojowicy, zastosowania rolniczego ścieków i osadów) ze źródeł rolniczych, środków ochrony roślin,
 - przygotowanie i wdrożenie programu działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń wprowadzonych z wodami opadowymi,
 - przygotowanie i wdrożenie systemu indywidualnego oczyszczania ścieków w terenach o rozproszonej zabudowie,
 - modernizacja, rozbudowa i budowa systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków,
 - stosowanie "najlepszych dostępnych technik" (BAT) w instalacji produkcyjnych i komunalnych, skąd pochodzą ścieki,
 - realizacja budowy systemów oczyszczania ścieków równoległe z wodociągowaniem.
- ✓ Osiągnięcie lepszej jakości powietrza, zwłaszcza w zakresie pyłów, gazów, odorów i hałasu
 - opracowanie i wdrożenie systemu zbierania i gromadzenia informacji o zanieczyszczeniach powietrza,
 - inwentaryzacja źródeł emisji substancji do powietrza,
 - inwentaryzacja źródeł uciążliwości akustycznej,
 - ocena stanu akustycznego środowiska dla terenów zagrożonych hałasem, opracowanie map akustycznych dla obszarów położonych wzdłuż dróg,
 - ograniczenie uciążliwości odorowych emitowanych z ferm, składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków,
 - zamiana tradycyjnych kotłowni opalanych węglem na czystsze źródła energii,
 - gazyfikacja gospodarstw domowych,
 - wdrożenie i realizacja budowy zabezpieczeń przed uciążliwościami akustycznymi: ekrany, osłony, okna o zwiększonej izolacyjności akustycznej,
 - wprowadzenie nowoczesnych technik i technologii energooszczędnych.

-
- ✓ Zapobieganie skutkom awarii przemysłowych
 - inwentaryzacja instalacji stanowiących potencjalnie zagrożenie środowiska i życia ludzi,
 - informowanie społeczeństwa o wystąpieniu poważnych awarii,
 - sporządzenie zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla gmin powiatu narażonych na skutki awarii przemysłowych przez zakłady stwarzające duże ryzyko powstania poważnej awarii.

Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i krajobrazu

- ✓ Ochrona przyrody i krajobrazu z uwzględnieniem wymogów UE
 - objęcie ochroną terenów w ramach programu Natura 2000
 - motywowanie gmin oraz SGTPG na rzecz wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska obszarów cennych przyrodniczo,
 - respektowanie przez użytkowników środowiska zasad ekorozwoju na terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
 - wspieranie przez samorząd powiatu inicjatyw dotyczących tworzenia obszarów i obiektów chronionych,
 - ochrona starodrzewia, parków podworskich i wiejskich,
 - motywowanie społeczności lokalnych do działań na rzecz utrzymania walorów przyrodniczych swoich terenów,
 - wdrażanie programów rolno-środowiskowych na terenach cennych przyrodniczo.
- ✓ Zwiększenie lesistości w powiecie
 - aktualizacja ewidencji gruntów rolnych możliwych do zalesienia,
 - opracowanie powiatowego programu zwiększenia lesistości,
 - inwentaryzacja lasów prywatnych,
 - restrukturyzacja terenów wiejskich poprzez zalesienia i zadrzewienia,
 - ochrona istniejących lasów,
 - utrzymanie wielofunkcyjności lasów, poprawa ich funkcji wodochłonnej, klimatotwórczej, glebochronnej,
 - ochrona istniejących zadrzewień,
 - zapewnienie dokumentacji urzędniowej dla lasów prywatnych.
- ✓ Ochrona gleb i terenów zdegradowanych
 - inwentaryzacja terenów zdegradowanych,
 - objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian fizycznych, chemicznych biologicznych wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji gleb oraz oddziaływania negatywnych czynników,

- wprowadzanie na terenach chronionych produkcji rolnej zgodnie z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- opracowanie i realizacja powiatowego programu rekultywacji zdegradowanych gleb, wyrobisk, terenów przemysłowych.
- ✓ Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych
 - ograniczanie wykorzystywania wód podziemnych do celów innych niż zaopatrzenie ludności w wodę,
 - zwiększenie wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż,
 - zagospodarowanie wyrobisk dla potrzeb składowania odpadów i małej retencji,
 - ograniczenie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin,
 - ochrona wód podziemnych przed ich ilościową i jakościową degradacją,
 - uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony głównych zbiorników wód podziemnych.

Racjonalne gospodarowanie środowiskiem

- ✓ Ograniczanie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki, zatrzymanie wody w środowisku,
 - egzekwowanie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych w przeliczeniu na jednostkę produkcji,
 - intensyfikacja zamkniętych obiegów wody i wtórego wykorzystania ścieków,
 - odbudowa zniszczonych obiektów retencji i budowa nowych,
 - promocja i stosowanie energooszczędnych technik i technologii,
 - zapewnienie prawidłowego funkcjonowania melioracji wodnych,
 - wprowadzenie technologii małodopadowych,
 - wprowadzenie zasady recyklingu wraków samochodowych,
 - ograniczanie zużycia wody podziemnej,
 - działania na rzecz unikania odpadów,
 - ekologizacja Starostwa Powiatowego i jednostek organizacyjnych powiatu.
- ✓ Wykorzystanie energii odnawialnej do 7,5% ogółu energii zużywanej
 - inwentaryzacja miejsc możliwych do lokalizacji elektrowni wodnych, wiatrowych i innych obiektów, źródeł odnawialnej energii,
 - opracowanie programu rozwoju energetyki odnawialnej,
 - działania w kierunku produkcji energii ze źródeł odnawialnych (biomasy, energii słońca, wody, wiatru).
- ✓ Usprawnienie zarządzania środowiskiem
 - wzmocnienie (jakościowe i ilościowe) służb ochrony środowiska w gminach i powiecie,

- powołanie powiatowego zespołu konsultacyjnego zajmującego się problematyką ekologiczną,
- przygotowanie administracji ochrony środowiska do prowadzenia procedury IPCC,
- rozszerzanie systemu udostępniania informacji o środowiska wg ustawy Prawo Ochrony Środowiska,
- przygotowanie programów, opinii, baz danych o istotnym znaczeniu dla powiatu parczewskiego np. przeciwdziałania i łagodzenia skutków suszy,
- wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego,
- przygotowanie służb ochrony środowiska do pełnego wdrożenia prawa ekologicznego i korzystania ze środków finansowych polskich i UE,
- doskonalenie współpracy z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, uczelniami,
- zweryfikowanie lub opracowanie nowych planów zagospodarowania przestrzennego w celu uwzględnienia wymagań wynikających ze znowelizowanego prawa ekologicznego,
- analiza wydanych pozwoleń ekologicznych i przestrzegania nałożonych obowiązków,

Zwiększenie aktywności obywatelskiej i wyższy stan świadomości ekologicznej społeczeństwa

- ✓ Większa aktywność społeczeństwa na rzecz środowiska
 - przygotowanie programu wspierania rozwoju usług turystycznych na obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
 - tworzenie partnerstwa publiczno-prywatnego na rzecz rozwiązywania problemów,
 - wspieranie powstawania tzw. „zielonych miejsc pracy”, w szczególności w rolnictwie ekologicznym, eko- i agroturystyce, leśnictwie, ochronie przyrody, gospodarce wodnej, odnawialnych źródłach energii, odzysku odpadów,
 - wspieranie przedsięwzięć na rzecz rolnictwa ekologicznego, budowy zbiorników retencyjnych, odnawialnych źródeł energii, odzysku odpadów,
 - zalesienia i zadrzewienia realizowane przez mieszkańców powiatu we własnym zakresie i z własnych środków,
 - organizowanie konkursów, wystaw, imprez aktywizujących społeczeństwo do troski o środowisko,
 - promowanie podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty ekologiczne, wspieranie działań zmierzających do osiągnięcia certyfikatów,
 - promowanie wszelkich przykładów osiągania znacznych efektów ekologicznych,
 - aktywizacja społeczeństwa do działań na rzecz ochrony przyrody,
 - propagowanie najlepszych dostępnych technik BAT.

- ✓ Cel operacyjny: Wyższa świadomość ekologiczna społeczeństwa
 - podpisanie porozumień o szerzeniu edukacji ekologicznej z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, uczelniami, ODR,
 - działania w kierunku utworzenia gminnych centrów edukacji ekologicznej,
 - konsultacje dla sfery biznesu z zakresu rozwiązywania problemów ekologicznych,
 - zapewnienie społeczeństwu powszechnego dostępu do informacji o środowisku,
 - praktyczny wpływ na kształtowanie postaw konsumentów-użytkowników środowiska, ich zachowań proekologicznych,
 - szkolenia urzędników, radnych, nauczycieli, sołtysów,
 - wprowadzanie programów edukacyjnych dla uczniów,
 - programy edukacyjne dla rolników, przedsiębiorców,
 - prezentacja treści ekologicznych w środkach masowego przekazu,
 - wydawnictwa o treści ekologicznej,
 - organizacja imprez masowych o tematyce ekologicznej- Dzień Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, Sprzątanie Świata,
 - organizacja warsztatów, seminariów, konferencji z zakresu ekologii,
 - udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawach ochrony środowiska.

W tabeli nr 3 zostały przedstawione projekty z zakresu ochrony środowiska realizowane w latach 2004-2014.

Tabela 3. Wykaz projektów z zakresu ochrony środowiska zrealizowanych w latach 2004-2014

Nazwa zadania	Rok
Gmina Dębowa Kłoda	
Modernizacja drogi dojazdowej do Jeziora Białskiego na odcinku 1,46 km wraz z budową infrastruktury	2007
Wykonanie dokumentacji na budowę dodatkowych przyłączy kanalizacyjnych w Dębowej Kłodzie, Żmiarkach i Leitniu	2011
Modernizacja hydroforni w Białce	2011
Wykonanie mapy na automatyzację hydroforni w Dębowej Kłodzie	2011
Budowa parkingów i oświetlenia w miejscowości Kodeniec	2011
Przebudowa drogi Nr 1613L Przewłoka -Dębowa Kłoda	2011
Modernizacja budynku urzędu gminy Dębowa Kłoda	2011-2012
Przebudowa ujęcia wody w m. Białka	2012
Budowa wodociągu we wsi Zadębie	2010-2012
Modernizacja i automatyzacja stacji uzdatniania wody Żmiarki	2012
Dokumentację na chodnik wzdłuż drogi powiatowej w m. Bednarzówka, Żmiarki, Leitnie, Stepków, Plebania Wola i Makoszka Budowa drogi w m. Kol. Krzywowierzba	2012
Budowa małej architektury turystycznej w miejscowości Białka	2012

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Wykonanie dokumentacji na budowę kolektorów słonecznych na budynkach użyteczności publicznej i mieszkańców gminy Dębowa Kłoda na modernizację świetlicy wiejskiej w Wyhalewie	2012
Wykonanie dokumentacji na chodnik wzdłuż drogi powiatowej w m. Bednarzówka, Żmiarki, Leitnie, Stępków, Plebania Wola, Makoszka	2012
Modernizacja świetlicy wiejskiej w Wyhalewie	2012
Gmina Jabłoń	
Budowa 155 przydomowych oczyszczalni ścieków	2011
Montaż 228 instalacji solarnych na budynkach użyteczności publicznej i budynkach prywatnych	2011
Modernizacja oczyszczalni ścieków	2013
Budowa kanalizacji – 5,2 km wraz z przyłączami w miejscowości Jabłoń i Dawidy/	2014
Modernizacja oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.	2012-2013
Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego w "Dolinie Zielawy"	2014
Gmina Milanów	
Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w miejscowości Milanów i Kolonia Milanów I etap	2012
Poprawa ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami poprzez rekultywację nieczynnego składowiska odpadów w Gminie Milanów	2013
Gmina Parczew	
Wykonanie nawierzchni asfaltowej na drodze we wsi Wola Przewłocka	2004
Wykonanie nawierzchni asfaltowej na drodze we wsi Przewłocka	2004
Wykonanie projektów dróg i programu rewitalizacji miasta	2004
Budowa wodociągu miejskiego wraz ze stacją wodociągową w miejscowości Przewłocka, Wola Przewłocka, Zaniówka	2004
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji w Parczewie-etap I	2004
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczew-część Wschodnia	2005
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczew-część Zachodnia	2005
Wykonanie projektów sieci wodociągowych	2005
Wykonanie nawierzchni ciągu pieszo-jezdnego Żabia-Szeroka	2005
Budowa sieci kanalizacyjnej w Parczewie – osiedla: Laskowska, Zielona, Zwycięstwa, Harcerska	2005
Wykonanie projektów dróg	2005
Budowa chodnika przy ul. Kolejowej	2005
Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 819 na odcinku od km 0+000 do km 19+068	2005
Regeneracja nawierzchnia drogi wojewódzkiej Nr 813 na odcinka od km 54+675 do km 56+700	2005
Budowa sieci wodociągowej w Parczewie-osiedla: Laskowska, Zielona, Zwycięska, Harcerska	2005
Budowa sieci wodociągowej w Parczewie-ul. Żabia	2005
Budowa sieci kanalizacyjnej w Parczewie-osiedla: Laskowska, Zielona, Zwycięska, Harcerska	2005
Budowa sieci kanalizacyjnej w Parczewie-ul. Żabia, Kościuszki	2005
Wykonanie projektów sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	2005

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Akcje ekologiczne w szkołach „Zaopiekuj się Ziemią”, „Sprzątanie świata”, „Segregacja śmieci”, „Dokarmianie ptaków w okresie zimowym”.	2004-2005
Budowa sieci wodociągowej ul. Kościelna	2006
Wykonanie audytów energetycznych dla placówek szkolnych	2006
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczew-część Wschodnia	2006
Wykonanie projektu dróg	2006
Wykonanie audytów energetycznych dla placówek szkolnych	2006
Remont ulic: Polna i Piwonia w Parczewie	2006
Droga wojewódzka nr 818 Regeneracja nawierzchni na odcinku od km) +000 do km)+662 oraz od km 1+079 do km 3+417	2006
Droga wojewódzka nr 813 remont drogi woj. w m. Tyśmienica i w m. Ostrów Lubelski na odcinkach od km 59+050 do km 59+800 oraz od km 70+826 do km 71+275	2006
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Parczewie, ul. Kościelna	2006
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Parczewie, ul. Polna	2006
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Parczewie, ul. Krańcowa	2006
Wykonanie projektów sieci kanalizacyjnych w Sowinie, Jasionce i Laskach	2006
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczew-część Zachodnia-etap II	2010
Utrzymanie istniejącej zieleni m.in. poprzez nasadzenia drzew, krzewów, kwiatów, oczyszczanie, regularne koszenie trawników i odchwaszczanie	2008-2009
Prowadzenie zalesienia gruntów niskich klas bonitacyjnych słabo przydatnych do produkcji rolnej	2008-2009
Termomodernizacja placówek oświatowych	2007
Docieplenie budynku Domu w Przewłocze	2007
Remont ul. Piwonia w Parczewie	2007
Remont ul. Polna w Parczewie	2007
Modernizacja dróg dojazdowych do pól	2007
Budowa chodnika w ul. Szerokiej	2007
Budowa sygnalizacji świetlnej na skrzyżowaniu dróg wojewódzkich Nr 813 (ul. 11 Listopada) i Nr. 815 (ul. Lubartowska) z drogą powiatową nr 1636 L (Al. Zwycięstwa) w Parczewie	2007
Droga wojewódzka nr 813 Remont nawierzchni od km 61+205 do km 62+000 w m. Tyśmienica	2007
Droga wojewódzka nr 815; droga wojewódzka nr 813, droga powiatowa 1636L Remont skrzyżowania dróg w m. Parczew	2007
Budowa sieci gazowej średniego ciśnienia na terenie gm. Parczew, miasto Parczew	2007
Budowa sieci wodociągowej w Parczewie, ul. Szeroka	2007
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Parczewie, ul. Szeroka	2007
Projekt kanalizacji sanitarnej w Babince	2007
Kanalizacja deszczowa w ul. Piwonia	2007
Zalesienia gruntów niskich klas bonitacyjnych, słabo przydatnych do produkcji rolnej.	2006-2007
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczewa część Zachodnia	2008

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Termomodernizacja placówek szkolnych - Gimnazjum	2008-2009
Budowa dróg wiejskich: Komarne, Brudno, Przewłoka, Wola Przewłocka, Królewski Dwór-Koczergi	2008
Wykonanie chodnika w ul. Harcerskiej	2008
Przebudowa mostu w miejscowości Koczergi	2008
Droga wojewódzka nr 813 Remont nawierzchni od km 59+800 w m. Tyśmienica	2008
Droga wojewódzka nr 815 Remont nawierzchni od km 25+330 do km 26+050 w m. Parczew	2008
Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej Parczew - Sowin, Jasionka	2008
Wykonanie projektów sieci wodociągowych	2008
Budowa sieci wodociągowej ul. Norwida w Parczewie	2008
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej ul. Norwida w Parczewie	2008
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczewa część Zachodnia - etap	2009
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczewa część Zachodnia - etap II	2009
Budowa dróg wiejskich - Budowa drogi Parczew - Królewski Dwór - Koczergi	2009
Wykonanie chodnika w ul. Włodawskiej	2009
Wykonanie chodnika w ul. Ogrodowej	2009
Wykonanie chodnika w ul. Polnej	2009
Przebudowa dr pow. nr 1250L Parczew-Siemień	2009
Budowa ul. Deszczowej w Parczewie	2009
Droga wojewódzka nr 813 Remont nawierzchni na odcinku od km 50+322 do km 50+780 odc. w m. Parczew	2009
Droga wojewódzka nr 815 Remont nawierzchni od km 22+900 do km 24+900 odc. Przewłoka – Parczew	2009
Rozbudowa sieci ciepłowniczej centrum Parczew	2009
Wykonanie węzła wymiennikowego c.o. w budynku WM ul. Strażacka	2009
Wykonanie sieci ciepłowniczej w.p., n.p. - ul. PCK, 11 Listopada, Strażacka	2009
Budowa sieci gazowej średniego ciśnienia na osiedlu mieszkaniowym w Parczewie	2009
Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Parczew - Sowin, Jasionka, Parczew Rolny wraz z rozbudową wodociągu w miejscowości Jasionka	2009
Wykonanie projektów sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz studiów wykonalności	2009
Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Królewski Dwór	2009
Edukacja ekologiczna w szkołach „Zaopiekuj się Ziemią”, „Sprzątanie świata”, „Segregacja śmieci”, „Dokarmianie ptaków w okresie zimowym”, „Zielona dwójka”, „Czy nam grozi potop śmieci?”.	2008-2009
Modernizacja systemu komunikacyjnego miasta Parczewa - część Zachodnia - etap II	2010
Przebudowa mostu przez rz. Tyśmienicę w m. Buradów, km 59+022 w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 813	2010
Rozbudowa sieci gazowej – Osiedle Laskowska	2010
Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Parczew-Sowin, Jasionka, Parczew Rolny wraz z rozbudową wodociągu w miejscowości Jasionka	2010
Rozbudowa sieci wodociągowej przy ul. Klonowej w Parczewie	2010

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Poprawa bezpieczeństwa i usprawnienia systemu komunikacji miasta Parczewa poprzez budowę i modernizację ciągu ulic: Szpitalna, T. Chałubińskiego i "nowoprojektowana ulica" wraz z ulicami.	2011
Dokumentacja projektowa na budowę dróg gminnych w osiedlu „Za szpitalem” w Parczewie	2011
Dokumentacja projektowa na przebudowę ronda w Parczewie – pomoc rzeczowa	2011
Utworzenie parkingu wraz z modernizacją placu targowego przy targowisku miejskim w Parczewie	2011
Przebudowa obiektu mostowego przez rz. Konotopa 1637L ul. Ogrodowa	2011
Droga wojewódzka 813 Regeneracja nawierzchni od km 51+633 do km 58+989 odc. Parczew – Buradów oraz od km 88+100 do km 93+000 odc. Zezulin – Łęczna	2011
Budowa sieci gazowej średniego ciśnienia na ul. Kolejowej i ul. Piwonia w Parczewie	2011
Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Parczew - Sowin, Jasionka, Parczew Rolny wraz z rozbudową wodociągu w miejscowości Jasionka.	2011
Rozbudowa i modernizacja stacji uzdatniania wody w Parczewie.	2011
Wykonanie dokumentacji projektowej przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Parczew	2011
Wykonanie dokumentacji projektowej sieci kanalizacji przy ul. Lipowej w Parczewie	2011
Edukacja ekologiczna	2011
Wzmocnienie konkurencyjności i atrakcyjności centrum Parczewa poprzez rewitalizację zabytkowej części miasta w rejonie ulic Żabia i Szeroka	2012-2013
Dokumentacja projektowa na budowę ulic łączących osiedla "Przed szpitalem" i "Za szpitalem"	2012
Przebudowa drogi 1628L ul. Strażacka i 1629L ul. Bema	2012
Przebudowa obiektu mostowego ul. Bema z dojazdami (dokumentacja)	2012
Przebudowa drogi 1604L Jasionka(powierzchniowe utrwalenie)	2012
Przebudowa drogi 1601L Wierzbówka (powierzchniowe utrwalenie)	2012
Budowa sieci gazowej średniego ciśnienia na ul. Langiewicza i ul. Kleberga w Parczewie	2012
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Babianka.	2012
Kształtowanie przestrzeni publicznej poprzez budowę chodnika we wsi Tyśmienica.	2012
Utwardzenie terenu w osiedlu budownictwa wielorodzinnego przy ul. Deszczowej w Parczewie.	2012
Wykonanie odwodnienia dróg gminnych w obrębie osiedli Laskowska, Tartaczna	2012
Stworzenie spójnej i efektywnej infrastruktury drogowej na terenie Gminy Parczew poprzez budowę ciągu ulic Baczyńskiego, Broniewskiego, Szenwalda, Tuwima i budowę łącznika z ul. Szpitalną łączącą drogę wojewódzką nr 819 z drogą powiatową ul. Ogrodową	2013
Wykonanie chodnika we wsi Koczergi przy drodze gminnej	2013
Budowa chodnika przy Centrum Kultury wsi Jasionka	2013
Wzmocnienie konkurencyjności i atrakcyjności centrum Parczewa poprzez rewitalizację zabytkowej części miasta w rejonie ulic Nowej, Krótkiej i 11 Listopada	2013-2014
Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych w Parczewie w rejonie ulic 11-go Listopada -PCK - Spółdzielcza"" - Etap I	2013

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Modernizacja wewnętrznej drogi gminnej w rejonie ul. Szerokiej	2013
Utwardzenie ulicy: Morelowej, Malinowej, Orzechowej, Agrestowej w Parczewie	2013
Modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych we wsi Brudno - etap III	2013
Budowa parkingu miejskiego przy ul. Warszawskiej w Parczewie	2013
Modernizacja dróg gminnych Nr 104029L ul. Kolejowa na odcinku 180m, Nr 103851L w m. Laski na odcinku 80 m, Nr 103859L w m. Jasionka na odcinku 255 m	2013
Budowa chodnika przy drodze powiatowej nr 1610L we wsi Tyśmienica	2013
Modernizacja instalacji odpylania na terenie kotłowni Rejonowej w Parczewie	2013
Budowa sieci gazowej średniego ciśnienia Parczew-Wierzbówka	2013
Budowa sieci wodociągowej ul. Kościelna w Parczewie	2013
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej ul. Kościelna w Parczewie	2013
Budowa sieci gazowej średniego ciśnienia na ul.1go Maja i ul. Jana Pawła II w Parczewie	2014
Kształtowanie przestrzeni publicznej poprzez budowę chodnika we wsi Wierzbówka w ciągu drogi powiatowej nr 1601L - pomoc rzeczowa	2014
Modernizacja chodnika drogi gminnej NM03877L -ul Parkowa w Parczewie	2014
Utwardzenie dróg gminnych na terenie gminy Parczew	2014
Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego w gminie Parczew poprzez przebudowę drogi gminnej nr.103891L /ul. Spółdzielcza/ i 103888L /ul. PCK /od drogi powiatowej nr.1636L do drogi wojewódzkiej nr.813 w Parczewie	2014
Modernizacja dojeżdż do Publicznego Przedszkola Nr 1 oraz Publicznego Przedszkola Nr 2 w Parczewie	2014
Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych w Parczewie	2014
Poprawa gospodarki ściekowej Gminy Parczew poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach Przewłoka, Wola Przewłocka, Zaniówka, Tyśmienica, Buradów, Komarne, Babianka, Królewski Dwór	2014
Kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji Parczew	2014
Gmina Podedwórze	
Remont nawierzchni drogi Nr 103793L w Antopolu	2007
Modernizacja drogi gminnej w Hołownie etap I	2007
Modernizacja drogi gminnej w Hołownie etap II	2007
Zabudowa placu i remont drogi przed remizą i Ośrodkiem Zdrowia	2007
Modernizacja drogi gminnej 103822L w miejscowości Podedwórze	2007-2008
Budowa trzech odcinków wodociągu w Rusiłach	2007-2008
Budowa chodnika od Kościoła do cmentarza	2007-2008
Budowa dróg gminnych wchodzących w skład obszaru turystycznego „Dolina Zielawy”	2007-2009
Budowa systemu kanalizacji zagrodowej w miejscowościach Gminy Podedwórze	2007-2010
Zakup kontenerów	2008
Budowa parkingu w miejscowości Podedwórze dla zagospodarowania przestrzeni publicznej	2008-2009
Modernizacja drogi Nr 103793L	2008-2009
Budowa chodnika od 1. Zespołu Placówki Oświatowej w Podedwórze do końca wsi oraz od 2. Białego kościoła do drogi nr 1038212	2008-2010
Promocja Kultury i Turystyki na terenie obszaru turystycznego „Dolina Zielawy”	2008-2014

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Modernizacja i rozbudowa składowiska odpadów komunalnych we Włodawie w celu utworzenia Zakładu Zagospodarowania Odpadów	2008-2014
Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego na terenie Powiatu Parczewskiego poprzez zakup odpowiedniego sprzętu dla Jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej	2009-2010
Czysta Energia w Dolinie Zielawy	2009-2014
Budowa dróg wchodzących w skład obszaru turystycznego "Dolina Zielawy" – II Etap	2009-2014
„Dolina Zielawy” ponadlokalną marką na gospodarczej mapie Lubelszczyzny	2009-2014
Ścieżka rowerowa śladami pozostałości polodowcowej	2010
Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego w „Dolinie Zielawy”	2011-2014
Kształtowanie przestrzeni publicznej poprzez budowę chodnika we wsiach Opole i Podedwórze	2011-2014
Kształtowanie przestrzeni publicznej poprzez budowę chodnika we wsi Rusiły	2011-2014
Wymiana pieca w ZPO w Podedwórzcu	2014
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej - plany gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Podedwórze	Projekt realizowany z okresu programowania 2007-2013
Modernizacja oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.	Projekt realizowany z okresu programowania 2007-2013
Budowa dróg gminnych wchodzących w skład obszaru turystycznego "Dolina Zielawy"	Projekt realizowany z okresu programowania 2007-2013
Gmina Siemień	
Inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń z oczyszczalni ścieków do wód	2004-2020
Zalesienia i zadrzewienia realizowane przez mieszkańców powiatu we własnym zakresie i z własnych środków (2004 – 2014),	2005-2014
Stosowanie „najlepszych dostępnych technik” (BAT) w instalacjach produkcyjnych i komunalnych, skąd pochodzą ścieki	2005-2014
Budowa sieci kanalizacyjnej w Gródku Szlacheckim - dl.1,3km	2010-2011
Budowa sieci kanalizacyjnej dł. 10,79 km, Gródek Szlachecki, Władysławów, Siemień	2013-2014
Montaż 397 jednostek solarnych na dachach domów osób fizycznych i 2 zestawy na budynkach użyteczności publicznej.	2014
Szkolenia urzędników, radnych, nauczycieli, sołtysów	2005-2014
Wykorzystanie energii słonecznej jako kolejnego źródła energii odnawialnej w Gminie Siemień	2015
Termomodernizacja budynku Gimnazjum w Siemieniu	2008-2010
Modernizacja oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych	2014-2015
Gmina Sosnowica	
Objęcie ochroną terenów w ramach programu Natura 2000-Lasy Parczewskie	2004
Budowa oświetlenia ulicznego w miejscowości Zienki	2005

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Budowa chodnika w miejscowości Turno Osada	2005
Przebudowa drogi wewnętrznej w miejscowości. Turno Osada	2007
Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez modernizację drogi dojazdowej do Turna	2007
Objęcie ochroną terenów w ramach programu Natura 2000-Polesie, Ostoja Poleska	2010
Budowa chodnika ul. Kasztanowa w Sosnowica	2010
Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Nowy Orzechów	2010
Budowa przydomowych oczyszczalni	2010
Budowa sieci wodociągowej z Zienek do Komarówki	2010
Budowa placu zabaw w miejscowości Górki	2012
Remont parkingu w Sosnowicy	2012
Budowa oświetlenia drogowego w miejscowości Lejno	2012
Modernizacja drogi w miejscowości Turno	2013
Rekultywacja wysypiska (zamknięcie)	2013
Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Zienkach	2013
Budowa innowacyjnej infrastruktury sportowej na rewitalizowanym obszarze gminy Sosnowica	2014
Gospodarka niskoemisyjna w gminie Sosnowica – planowanie strategiczne	2014
Remont świetlicy w miejsc. Nowym Orzechowie	2014
Rewitalizacja miejscowości Pieszowola poprzez remont świetlicy wiejskiej	2014
Rozbudowa sieci wodociągowej ul. Parczewska Sosnowica	2014
Budowa przydomowych oczyszczalni	2014
Modernizacja oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych	2014
Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Stary Orzechów	2014
Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Sosnowicy-Pasieka	2014
Budowa infrastruktury kulturalno – turystycznej w miejscowości Turno gmina Sosnowica	2014
Montaż kolektorów słonecznych na terenie gminy Sosnowica	2014
Budowa infrastruktury technicznej przy jeziorze Zagłębcze w miejscowości Lejno	<i>Rozpoczęcie inwestycji 2014 rok</i>
Rozbudowa infrastruktury wodno – ściekowej w gminie Sosnowica (etap I)	<i>Rozpoczęcie inwestycji 2014 rok</i>

Źródło; Dane z Urzędów Gmin z terenu powiat parczewskiego

6. OCENA STANU ŚRODOWISKA

6.1. POWIETRZE

Celem uzyskania informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze co roku wykonywana jest ocena jakości powietrza. Zmiany stanu powietrza monitorowane są w ramach państwowego monitoringu środowiska, przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Od 2010 r. ocena jakości prowadzona jest w strefach. Zgodnie z Rozporządzeniem w województwie lubelskim wyróżnia się 2 strefy Aglomerację Lubelską i strefę lubelską. Powiat parczewski zaliczany jest do strefy lubelskiej. Ocenę jakości powietrza dokonuje się ze względu na ochronę zdrowia i ochronę roślin.

Ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za rok 2019 została opracowana na podstawie badań przeprowadzonych w roku 2019 i analiz, wykonanych na poziomie wojewódzkim i krajowym, dotyczących stanu zanieczyszczenia powietrza na obszarze województwa lubelskiego oraz stopnia dotrzymania obowiązujących kryteriów jakości powietrza. Zasadniczym elementem analiz było sklasyfikowanie stref województwa lubelskiego pod kątem spełniania wymagań w zakresie jakości powietrza oraz wskazanie i opisanie przypadków występowania przekroczeń określonych prawem poziomów.

Roczna ocena jakości powietrza, dokonywana przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, jest prowadzona w odniesieniu do wszystkich substancji, dla których obowiązek taki wynika z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu. Są to równocześnie substancje, dla których w prawie krajowym (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz. 1031) i w dyrektywach UE (2008/50/WE i 2004/107/WE), określono normatywne stężenia w postaci poziomów dopuszczalnych/docelowych/celu długoterminowego w powietrzu, ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin.

Lista zanieczyszczeń, jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia ludzi, obejmuje 12 substancji: dwutlenek siarki SO₂, dwutlenek azotu NO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆, ozon O₃, pył PM₁₀, pył PM_{2,5}, ołów Pb w PM₁₀, arsen As w PM₁₀, kadm Cd w PM₁₀, nikiel Ni w PM₁₀, benzo(a)piren B(a)P w PM₁₀.

W ocenach dokonywanych pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin uwzględnia się 3 substancje: dwutlenek siarki SO₂, tlenki azotu NO_x, ozon O₃.

Wynikiem rocznej oceny jakości powietrza jest określenie klasy strefy dla danego zanieczyszczenia, oddzielnie ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ze względu na ochronę roślin. Na potrzeby raportowania na poziom europejski, dokonano dodatkowej klasyfikacji

pyły PM_{2,5} w oparciu o poziom dopuszczalny dla fazy II, równy 20 µg/m³, z terminem osiągnięcia do 1 stycznia 2020.

Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń dla strefy lubelskiej, uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia:

Tabela 4. Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony zdrowia w latach 2017-2019

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru strefy lubelskiej													
Rok	SO ₂	NO ₂	PM ₁₀	Pb (PM ₁₀)	C ₆ H ₆	CO	As (PM ₁₀)	Cd (PM ₁₀)	Ni (PM ₁₀)	BaP (PM ₁₀)	PM _{2,5}	O ₃ *	O ₃ **
2019	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A1	A	D2
2018	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A	D2
2017	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A	D2

Źródło: WIOŚ Lublin

Objaśnienia:

*wg poziomu docelowego

**wg poziomu celu długoterminowego

klasa A – poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekraczający poziomu dopuszczalnego

klasa A1 – poziom stężeń pyłu PM_{2,5} według dodatkowej klasyfikacji dla fazy II

klasa C – poziom stężeń zanieczyszczenia powyżej poziomu dopuszczalnego

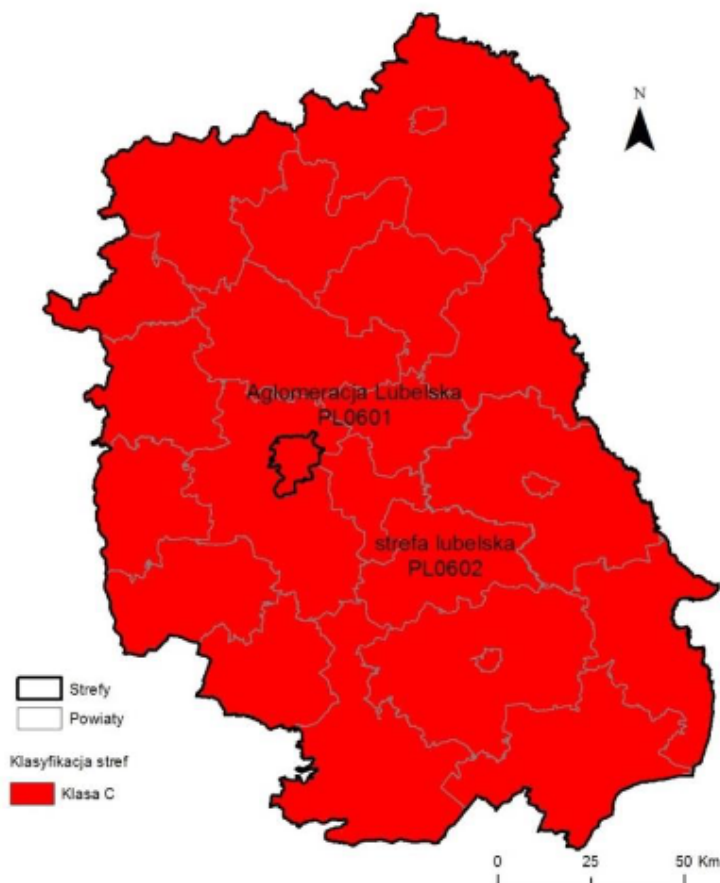
klasa D2 - klasa strefy dla ozonu o stężeniach przekraczających poziom celu długoterminowego.

Jak widać w powyższej tabeli dla większości badanych zanieczyszczeń w strefie lubelskiej wg kryterium ochrony zdrowia, nie odnotowano przekroczeń i stwierdzono dla nich klasę wynikową A. Jedynie dla benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ stwierdzono niższą klasę wynikową – C. Ogólnie jakość powietrza w strefie lubelskiej uległa poprawie. W roku 2018 strefa lubelska została zaliczona do klasy C z powodu przekroczeń 24-godz. stężeń pyłu PM₁₀. W roku 2019 dotrzymane zostały zarówno stężenia średnie roczne jak i stężenia 24-godz., w związku z tym strefę lubelską zaliczono do klasy A. Stężenia pyłu PM_{2,5} sprawdzane były w dwóch kategoriach – dotrzymania poziomu dopuszczalnego faza I i faza II. Z uwagi na brak przekroczeń strefę lubelską według poziomu dopuszczalnego dla fazy I zaliczono do klasy A. Według dodatkowej klasyfikacji dla fazy II (ostrzejszego kryterium obowiązującego od 2020 r.) strefa lubelska uzyskała klasę A1.

Pod względem zanieczyszczenia ozonem wg kryterium ochrony zdrowia strefa lubelska, z uwagi na brak przekroczeń poziomu docelowego została zaliczona do klasy A. Nastąpiło natomiast przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu wg kryterium ochrony zdrowia i z tego względu strefa lubelska została zaliczona do klasy D2.

Największym problemem w skali województwa pozostaje zanieczyszczenie powietrza benzo/a/pirenem, obserwowane szczególnie w sezonie grzewczym. Benzo/a/piren występuje w dymie podczas spalania niecałkowitego, w smogu powstającym w wyniku niskiej emisji –

przede wszystkim wskutek spalania węgla oraz częściowo jako emisje transportowe. Główną przyczyną występowania przekroczeń jest emisja z systemów indywidualnego ogrzewania budynków oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, głównie w sezonie zimowym. Inne przyczyny występowania przekroczeń to m.in. emisja zanieczyszczeń z transportu drogowego.

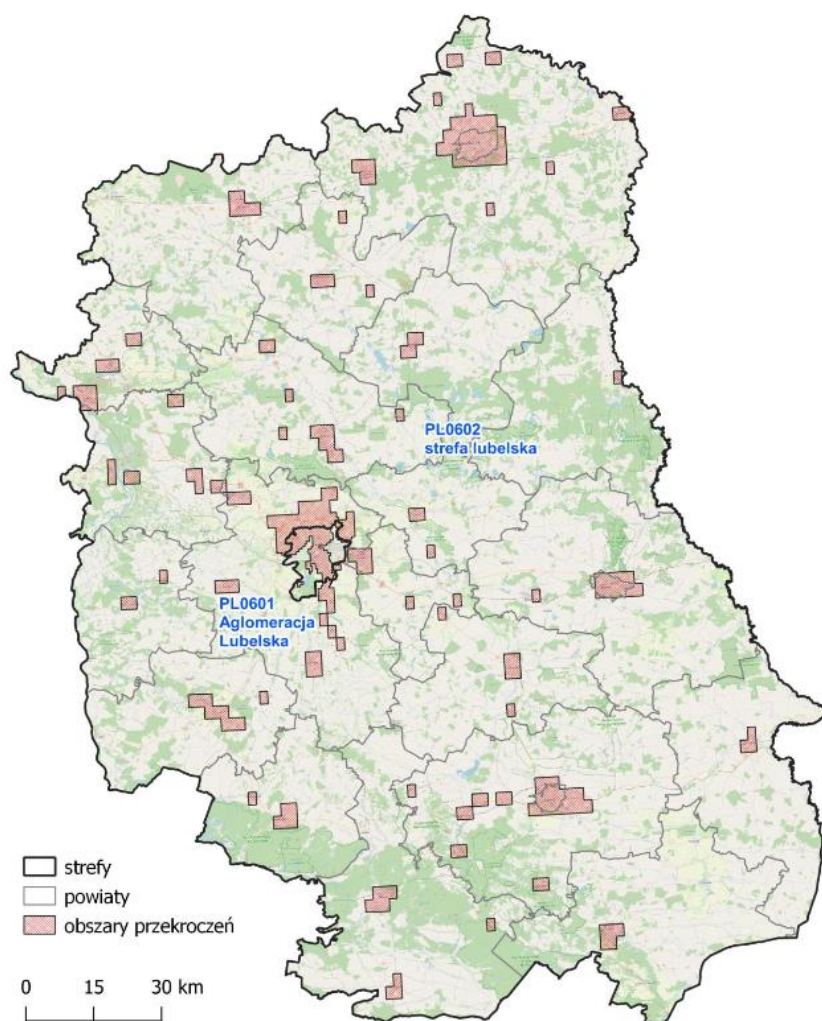

Rysunek 3. Klasyfikacja stref w województwie lubelskim dla BaP w pyłe PM10 z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia - 2019 r.

Źródło: WIOŚ Lublin

Wartość średnia roczna benzo/a/pirenu w strefie lubelskiej mieściła się w przedziale od $2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $4 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Zatem został przekroczony poziom docelowy benzo/a/pirenu.

Na rysunku 4 przedstawiono obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo/a/pirenu w 2019 roku określone na podstawie metody szacowania w oparciu o wyniki modelowania jakości powietrza dla roku 2019 wykonanego przez IOŚ-PIB.

Rysunek 4. Zasięg obszarów przekroczeń poziomu docelowego stężenia B(a)P określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w województwie lubelskim w 2019 r.

Źródło: WIOŚ Lublin

Największym problemem w skali województwa pozostaje zanieczyszczenie powietrza benzo/a/pirenem, obserwowane szczególnie w sezonie grzewczym. Główną przyczyną występowania przekroczeń jest emisja z systemów indywidualnego ogrzewania budynków oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, głównie w sezonie zimowym. Inne przyczyny występowania przekroczeń to m.in. emisja zanieczyszczeń z transportu drogowego oraz niezorganizowana emisja pyłu z dróg i terenów przemysłowych.

Ocena wykonana ze względu na ochronę roślin

Kryteria oceny jakości powietrza w zakresie SO_2 , prowadzonej w celu ochrony roślin, dotyczą roku kalendarzowego i pory zimowej. Z kolei kryterium oceny jakości powietrza w zakresie NO_x , prowadzonej ze względu na ochronę roślin, dotyczy roku kalendarzowego. W ocenie jakości powietrza w odniesieniu do ozonu dokonanej pod kątem ochrony roślin

uwzględnia się dwie wartości kryterialne: poziom docelowy oraz poziom celu długoterminowego.

Tabela 5. Klasyfikacja strefy lubelskiej wg kryterium ochrony roślin (2018 -2019)

Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru strefy lubelskiej			
	SO ₂	NO _x	O ₃ *	O ₃ **
2019	A	A	A	D2
2018	A	A	A	D2
2017	A	A	A	D2

Źródło: WIOŚ Lublin

W wyniku przeprowadzonej oceny jakości powietrza za lata 2017-2019 ze względu na kryteria mające na celu ochronę roślin, dla wszystkich zanieczyszczeń strefę lubelską zaliczono do klasy A. Wystąpiły natomiast przekroczenia poziomu celu długoterminowego dla ozonu – klasa D2.

Na jakość powietrza wpływ mają:

- emisja punktowa – emisja ze źródeł energetycznych i technologicznych, odprowadzających substancje do powietrza emitorem (kominem) w sposób zorganizowany,
- emisja powierzchniowa – emisja związana z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalno – bytowym,
- emisja liniowa – emisja ze źródeł ruchomych związanych z transportem pojazdów samochodowych i paliwami.

Na terenie powiatu źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza są: kotłownie niewielkich zakładów przemysłowych (zanieczyszczenia: pył, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla), paleniska domowe, kotłownie obiektów publicznych (zanieczyszczenia: pył, dwutlenek siarki, tlenek azotu, tlenek węgla), transport samochodowy oraz spalanie paliw silnikowych (benzo/a/piren, dwutlenek węgla).

Na obszarze powiatu dochodzi do okresowej emisji uciążliwych zapachów (spalanie różnego rodzaju materiałów, w tym z tworzyw sztucznych, w paleniskach i na posesjach gospodarstw indywidualnych, zagospodarowanie rolnicze obornika i gnojowicy).

Pozwolenia zintegrowane są wymagane w związku z eksploatacją instalacji przemysłowych, których rodzaje zostały wymienione w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2014 r., poz. 1169). Pozwolenia zintegrowane powinny zapewniać wysoki poziom ochrony, uwzględniając wymagania najlepszych dostępnych

technik (BAT). Na terenie powiatu parczewskiego nie znajdują się zakłady podlegające obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego.

Na terenie powiatu parczewskiego znajduje się 6 zakładów posiadających pozwolenia na wprowadzanie gazów i/lub pyłów do powietrza. Są to:

1. Fabryka Kabli ELPAR Sp. z o. o. 21-200 Parczew, ul. Laskowska 1 – pozwolenie na wprowadzanie gazów do powietrza z dnia 26-08-2011 r. (obowiązuje do 31-12-2021 r.),

2. Zakład Usług Komunalnych Spółka z o.o. 21-200 Parczew, ul. Piwonia 73 – pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z instalacji eksploatowanej na ul. Polnej 68 w Parczewie z dnia 17-10-2012 r. (obowiązuje do 31-10-2022 r.),

3. Spółdzielcza Mleczarnia „SPOMLEK” ul. Kleeberga 12, 21-300 Radzyń Podlaski – pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z instalacji eksploatowanej na terenie Oddziału Produkcyjnego ul. Strażacka 15, 21-200 Parczew z dnia 15-11-2018 r., (obowiązuje do 31-12-2028 r.),

4. Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych Parczew S. A. ul. 11-go Listopada 170, 21-200 Parczew – pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z instalacji eksploatowanej na terenie wytwórni mas bitumicznych z dnia 14-03-2019 r. (obowiązuje do 14-03-2029 r.),

5. ZPH „KABEX” Damian Dąbrowski, ul. Polna 71, 21-200 Parczew – pozwolenie na wprowadzanie gazów do powietrza z dnia 01-03-2016 r. (obowiązuje do dnia 01-03-2026 r.),

6. P.P.H. „ASTER” Spółka z o.o. Ładna 30 B, 33-156 Skrzyszów Oddział w Parczewie, 21-200 Parczew, ul. Kolejowa 183 – pozwolenie na wprowadzanie do powietrza gazów i pyłów z dnia 17-12-2015 r (obowiązuje do dnia 31-12-2025 r.).

Na jakość powietrza znaczący wpływ ma emisja powierzchniowa. Jej cechą charakterystyczną jest to, iż powodowana jest przez liczne, rozproszone źródła, z emitorów o niewielkiej wysokości. Zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca powstawania, bardzo często na obszarach o zwartej zabudowie mieszkaniowej, co powoduje utrudniony proces rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Problemy związane z niską emisją wynikają przede wszystkim ze stosowania w mieszkalnictwie indywidualnym niskosprawnych urządzeń grzewczych, spalania słabej jakości paliw energetycznych jak i złego stanu technicznego urządzeń i instalacji kotłowych.

Na terenie powiatu parczewskiego dystrybucją zajmuje się firma EWE Energia Sp. z.o.o. Jakość sieci określa się jako bardzo dobrą, ze względu zastosowanie nowej generacji materiałów i wykorzystanie gazu ziemnego wysokometanowego typu E (dawniej GZ-50). Jest to gaz o wysokiej zawartości metanu (około 98%) oraz śladowych ilościach azotu (około 1%) i gazów palnych (około 1%). Spośród wszystkich paliw kopalnych gaz uznawany jest za

najbardziej ekologiczne źródło energii. W wyniku jego spalania nie powstają pyły, a do atmosfery emitowana jest względnie niska ilość CO₂.

Długość czynnej sieci gazowej na terenie powiatu parczewskiego w roku 2019 wyniosła 42 km. Ilość odbiorców gazu w roku 2019 wyniosła 250 gospodarstw (683 osoby), z czego 171 to odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem. Zaznacza się sukcesywny rozwój sieci gazowej.

Gospodarka niskoemisyjna

W celu poprawy jakości powietrza dla wszystkich gmin powiatu parczewskiego zostały opracowane plany gospodarki niskoemisyjnej:

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej to dokument strategiczny, opisujący kierunki działań zmierzających do osiągnięcia celów pakietu klimatyczno-energetycznego tj. redukcji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej, poprawy jakości powietrza oraz zmiany postaw konsumpcyjnych użytkowników energii. W tab. 8 zestawione zostały cele główne oraz zadania, mające na celu poprawę stanu powietrza w gminach powiatu parczewskiego.

Tabela 6. Cele szczególne wskazane w planach gospodarki niskoemisyjnej dla gmin powiatu parczewskiego

Gmina	Wizja/Cele główny	Zadania
Dębowa Kłoda	<i>Dębowa Kłoda gminą o zrównoważonej i zintegrowanej gospodarce energetycznej, wykorzystującej odnawialne źródła energii, dążącej do redukcji zużycia energii oraz emisji dwutlenku węgla o 20% w perspektywie do 2020 r.</i>	Sektor publiczny: 1.budynki użyteczności publicznej, stanowiące własność Gminy Dębowa Kłoda, 2.komunalne budynki mieszkalne, 3.komunalne oświetlenie publiczne, 4.wyposażenie/urządzenia komunalne, 5.tabor gminny, 6. lokalny transport gminny i transport publiczny, 7.lokalna produkcja energii elektrycznej, 8.lokalna produkcja energii ciepłej, Sektor prywatny: 1.budynki mieszkalne, 2.transport prywatny, 3.sektor usługowy.
Jabłoń	<i>Poprawa jakości powietrza na terenie całej gminy, szczególnie w wyznaczonych obszarach, na których odnotowano przekroczenia, poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń.</i>	1.ograniczenie wielkości tzw. niskiej emisji, 2. ograniczanie zadymienia, 3. ograniczanie zagrożeń dla zdrowia ludzi związanych z zanieczyszczeniami ze źródeł komunikacyjnych, 4. wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, 5. zmiana nośników energii na bardziej ekologiczne, takie jak: gaz, olej opałowy, alternatywne źródła energii: energia słoneczna, energia z biomasy (m.in. wykorzystanie odpadów rolniczych, odpadów z terenów leśnych, własnych plantacji roślin energetycznych - w formie zrębek, peletu, brykietów, odpadów z terenów zielonych i ogrodów), 6. wprowadzanie programu oszczędności energii poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych, 7. edukacja mieszkańców na temat zanieczyszczeń z niskiej emisji i szkodliwości spalania odpadów komunalnych

Gmina	Wizja/Cele główny	Zadania
		w piecach domowych, 8. promocja budownictwa pasywnego i/lub stosowanie energooszczędnych materiałów i technologii przy budowie nowych obiektów, 9. sukcesywna realizacji programu gazyfikacji gminy, 10. wspieranie rozwoju ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz tworzenie ścieżek rowerowych, 11. bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych, w tym budowa stref zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych (strefy te powinny być komponowane z gatunków o dużej odporności na zanieczyszczenia oraz właściwie pielęgnowane, a ubytki uzupełniane). 12. podniesienie świadomości społecznej i budowa instalacji produkujących energię odnawialną, 13. stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu konsultacji dotyczących OZE, 14. popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.
Milanów	<i>Poprawa jakości powietrza na terenie całej gminy, szczególnie w wyznaczonych obszarach, na których odnotowano przekroczenia, poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń</i>	1. ograniczanie wielkości tzw. niskiej emisji, 2. ograniczanie zadymienia, 3. ograniczanie zagrożeń dla zdrowia ludzi związanych z zanieczyszczeniami ze źródeł komunikacyjnych, 4. wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, 5. zmiana nośników energii na bardziej ekologiczne, takie jak: gaz, olej opałowy, alternatywne źródła energii: energia słoneczna, energia z biomasy (m.in. wykorzystanie odpadów rolniczych, odpadów z terenów leśnych, własnych, plantacji roślin energetycznych - w formie zrębek, peletu, brykietów, odpadów z terenów zielonych i ogrodów), 6. wprowadzanie programu oszczędności energii poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych, 7. edukacja mieszkańców na temat zanieczyszczeń z niskiej emisji i szkodliwości spalania odpadów komunalnych w piecach domowych, 8. promocja budownictwa pasywnego i/lub stosowanie energooszczędnych materiałów i technologii przy budowie nowych obiektów, 9. sukcesywna realizacji programu gazyfikacji gminy, 10. wspieranie rozwoju ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz tworzenie ścieżek rowerowych, 11. bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych, w tym budowa stref zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych (strefy te powinny być komponowane z gatunków o dużej odporności na zanieczyszczenia oraz właściwie pielęgnowane, a ubytki uzupełniane), 12. podniesienie świadomości społecznej i budowa instalacji produkujących energię odnawialną, 13. stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu konsultacji dotyczących OZE, 14. popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.
	<i>Poprawa jakości środowiska naturalnego Gminy Parczew dzięki działaniom na rzecz</i>	1. termomodernizacja gminnych obiektów użyteczności publicznej, 2. produkcja energii elektrycznej sektorach komunalnych oraz użyteczności publicznej, 3. modernizacja komunalnej infrastruktury ciepłowniczej

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Gmina	Wizja/Cele główny	Zadania
Parczew	<i>redukcji emisji dwutlenku węgla</i>	oraz wodno-kanalizacyjnej, 4. modernizacja oświetlenia ulic, 5. termomodernizacja obiektów mieszkalnych, 6. ograniczenie emisji zanieczyszczeń powstających ze spalania paliw na potrzeby c.o. oraz c.w.u. obiektów mieszkalnych, 7. produkcja energii elektrycznej w instalacjach prosumenckich, 8. wzrost konkurencyjności lokalnej przedsiębiorczości poprzez wdrożenie inwestycji proekologicznych, 9. modernizacja oraz budowa dróg lokalnych, 10. tworzenie infrastruktury technicznej dla rozwoju turystyki rekreacyjnej, 11. rozwój transportu niskoemisyjnego, 12. kampanie promocyjne gospodarki niskoemisyjnej, 13. szkolenia w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, 14. zielone zamówienia publiczne.
Podedwórze	<i>Wskazanie możliwości redukcji niskiej emisji do 2020 roku na obszarze Gminy</i>	1. redukcja zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowana poprzez podniesienie efektywności energetycznej, 2. ograniczanie zużycia energii elektrycznej, 3. zwiększenie udziału energii pochodzącej z źródeł odnawialnych, 4. kształtowanie postaw właściwych do osiągnięcia celów wśród mieszkańców gminy, a szczególnie wśród dzieci i młodzieży.
Gmina Siemień	<i>Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Siemień z uwzględnieniem ograniczenia emisji oraz zapotrzebowania na energię finalną we wszystkich sektorach.</i>	1. poprawa bezpieczeństwa energetycznego Gminy Siemień, 2. zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii o 19% w ogólnym bilansie energetycznym Gminy Siemień do 2022 roku w stosunku do roku bazowego, 3. wysoka efektywność wytwarzania, dystrybucji i wykorzystania energii, 4. działania prowadzące do redukcji zużycia energii finalnej do 2022 roku o 14% w stosunku do roku bazowego oraz ograniczające emisję w sektorze publicznym, 5. promocja ekoenergetyki oraz zwiększenie ekologicznej świadomości mieszkańców gminy prowadząca do redukcji zużycia energii finalnej.
Gmina Sosnowica	<i>Poprawa stanu powietrza atmosferycznego poprzez wsparcie gospodarki niskoemisyjnej na terenie gminy Sosnowica.</i>	1. zmniejszenie zużycia energii finalnej na terenie gminy, 2. zmniejszenie zużycia energii elektrycznej poprzez wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań związanych z oświetleniem ulic – o 1 MWh do roku 2020, 3. poprawa jakości dróg, wpływająca na zmniejszenie zużycia paliw, a poprzez to spadek emisji substancji zanieczyszczających do środowiska, 4. wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w produkcji energii o 2 910 MWh do roku 2020, 5. stosowanie OZE w nowobudowanych i remontowanych obiektach publicznych, 6. termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, 7. pomoc w termomodernizacji obiektów budowlanych należących do mieszkańców, pomoc w wymianie źródeł ogrzewania budynków z węglowego na inne, charakteryzujące się mniejszą emisją gazów cieplarnianych, 8. promocja i wdrażanie idei budownictwa energooszczędnego,

Gmina	Wizja/Cele główny	Zadania
		9. edukacja mieszkańców w zakresie OZE i efektywnego gospodarowania energią, przygotowanie samorządu lokalnego do pełnienia wzorcowej roli w zakresie efektywności energetycznej.

Źródło: Plany Gospodarki Niskoemisyjnej dla gmin: Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Podedwórze, Siemień, Sosnowica

Realizacja ww. celów wpłynie na poprawę stanu środowiska i jakości życia mieszkańców Gmin poprzez kontynuację rozpoczętych wiele lat temu działań w zakresie m.in. ograniczenia emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, termomodernizacji budynków mieszkalnych, użyteczności publicznej, modernizacji i rozbudowy infrastruktury drogowej, zmniejszenia energochłonności oświetlenia ulicznego oraz innych dziedzin funkcjonowania Gmin.

Odnawialne źródła energii

We wszystkich ww. planach gospodarki niskoemisyjnej zakłada się na wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Uważa się, że OZE są technologiami z natury mniej niebezpiecznymi dla środowiska naturalnego od konwencjonalnych metod pozyskiwania energii. Niemniej i one niekiedy stanowią zagrożenie dla środowiska i przyrodniczego.

Wszelkie inwestycje z zakresu OZE powinny być realizowane z zachowaniem wymogów wynikających z przepisów prawa. Obiekty i urządzenia energetyki odnawialnej są inwestycjami, których lokalizacja, oprócz dostępności do odpowiednich źródeł i zasobów energii, uwarunkowana jest istotnymi ograniczeniami wynikającymi z konieczności ochrony cennych obszarów przyrodniczych oraz spełnienia określonych standardów i warunków ochrony zasobów środowiska oraz obszarów zabudowy.

Małe kolektory słoneczne oraz pompy ciepłe, uznawane są za element instalacji i wyposażenia technicznego obiektów i nie podlegają dodatkowym rygorom prawnym. Natomiast urządzenie wykorzystujące energię wiatru, farmy fotowoltaiczne, biogazownie mogą być kwalifikowane jako przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839)). Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, zarówno na etapie realizacji jak i eksploatacji, muszą być poddane procedurze indywidualnej oceny oddziaływania na środowisko.

Odnawialne źródła energii, które mogą być wykorzystywane na terenie powiatu parczewskiego to: energia promieniowania słonecznego, energia wiatru, energia otrzymywana z biomasy oraz energia geotermalna.

Energia promieniowania słonecznego

Energię słoneczną wykorzystuje się do produkcji energii elektrycznej z promieniowania słonecznego przy wykorzystaniu zjawiska fotoelektrycznego oraz do produkcji energii cieplnej.

Instalacje fotowoltaiczne mogą być wykorzystywane zarówno jako duże obiekty komercyjne (tzw. farmy fotowoltaiczne), jak i lokalne – rozproszone źródła energii o mocy kilku kilowatów, wykorzystywane do zasilania domów i obiektów komercyjnych. Wdrożenie inwestycji przyczyni się nie tylko do znacznej redukcji emisji dwutlenku węgla, ale również spowoduje obciążenia sieci elektroenergetycznej lokalnego operatora dystrybucyjnego. Istotnym kryterium wyboru lokalizacji instalacji elektrowni fotowoltaicznej jest ukształtowanie terenu, jego pokrycie oraz czystość powietrza. Ważne jest, aby powierzchnia absorbująca energię słoneczną (panele fotowoltaiczne lub kolektory słoneczne) była wystawiona w jak najdłuższym czasie na oddziaływanie słońca oraz aby na drodze promieni słonecznych nie znajdowały się przeszkody rzucające cień. Preferowane są lokalizacje na stokach, z dala od przeszkód terenowych, takich jak budynki, drzewa lub inne wzniesienia. Niewskazane są natomiast lokalizacje na obszarach o znacznym zapyleniu powietrza, które zmniejsza ilość promieniowania słonecznego docierającego do powierzchni Ziemi.

Instalacje niewielkich rozmiarów wykorzystujące zasoby energii słonecznej lokalizowane w obrębie posesji, głównie na dachach budynków, wykorzystywane na potrzeby odbiorców indywidualnych nie stwarzają zagrożenia dla środowiska, gdyż na etapie eksploatacji nie emitują żadnych szkodliwych substancji. Pewne uciążliwości natomiast mogą być związane z dużymi instalacjami, np. elektrowniami słonecznymi, lokalizowanymi w terenie otwartym i zajmującymi znaczne powierzchnie. Instalacje te mogą negatywnie wpływać na krajobraz wywołując uczucie niepokoju optycznego, co ma szczególne znaczenie na terenach ochrony krajobrazowej.

Energia wiatru

Decydujące znaczenie dla oceny opłacalności inwestycji elektrowni wiatrowych ma oszacowanie zasobów energetycznych wiatru. Jedną z metod oceny zasobów energetycznych wiatru jest metoda szacunkowa oparta na danych uzyskanych ze stacji meteorologicznych i standardowych rozkładach prędkości wiatru. Według tej klasyfikacji obszar gminy Parczew zaliczony został do strefy III – korzystnej. Przyjmuje się, że wykorzystanie zasobów wiatru w energetyce jest uzasadnione ekonomicznie jedynie przy prędkościach wiatru powyżej 4 m/s na wysokości 30 m nad powierzchnią ziemi.

Elektrownie wiatrowe, wbrew potocznemu określeniu zielona energia, nie są inwestycjami całkowicie obojętnymi dla środowiska. Praca elektrowni wiatrowych jest źródłem hałasu, migotań oraz infradźwięków mających wpływ na organizmy żywe. Ruch

łopat wiatraków stanowi zagrożenie dla ptaków oraz nietoperzy, a sama inwestycja oddziałuje silnie na krajobraz. Regulacje dotyczące elektrowni wiatrowych zawiera ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz.U. 2020, poz. 981, z późn. zm.).

Na terenie gminy Parczew znajdują się dwie elektrownie wiatrowe zlokalizowane w Jasionce i Wierzbówce. W roku 2017 prezes Urzędu Regulacji Energetyki udzielił firmie EKO-FARM sp. z o.o. z Wierzbówki koncesję na użytkowanie elektrowni wiatrowych. Postawienie wiatraków wywołało liczne protesty mieszkańców, obecnie w sprawie elektrowni wiatrowych prowadzone jest postępowanie sądowe. O dalszym funkcjonowaniu wiatraków zadecydują wyroki sądowe.

Zgodnie z danymi przedstawionymi w Programie Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, przeważająca część powiatu parczewskiego położona jest w obrębie obszarów z istotnymi ograniczeniami mogącymi uniemożliwić realizację inwestycji. W obszarach predysponowanych do rozwoju energetyki wiatrowej znajduje się północna część gminy Milanów. Południowo – zachodni fragment gminy Siemień położony jest w obrębie obszarów, na których możliwy jest rozwój energetyki wiatrowej, ale z ograniczeniami w zakresie skali inwestycji.

Przeznaczenie terenów dla rozwoju energetyki wiatrowej uwarunkowane jest analizą, oceną i stwierdzeniem (w prognozie oddziaływania na środowisko) braku możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze w tym obszary i gatunki chronione, ptaki, nietoperze oraz klimat akustyczny i krajobraz.

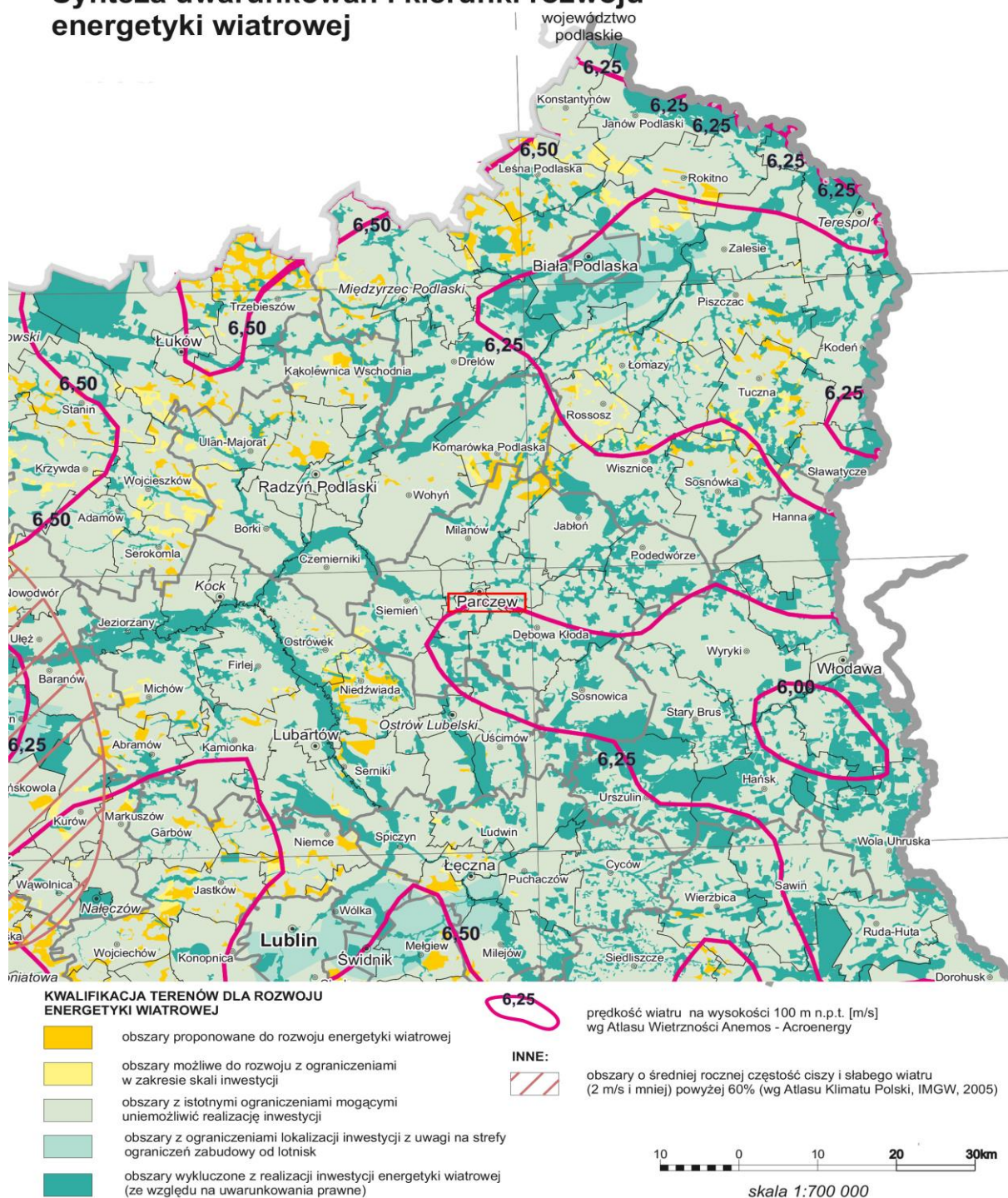
Przed sporządzeniem raportu o oddziaływaniu elektrowni wiatrowych na środowisko, konieczne jest wykonanie monitoringu ornitologicznego i chiropterycznego oraz monitoringu wietrzności, a w przypadku termomodernizacji – monitoringu ornitologicznego i chiropterycznego (oprócz audytu energetycznego).

W projekcie Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 Ministerstwo Energii wskazało, że w 2020 r. udział OZE w zużyciu energii finalnej brutto wyniesie ok. 13,8%. Tymczasem cel dla Polski wynikający z dyrektywy OZE wynosi 15%. Przybliżenie się Polski do realizacji celów udziału OZE w krajowym miksie energetycznym i uniknięcie liczonych w miliardach złotych kar wymaga zmiany założeń ustawy „odległościowej”, która zablokowała rozwój nowych projektów farm wiatrowych.

W związku z tym Resort energii planuje podjąć działania, które zwiększą udział OZE w zużyciu energii, przewiduje m.in. złagodzenie „zasady 10H”, czyli zakazu budowy turbin wiatrowych w odległości mniejszej od dziesięciokrotności ich całkowitej wysokości, przynajmniej dla inwestycji wiatrowych, na które jest zgoda społeczna.

Kwalifikację terenów dla rozwoju energetyki wiatrowej przedstawiono na rys. 5.

Synteza uwarunkowań i kierunki rozwoju energetyki wiatrowej

Rysunek 5. Kwalifikacja terenów dla rozwoju energetyki wiatrowej

Źródło: Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego

Energia otrzymywana z biomasy

Biomasę można stosować do produkcji bioenergii w formie biogazu, ciepła, energii elektrycznej lub łącznego wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej. Do produkcji tego rodzaju energii można wykorzystywać stałe i ciekłe odpady rolnicze, wióry drzewne, osady ściekowe, uprawy roślin energetycznych, biomasę przemysłową. W wyniku przetwarzania biomasy otrzymuje się trzy rodzaje biopaliw wykorzystywanych do produkcji energii:

- biopaliwa gazowe (biogaz rolniczy, biogaz z oczyszczalni ścieków, gaz wysypiskowy, gaz drzewny);
- biopaliwa ciekłe (estry oleju rzepakowego, alkohol);
- biopaliwa stałe (przetworzone i nieprzetworzone: drewno, słoma, ziarno zbóż i inne).

Zgodnie z Programem Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego gmina Parczew należy do obszarów o średnim potencjale do pozyskiwania biomasy do produkcji biogazu i średnim potencjale do pozyskiwania biomasy do spalania.

Na terenie województwa lubelskiego produkcja bioenergii prowadzona jest głównie w biogazowniach. Wynika to z dużej dostępności substratów używanych do procesu fermentacji tj. biomasy roślinnej (roślin uprawnych, wykorzystywanych przede wszystkim, jako surowce żywnościowe), odchodów zwierzęcych, odpadów organicznych (na przykład z przemysłu spożywczego), odpadów poubojowych lub osadu biologicznego ze ścieków. Często do produkcji biogazu wykorzystuje się celowe uprawy energetyczne (rzepak i inne rośliny oleiste, kukurydza, zboża). Nie jest to korzystne zjawisko – podstawowym zadaniem rolnictwa jest zaspokojenie potrzeb żywnościowych i z tego względu dla celów energetycznych w pierwszej kolejności powinny być wykorzystane lokalnie dostępne produkty uboczne pochodzące z rolnictwa i odpadowe z przemysłu rolno-spożywczego oraz płynne i stałe odchody zwierzęce.

Biogazownie mogą być potencjalnym źródłem uciążliwości dla otoczenia, szczególnie uciążliwości odorowej. Potencjalnymi źródłami odorów są głównie substraty używane do procesu fermentacji, ale także nieszczelność zbiorników, składowanie masy pofermentacyjnej bez przykrycia czy też nieprawidłowości w funkcjonowaniu instalacji. Z tego względu przy lokalizacji biogazowni należy zachować odpowiednią odległość od zabudowy mieszkaniowej.

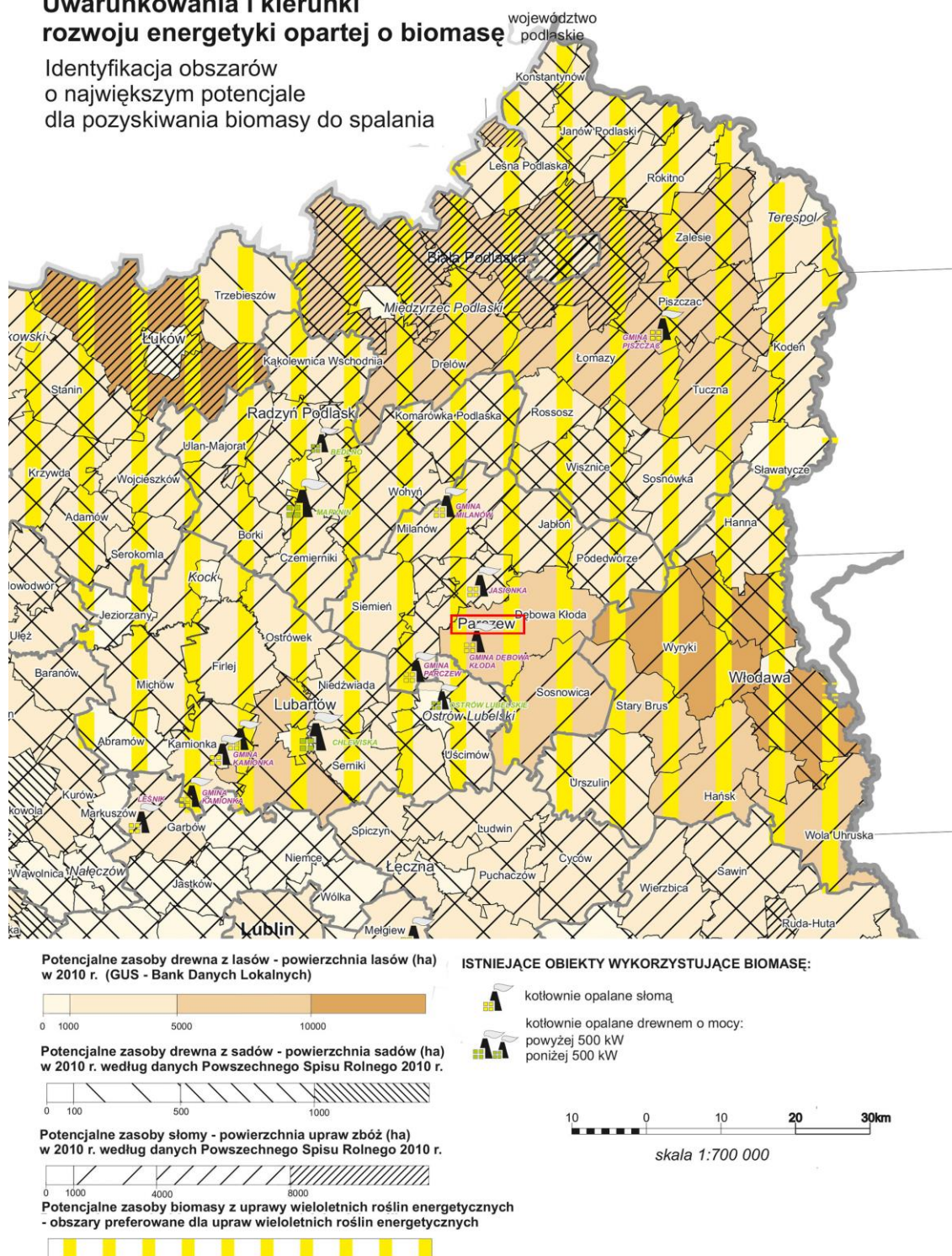
Na terenie powiatu parczewskiego działają dwie biogazownie: w Uhninie (gmina Dębowa Kłoda) i w Koczergach (gmina Parczew). Ich moc wynosi po 1,2 MW. W Uhninie produkuje się energię elektryczną, substratem wykorzystywanym w biogazowni są m.in. kiszonki z kukurydzy, żyta czy wywary gorzelniane. W biogazowni w Koczergach produkuje

się zarówno energią elektryczną jak i ciepłą. Jako wsad stosowana jest głównie kiszonka kukurydziana.

Obszary preferowane do rozwoju energetyki na bazie biomasy przedstawiono na rys. 6 i 7.

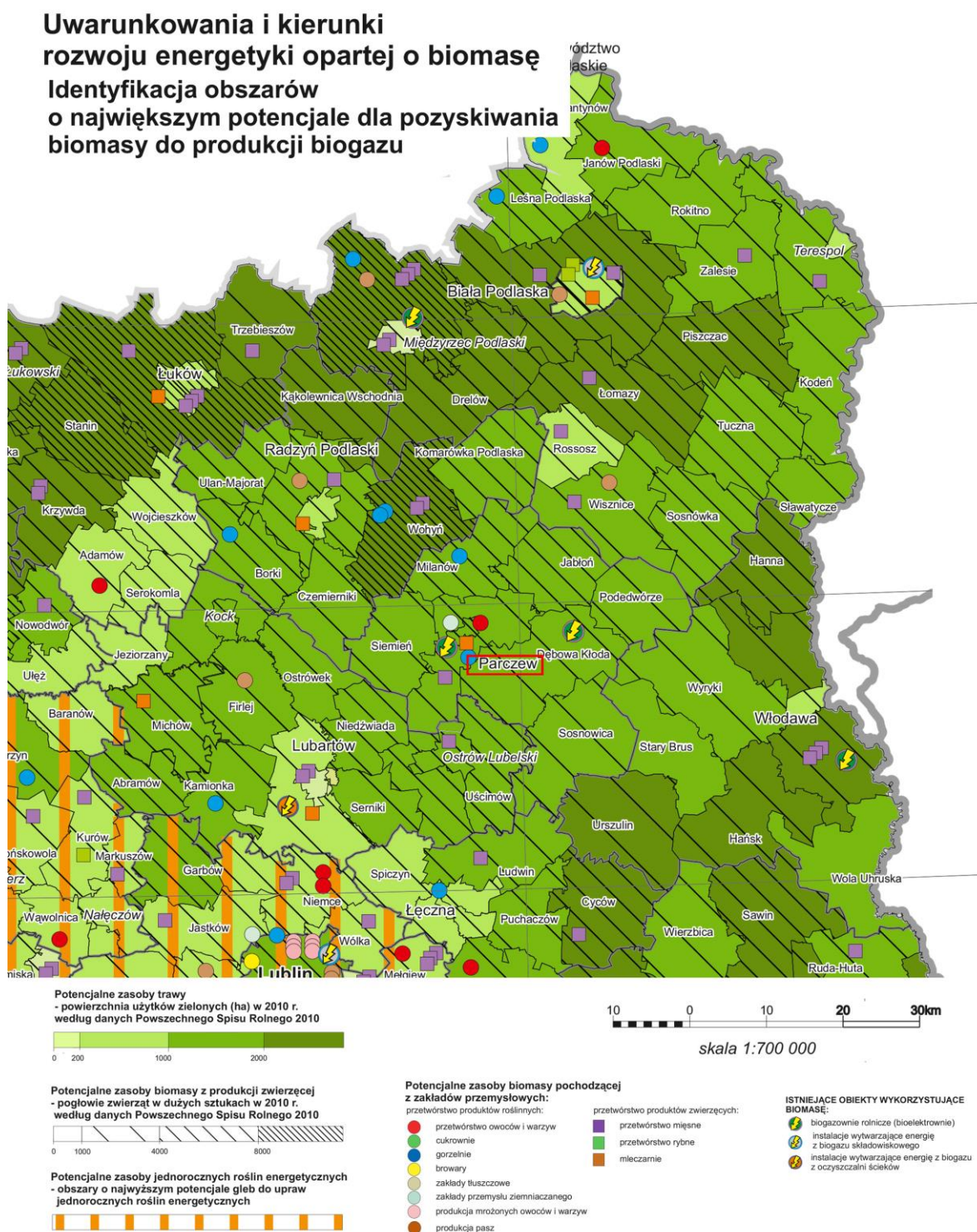
Uwarunkowania i kierunki rozwoju energetyki opartej o biomasę

Identyfikacja obszarów o największym potencjale dla pozyskiwania biomasy do spalania

Rysunek 6. Identyfikacja obszarów o największym potencjale do pozyskiwania biomasy do spalania

Źródło: Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego

Rysunek 7. Identyfikacja obszarów o największym potencjale do pozyskiwanie biomasy do produkcji biogazu

Źródło: Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego

Energia geotermalna

Energia geotermalna może być pobierana za pomocą gruntowych pomp ciepła lub głębszych odwiertów, które z reguły służą eksploatacji głęboko położonych warstw wodonośnych z gorącą wodą. Na terenie powiatu parczewskiego brak jest korzystnych warunków do wykorzystania wód geotermalnych, natomiast korzystnym może być wykonanie gruntowych pomp ciepła.

Energia wody

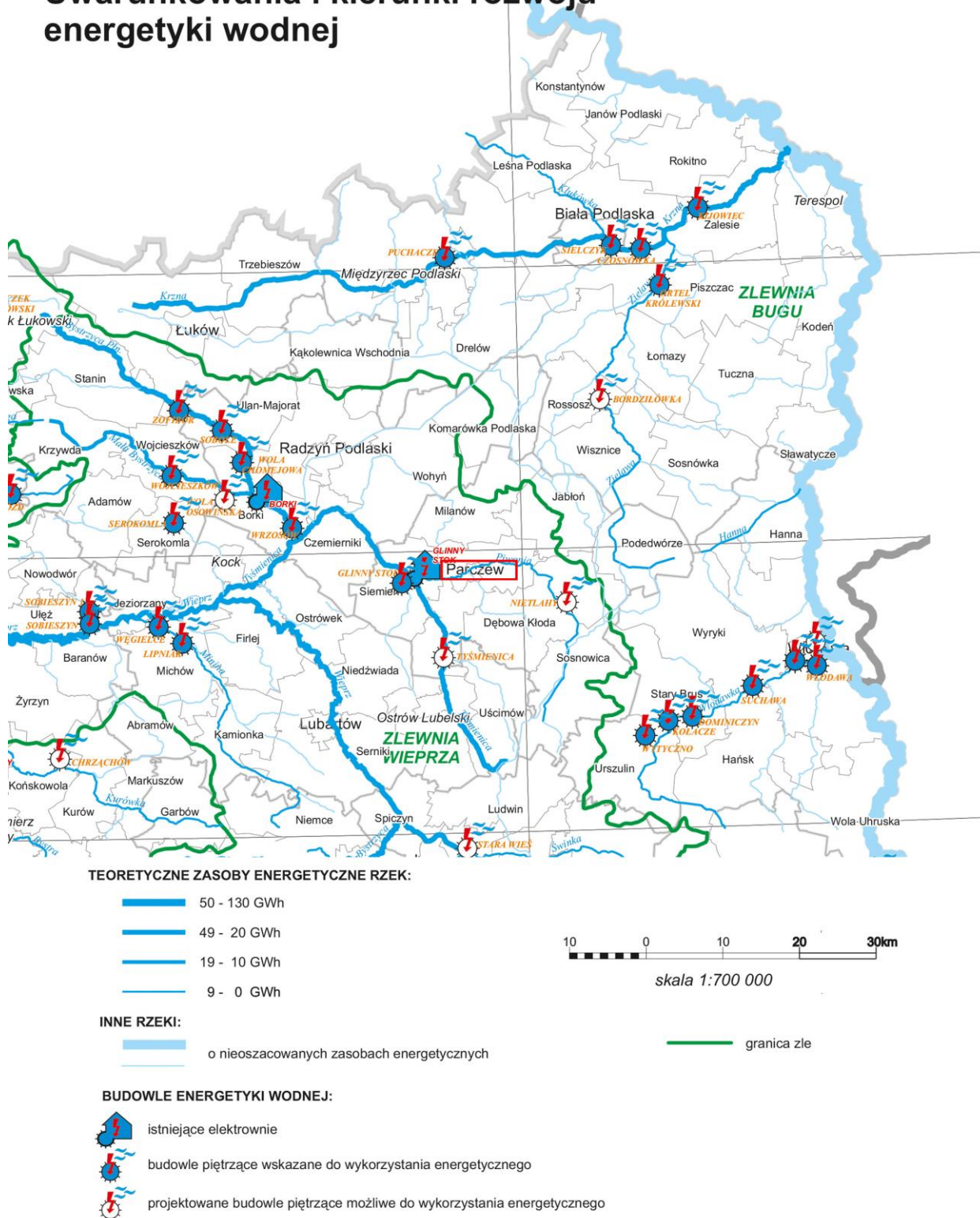
Hydroenergetyczne wykorzystanie zasobów dyspozycyjnych wód polega na przetwarzaniu energii wody na energię mechaniczną, a następnie elektryczną przy użyciu turbin wodnych i hydrogeneratorów. Zasoby energetyczne wód zależą od dwóch czynników: wielkości przepływu i spadków rzek.

Na terenie powiatu parczewskiego znajduje się mała elektrownia wodna w Miłkowie (Glinny Stok), na rzece Piwonia, w gminie Siemień, o mocy zainstalowanej 22 kW.

Na terenie powiatu parczewskiego istnieją ograniczone możliwości do wykorzystania energii wody. Rzeki powiatu parczewskiego o przepływach większych niż 0,5 m³/s to: Tyśmienica, Piwonia i Zielawa. Planowana jest budowa jazów piętrzących Tyśmienica (na rzece Tyśmienica w gminie Parczew) i Nietiahy (na rzece Piwonii w gminie Dębowa Kłoda). Wskazany Jaz Tyśmienica położony jest w obrębie obszaru Natura 2000, istnieje duże prawdopodobieństwo wykazania w procedurze oceny oddziaływania na środowisko, negatywnego wpływu tej inwestycji na obszar chroniony w sieci Natura 2000.

Rozmieszczenie obszarów preferowanych do rozwoju energetyki wodnej (wg Programu Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego) przedstawiono na rys. 8.

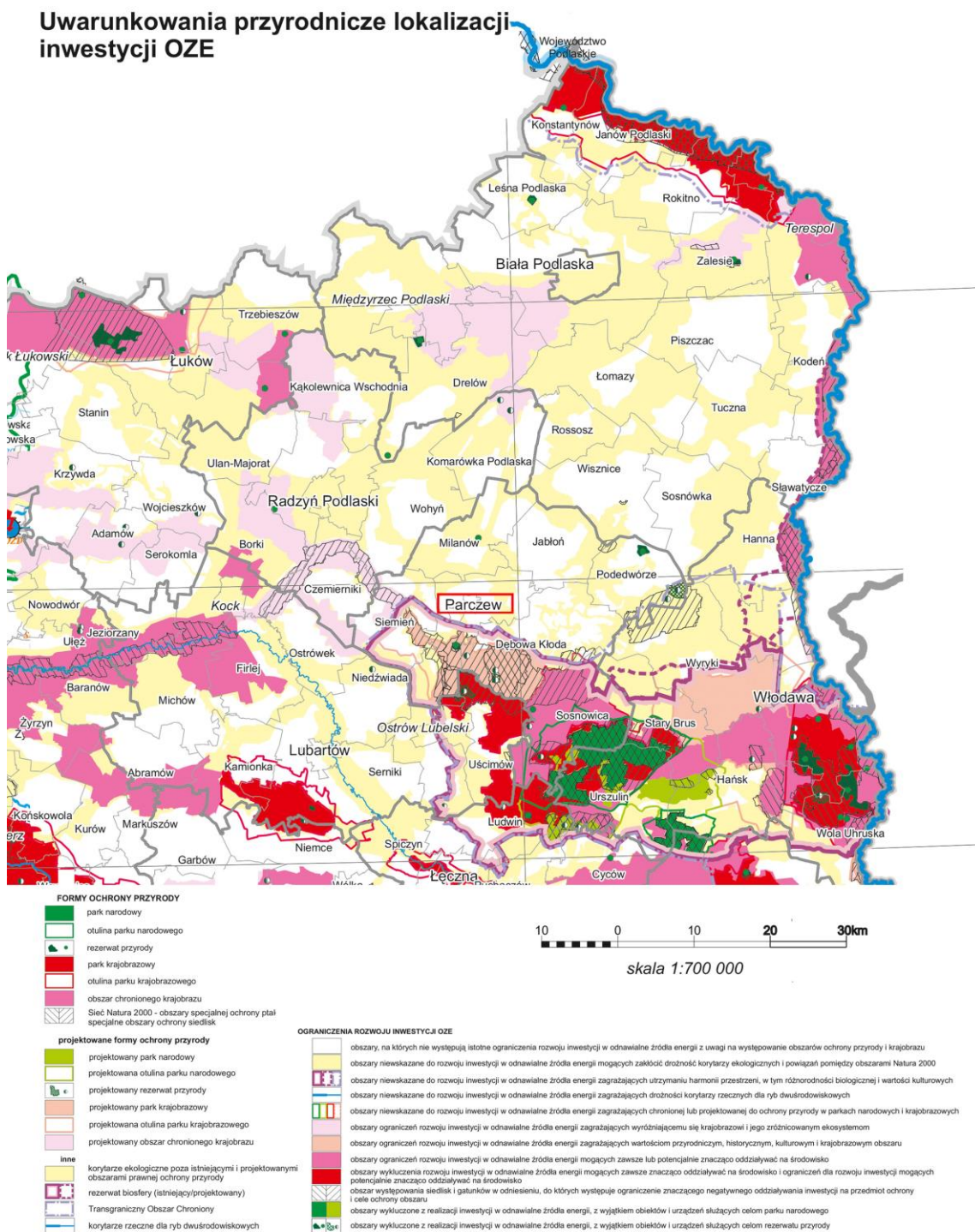
Uwarunkowania i kierunki rozwoju energetyki wodnej

Rysunek 8. Obszary preferowane do rozwoju energetyki wodnej

Źródło: Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego

Uwarunkowania przyrodnicze lokalizacji inwestycji OZE przedstawiono na rys. 9.

Rysunek 9. Uwarunkowania przyrodnicze lokalizacji inwestycji OZE

Źródło: Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego

Termomodernizacja

Termomodernizacja obejmuje zmiany zarówno w systemach ogrzewania i wentylacji, jak i strukturze budynku oraz instalacjach doprowadzających ciepłą wodę. Zakres termomodernizacji, podobnie jak jej parametry techniczne i ekonomiczne, określane są poprzez przeprowadzenie audytu energetycznego. Najczęściej przeprowadzane działania to:

- docieplenie ścian zewnętrznych i stropów,
- wymiana okien, drzwi zewnętrznych,
- wymiana lub modernizacja systemów grzewczych.

Na terenie powiatu parczewskiego planuje się realizację programu termomodernizacji budynków użyteczności publicznej (budynki oświatowe, kulturowe), a także termomodernizację budynków mieszkalnych.

Prace związane z termomodernizacją budynków powinny być poprzedzone nie tylko audytem energetycznym, konieczne jest również przeprowadzeniem inwentaryzacji przyrodniczej lub monitoringu na etapie planowania konkretnego przedsięwzięcia. Prowadzenie prac termomodernizacyjnych wiąże się z wypełnieniem materiałem docieplającym otworów, szczelin w budynkach, co powoduje ograniczenie dostępnych dla awifauny schronień. W przypadku stwierdzenia obecności gatunków chronionych należy, zgodnie z zapisami ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2014 roku (Dz.U. 2020, poz. 55, z późn. zm.), wystąpić do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o wydanie zezwolenia na odstępstwa od zakazów, tj. zezwolenia na zniszczenie siedlisk chronionych gatunków.

Wszelkie prace remontowe oraz izolacja termiczna budynków powinny uwzględniać okres lęgowy, okres karmienia i wyprowadzania piskląt itp. W przypadku stwierdzenia obecności gniazd chronionych gatunków ptaków prace remontowe nie powinny być prowadzone w okresie lęgowym (marzec – sierpień), a w przypadku stwierdzenia stanowisk nietoperzy prace należy prowadzić poza sezonem hibernacji (listopad – marzec).

Od września 2018 został wdrożony program nazwany „Czyste Powietrze”. Program przeznaczony jest dla osób fizycznych, będących właścicielami bądź współwłaścicielami domów jednorodzinnych. Do termomodernizacji zalicza się m.in. docieplenie budynku, wymianę okien (w tym dachowych), uszczelnianie drzwi oraz wymianę pieców grzewczych czy całych instalacji na bardziej ekologiczne.

Na poprawę bezpieczeństwa energetycznego i zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska (prócz w/w zadań działań) wpłynie planowana modernizacja oświetlenia ulicznego i wymiana energochłonnego oświetlenia w obiektach publicznych. Modernizacja oświetlenia ulicznego polegać będzie na wymianie opraw na oprawy typu LED. Oświetlenie półprzewodnikowe LED jest najbardziej innowacyjną technologią dostępną komercyjnie

w technice świetlnej – wykorzystywaną szczególnie często w ramach modernizowanego oświetlenia drogowego i ulicznego. Wymierne korzyści może przynieść wymiana energooszczędnych oświetlenia w obiektach publicznych. Oświetlenie stanowi ważny punkt w budżetach wielu budynków użyteczności publicznych na terenie powiatu. Oświetlenie tego typu budynków bardzo często jest przestarzałe, niskiej jakości i wymaga modernizacji. Planuje się zainstalowanie energooszczędnych świetlówek i opraw, które pozwalają zmniejszyć koszt oświetlenia budynków i podnoszą komfort pracy ludzi.

Do kierunków działań związanych z ochroną powietrza zalicza się również modernizację i budowę nowych ulic. Poprawa płynności ruchu pojazdów oraz lepszy stan nawierzchni spowoduje zmniejszenie ilości emitowanych spalin i pyłów, co w konsekwencji doprowadzi do zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza.

Uciążliwość zapachowa

Uciążliwość zapachowa to stan subiektywnego dyskomfortu odczuwanego przez człowieka w sferze fizycznej i psychicznej powodowany zapachem substancji wprowadzonej do powietrza. Uciążliwość zapachowa jest wynikiem oddziaływania źródeł emitujących związki odorowe, które są rozpoznawane przez receptory ludzkiego narządu węchu.

Dla instalacji wprowadzających gazy lub pyły do powietrza wymagane może być uzyskanie pozwolenia zintegrowanego albo pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, natomiast brak jest odniesienia do substancji odorotwórczych. Mimo że odoranty są wprowadzane do powietrza gazami bardzo niekorzystnie wpływającymi na jego jakość, ograniczeń ich oddziaływania dotychczas nie określono.

Do najbardziej uciążliwych występujących źródeł emisji odorów należy zaliczyć: chów i hodowlę trzody chlewnej i drobiu oraz przetwórstwo owocowo – warzywnicze, w mniejszym stopniu oczyszczalnię ścieków i gospodarowanie odpadami, gastronomię.

Chów zwierząt wiąże się w powstawania odorantów w budynkach inwentarskich, a także produkowaniem dużej ilości nawozów naturalnych. Niewłaściwe ich przechowywanie i stosowanie może stanowić źródło zanieczyszczeń środowiska powodując skażenie powietrza i doprowadzić do zakwaszenia gleby i wód powierzchniowych. Szczególnie uciążliwe jest jednak oddziaływanie odorocenne nawozów naturalnych. Praktyki, zasady i procedury działań w zakresie ochrony powietrza, mających na celu ograniczenie emisji substancji zapachowoczynnych z produkcji rolniczej, poprzez prawidłowe stosowanie nawozów i utrzymywanie budynków inwentarskich, określono w Kodeksie dobrej praktyki rolniczej.

Ogólne zasady dotyczące właściwego przechowywania nawozów oraz stosowania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin w rolnictwie regulują przepisy ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. 2020, poz. 796 z późn. zm.).

Istotne znaczenie w zapobieganiu uciążliwości zapachowych ma również planowanie przestrzenne. Właściwie opracowany i uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gmin może w dużym stopniu przyczynić się do ograniczenia uciążliwości zapachowych. Wskazane jest wyodrębnienie w mpzp terenów przeznaczonych pod rozwój rolnictwa intensywnego.

Rolnictwo intensywne, szczególnie związane z hodowlą zwierząt, jest źródłem różnych zanieczyszczeń, które stanowią zagrożenie nie tylko dla środowiska, ale także wpływają na jakość życia okolicznych mieszkańców. Z tego względu w przypadku takich inwestycji należy szczególną uwagę zwrócić na ich lokalizację. Decyzja o budowie fermy powinna więc być podejmowana rozważnie, a analizy jej oddziaływania powinny obejmować większy obszar niż tylko granica działki.

Rolnictwo intensywne może wpływać na wody powierzchniowe i podziemne, powietrze, poziom hałasu, łączy się z wytwarzaniem odpadów, produkcją nawozów naturalnych, a także wiąże się ze zmianami w krajobrazie.

Z uwagi na ochronę wód inwestycje nie powinny być umiejscawiane na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych oraz w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych.

Duża uciążliwość wiążąca się z chowem zwierząt wynika z powstawania gnojowicy bądź obornika. Są to nawozy naturalne, ale zarówno ich przechowywanie jak i wywożenie wiąże się z emisją odorów. Z tego względu fermy powinny być usytuowane w pewnym oddaleniu od obiektów mieszkalnych.

W przypadku hodowli bydła wskazana jest lokalizacja w sąsiedztwie użytków zielonych.

Z uwagi na oddziaływanie ferm na walory estetyczne przestrzeni, nie należy ich lokalizować w sąsiedztwie obszarów o wysokich walorach krajobrazowych.

Budowa ferm o obsadzie nie mniejszej niż 60 DJP, musi być poprzedzona rzetelnie wykonaną oceną oddziaływania na środowisko, a analizy ich oddziaływania powinny obejmować większy obszar niż tylko granica działki.

Należy zadbać o to, aby powstające obiekty wykorzystywały najnowsze technologie w produkcji zwierzęcej i były bezpieczne dla środowiska.

Korzystnym rozwiązaniem problemu związanego z odorami z ferm może być budowa biogazowni rolniczej, wytwarzającej biogaz z gnojowicy. Produktem ubocznym utylizacji gnojowicy na drodze fermentacji metanowej, w wyniku której produkuje się biogaz, jest pozostałość pofermentacyjna wykorzystywana do nawożenia pól. W ten sposób gnojowica staje się cennym surowcem do produkcji energii odnawialnej i ekologicznego nawozu naturalnego. Po „obróbce” gnojowicy, obornika czy odchodów zwierzęcych w biogazowni znika też ich fetor.

Dużą zaletą biogazowni jest wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła przez 24 godziny na dobę niezależnie od pory roku. Dzięki temu w znacznym stopniu pokrywają zapotrzebowanie gospodarstw i zapewniają im niezależność energetyczną.

Na koniec należy zaznaczyć, że zadaniem wsi jest produkcja dobrej żywności. Powinna ona zabezpieczyć samowystarczalność Polski, a nadwyżkę można sprzedać.

W roku 2017 Minister Środowiska, ze względu na priorytetowość zagadnienia uciążliwości zapachowej, udzielił Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska upoważnienia do opracowania i prowadzenia procesu legislacyjnego projektu ustawy, która regulować będzie postępowanie mające na celu przeciwdziałanie uciążliwości zapachowej.

Korzystny wpływ na jakość powietrza będzie miało wdrożenie Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)piranu (Uchwała Nr XVIII/291/20 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 lipca 2020 r.). Działania naprawcze, wskazane w POP, są skoncentrowane głównie na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń, które obejmuje źródła powierzchniowe, w tym niską emisję ze źródeł komunalno-bytowych, źródła liniowe – związane z transportem samochodowym. Część działań ma na celu dekoncentrację obecnych źródeł i przeniesienie ich poza obszary o dużej gęstości zaludnienia w celu zmniejszenia liczby narażonej ludności (źródła liniowe).

Obecnie opracowywany jest projekt uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa lubelskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Dalsza realizacja zapisów Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, przyjętych uchwałami samorządów) oraz ww. uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego wpłynie na poprawę jakości powietrza i umożliwi dotrzymywania norm.

Tabela 5. Analiza SWOT, obszar interwencji – powietrze

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
rozwijająca się energetyka bazująca na źródłach odnawialnych, uchwalone w gminach Plany gospodarki niskoemisyjnej duża świadomość mieszkańców o stanie powietrza.	przekroczenia dopuszczalnych stężeń benzo(a)pirenu w pyłe PM10, przekroczenia poziomu celu długoterminowego dla ozonu, niewystarczająca ilość środków finansowych na wykonanie wszystkich potrzebnych prac, nierozbudowana sieć tras rowerowych.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych, realizowanie wytycznych Planów gospodarki niskoemisyjnej dla gmin z powiatu parczewskiego (Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Parczew, Podedwórze, Siemień, Sosnowica) dostępność funduszy wsparcia dla instalacji OZE i likwidacji źródeł niskiej emisji,	wysokie ceny paliw ekologicznych, wzrost liczby samochodów na drogach, duże narażenie na występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych w tym wichury i trąby powietrzne.

- edukacja ekologiczna młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony powietrza.

Źródło: opracowanie własne

Ocena potrzeby realizacji celów rekomendowanych w Wytocznych MŚ

Tabela 6. Cele rekomendowane w Wytocznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza – ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń emitowanych do powietrza m.in. poprzez przejście na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii, rozwój i modernizację zbiorowych systemów ciepłowniczych, modernizację transportu publicznego w kierunku transportu przyjaznego dla środowiska, termomodernizację, rozbudowę energooszczędnych systemów oświetlenia dróg publicznych, modernizację/ wymianę indywidualnych źródeł ciepła.	TAK
Jeżeli na terenie powiatu istnieje strefa, w której poziom substancji w powietrzu przekracza poziom celu długoterminowego, jednym z celów wojewódzkiego POŚ musi być osiągnięcie poziomu celu długoterminowego.	TAK
Jeżeli na terenie powiatu przekroczony jest pułap stężenia ekspozycji, jednym z celów wojewódzkiego POŚ musi być osiągnięcie krajowego celu redukcji narażenia. W takim też wypadku wprowadza się dodatkowe działania w obszarze ochrony powietrza.	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.2. ZAGROŻENIE HAŁASEM

Charakterystyka obszaru przyszłej interwencji

Na terenie powiatu parczewskiego brak jest pomiarów hałasu. Jednak warto zwrócić uwagę, iż hałas jest uważany za czynnik zanieczyszczający środowisko naturalne. Jego szkodliwość zależy od natężenia, częstotliwości, długotrwałości działania oraz cech odbiorcy. Ze względu na źródło pochodzenia hałas dzielimy na:

- komunikacyjny (w tym: drogowy, lotniczy, kolejowy),
- hałas przemysłowy (instalacyjny).

Hałas drogowy

Hałas drogowy jest tworzony przez środki komunikacji samochodowej i transportowej poruszające się po drogach, nie będących drogami kolejowymi. Wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego ma przede wszystkim natężenie ruchu, złożoność układu drogowego, a także stan nawierzchni dróg. Nie bez znaczenia jest również stan techniczny pojazdów.

Najważniejszymi drogami samochodowymi na terenie powiatu parczewskiego są:

✓ **droga wojewódzka:**

nr 813 (Międzyrzec Podlaski - Parczew - Ostrów Lubelski – Łęczna-) - długość odcinka 94,467 km)

nr 814 (Radzyń Podlaski - Suchowola – Żminne) - długość odcinka 20,98 km

nr 815 (Wisznice - Parczew - Siemień – Lubartów) - długość odcinka 61,62 km

nr 818 (Przewłoka - Adampol) - długość odcinka 40,59 km

nr 819 (Parczew - Kołacze - Wola Uhruska) - długość odcinka 70,50 km

nr 820 (Sosnowica Dwór – Łęczna) - długość odcinka 29,68 km

✓ **drogi powiatowe**

Gmina Dębowa Kłoda

1096L Łyniew - Podedwórze - Kodeniec - Uhnin

1567L Lubiczyn - Żmiarki - Stępków - Makoszka - Nowa Jedlanka

1569L Uhnin - Białka - Jedlanka Podleśna - dr. pow.1566L

1607L dr. woj.815 - Michałówka - Stępków

1608L Parczew (ul. Mickiewicza, ul. Witosa) - Stępków

1613 L Przewłoka - Dębowa Kłoda

1614L Chmielów - Bednarzówka

1615 L Podedwórze - Zaliszcze - Kodeniec

1616L Chmielów - Bednarzówka

1622L Uhnin - Mościska - Hola - Wołoskowola - dr. woj.819

Gmina Jabłoń

1095L dr. pow.1700L - Holeszów - Mosty - Jabłoń - Rudno

1099L Polubicze Wiejskie - Jabłoń

1228 L Radzyń Podlaski - Zbulitów - Wołyń - Milanów - Kostry - Gęś - dr.pow.1600L

1261L od dr.63 Radcze - Gęś

1600L Dawidy - Gęś - Kolano - Kalinka

1604L Parczew - Jasionka - Zaniówka - Kolano - Puchowa Góra - Paszenki - dr. woj.815

1605 L Jabłoń - Gęś

1606L dr. woj.815 - Łubno - dr. pow.1600L

Gmina Milanów

1095L dr.po w.1700L - Holeszów - Mosty - Jabłoń - Rudno

1228 L Radzyń Podlaski - Zbulitów - Wołyń - Milanów -Kostry - Gęś - dr. pow.1600L

1247 L Wólka Zduńkówka - Milanów

1601 L Kopina - Zabłocie - Milanów - Parczew (ul. Lipowa - dr. woj.815)

1602L Augustówka - Cichostów

1603L Czeberaki - Zaniówka

Gmina Parczew

1250 L dr. kraj.19 - Stara Wieś - Tchórzew - Belcząc - Czemierniki - Siemień - Parczew
(ul. Siemieńska, ul. Kolejowa) - dr. woj.813

1601 L Kopina - Zabłocie - Milanów - Parczew (ul. Lipowa - dr. woj.815)

1603L Czeberaki - Zaniówka

1604L Parczew - Jasionka - Zaniówka - Kolano - Puchowa Góra - Paszenki - dr. woj.815

1607L dr. woj.815 - Michałówka - Stępków

1608L Parczew (ul. Mickiewicza, ul. Witosy) - Stępków

1609L Glinny Stok - Brudno

1610 L Siemień - Tyśmienica

1612L Gródek - Buradów

1613 L Przewłoka - Dębowa Kłoda

1628 L Parczew ul. Strażacka

1629 L Parczew ul. Bema

1630 L Parczew ul. Polna

1635 L Parczew ul. Aleja Jana Pawła II

1636 L Parczew ul. Aleja Zwycięstwa

1637 L Parczew ul. Ogrodowa

Gmina Podedwórze

1095L dr. pow.1700L - Holeszów - Mosty - Jabłoń - Rudno

1096L Łyniew - Podedwórze - Kodeniec - Uhnin

1615L Podedwórze - Zaliszcze - Kodeniec

1616L Kodeniec - Pachole - Zaliszcze - Kaniuki

- 1617L Niecielin - Opole
- 1618L Piechy - Hołowno
- 1619L Grabówka - Bojary
- 1620L Mosty - Antopol
- 1621L dr. woj.812 - Zahajki - Lipówka

Gmina Siemień

- 1248L Wólka Zduńkówka - Jezioro
- 1250L dr. kraj.19 Stara Wieś - Tchórzew - Belcząc - Czemierniki - Siemień - Parczew (ul. Siemieńska, ul. Kolejowa) - dr. woj.813
- 1258L Czemierniki - Działyn - Juliopol - Sewerynówka - Gródek - dr. pow.1610L
- 1555L Niedźwiada - Brzeźnica Książęca - Gródek
- 1602 Augustówka - Cichostów
- 1609L Glinny Stok - Brudno
- 1610L Siemień - Tyśmienica
- 1611L Wola Tulnicka - Sewerynówka
- 1612L Gródek - Buradów

Gmina Sosnowica

- 1566L Ostrów Lubelski (ul. Lubelska, ul. Batorego, ul. Mickiewicza) - Jedlanka Podleśna - Sosnowica
- 1572L Maśluchy - Orzechów Stary - Zienki
- 1573L Stary Uścimów - Maśluchy - Orzechów Nowy
- 1622L Uhnin - Mościska - Hola - Wołoskowola - dr. woj.819
- 1623 L Sosnowica - Hola - Zahajki - Kaplonosy --dr. pow.1707L
- 1624 L Sosnowica - Urszulin - Hańsk - dr. woj.819
- 1625L Komarówka - Lejno - Nadrybie - Cyców
- 1626L Nowy Orzechów - Lejno - Łomnica - dr. pow.1624L
- 1627L Jamniki - Lipniak - Wytyczno - Lubowież - dr. woj.8191

Źródło: <http://zdw.lublin.pl/wykaz-drog/>

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy stanowi niewielką część czynników wpływających na środowisko akustyczne w powiecie parczewskim.

Miejscowe uciążliwości stwarzane są przez niewielkie obiekty produkcyjne, usługowe, gastronomiczne, handlowe bądź imprezy rozrywkowe lokalizowane na otwartej przestrzeni w sąsiedztwie terenów o zabudowie mieszkaniowej. Najbardziej uciążliwymi dla środowiska

<http://zdw.lublin.pl/wykaz-drog/>

źródłami hałasu są różnego rodzaju urządzenia tj.: urządzenia chłodnicze, sprężarkownie, maszyny i urządzenia stolarskie, instalacje wentylacji ogólnej, urządzenia nagłaśniające. Oddziaływanie to nie wpływa na klimat akustyczny, lecz ma charakter lokalny. Działalność tych podmiotów kształtuje klimat akustyczny jedynie terenów leżących w bezpośrednim ich sąsiedztwie.

Starosta Parczewski wydał decyzję o dopuszczalnym poziomie hałasu:

1. Fabryka Kabli „ELPAR” Spółka z o.o., ul. Laskowska 1, 21-200 Parczew; Nr decyzji: ROŚ.IV.6241.1.2011 z dnia 06-05-2011;
2. NETKOM Andrzej Niedziółka, ul. Chomiczewskiego 29, 21-300 Radzyń Podlaski, Oddział ul. Szeroka 4 w Parczewie; Nr decyzji ROŚ-IV.6241.1.2016.EG, z dnia 29-06-2016;
3. Jeronimo Martins Dystrybucja S. A., 62-025 Kostrzyn, ul. Żniwna 5 (sklep Biedronka przy Al. Jana Pawła II w Parczewie); Nr decyzji ROŚ-IV.6241.1.2014.EG, z dnia 23-01-2014.

Tabela 7. Analiza SWOT, obszar interwencji - hałas

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
• wiele inwestycji związanych z poprawą stanu technicznego dróg już wykonana lub w trakcie wykonywania, • rozbudowana sieć tras rowerowych.	• częste usytuowanie budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej w bezpośrednim sąsiedztwie dróg, • niewielka ilość pojazdów hybrydowych.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
• dostępność technik i technologii ograniczania emisji hałasu do środowiska i jego tłumienia, • popularyzacja komunikacji rowerowej, • edukacja ekologiczna młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony przed hałasem, • podjęcie działań zmniejszających hałas samochodowy np. stosowanie cichych nawierzchni, dźwiękoszczelnych okien itp.	• rosnąca liczba pojazdów samochodowych zwiększająca natężenie ruchu drogowego, • zły stan techniczny pojazdów.

Źródło: opracowanie własne

Ocena potrzeby realizacji celów rekomendowanych w Wytocznych MŚ

Tabela 8. Cele rekomendowane w Wytocznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji zagrożenie hałasem – ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Ochrona przed hałasem	TAK
Zmniejszanie hałasu	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.3 POLE ELEKTROMAGNETYCZNE

Do źródeł promieniowania elektromagnetycznego należą linie elektromagnetyczne wysokiego napięcia 110 kV i więcej, stacje nadawczo radiowe i telewizyjne oraz stacje bazowe telefonii komórkowej.

Z przebiegiem przez teren gmin linii elektromagnetycznych napowietrznych wiąże się konieczność zachowania odpowiednich stref ochronnych, w tym przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego wzdłuż napowietrznych linii wysokiego napięcia 110 kV, stref wolnych od zabudowy dla linii średniego napięcia 15 kV oraz stref ochronnych od elementów palnych obiektów w przypadku stacji transformatorowych napowietrznych. W podsumowaniu stwierdzić należy, że bliskie położenie źródeł energii elektrycznej SN 15 kV, dobry stan techniczny tych źródeł oraz dobry stan systemu magistralnych linii SN zasilających gminy stanowią grupę pozytywnych uwarunkowań zewnętrznych rozwoju powiatu. Istniejąca infrastruktura elektroenergetyczna umożliwia rozbudowę sieci elektroenergetycznej i budowę nowych stacji transformatorowych, które pozwolą m.in. na rozwój inwestycji oraz budownictwa mieszkaniowego na nowych terenach inwestycyjnych.

Oddziaływanie na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi

Urządzenia tj. przewody linii elektromagnetycznych lub anteny nadawcze stacji bazowych wytwarzają i wypromieniowują energię elektromagnetyczną, która mimo braku możliwości jonizacji cząsteczek może wywołać w organizmach żywych, w tym u ludzi efekty biologiczne. Przy wysokich częstotliwościach i natężeniach może powstać tzw. efekt termiczny, który objawia się podwyższeniem ciepłoty tkanek, a następnie zaburzeniem reakcji biochemicznych w komórkach. Opisany wpływ na organizmy żywe może wystąpić jedynie w przypadku kilkunastokrotnego przekroczenia wartości dopuszczalnych poziomów promieniowania niejonizującego i długotrwałej ekspozycji na promieniowanie elektromagnetyczne.

W celu uniknięcia takich zjawisk i ewentualnych negatywnych skutków ubocznych konieczna jest ochrona człowieka przed polami elektromagnetycznymi poprzez wyeliminowanie możliwości występowania obszarów wypromieniowanych pól elektromagnetycznych o wartościach wyższych od dopuszczalnych. Ochrona taka jest możliwa w drodze separacji przestrzennej miejsc przebywania ludzi i występowania obszarów wypromieniowanych pól elektromagnetycznych o wartościach wyższych od dopuszczalnych, określonych w stosownych przepisach.

W przypadku stacji radiowo nadawczych, w tym stacji bazowych telefonii komórkowej, separacja sprowadza się głównie do takiego usytuowania anten nadawczych aby pola ewentualnie docierające do miejsc przebywania ludzi, były całkowicie bezpieczne dla ich zdrowia.

W bazie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie Delegatury w Białej Podlaskiej zarejestrowano 28 stacji bazowej telefonii komórkowej, zlokalizowanych w powiecie parczewskim.

Tabela 7. Wyniki badań

Rok	Lokalizacja punktu pomiarowego PEM	Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń PEM
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej BT12063 Polkomtel Sp. z o.o. Uhnin, działka nr 240.	Poniżej zakresu pomiarowego urządzenia (<0,35)
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej 1264 (83973N) Orange Polska SA Uhnin działka nr 240	< 1,0
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej BT12082 Polkomtel Sp. z o.o. Kodeniec, działka nr 352/5 i 352/2	Poniżej zakresu pomiarowego urządzenia (<0,35)
2017	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej 61 (83956 N) Orange Polska SA Makoszka, działka nr 217/1	<1,0
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska SA (83159N) Miarki 68	<1
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej PAR 4440 B P4 SP. Sp. z o.o. Lubiczyn działka nr 246	0,19
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej BT 13217 Polkomtel Sp. z o.o. Jabłoń, działka nr 2182	0,5
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej 1174 (83991 N) Orange Polska SA Dawidy, działka nr 456/1	3,4
2016	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej 25 607 (83028 N) T-Mobile SA Jabłoń, działka nr 1591/31	0,5
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P 4 Sp. z o.o. PAR 4410 A Jabłoń, ul. Klonowa 50, dz. ew. nr 957	<1,0
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Polkomtel Sp. z o.o. BT 10196 Mosty, działka nr 5/5	0,9
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej 13 22 (83963N) Orange Polska SA Łomnica, Zienki, działka nr 32/16	<1,3
2017	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Polkomtel Sp. z o.o. BT 11351, Orzechów Nowy, działka nr 48	<2,0
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Polkomtel Sp. z o.o. PL 2014 Sp. z o.o. BT 10195, Sosnowica, działka nr 12.	<1,0
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange SA, Sosnowica (N 83975) A, Turno, działka nr 363	Poniżej zakresu pomiarowego urządzenia (<0,35)
2017	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej BT 12740 Polkomtel Sp. z o.o. Milanów, działka nr 194/4	<1,0
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR 4450 B Milanów, ul. Kostry 14.	0,83
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej 1183 (83979N) Orange Polska SA, Działy Dz. Nr 716	<1,0
2017	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Polkomtel Sp. z o.o. BT 12739 Siemień, Gródek Szlachecki, działka nr 94/9	<2,0
2017	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Polkomtel Sp. z o.o. BT 12 12064 Siemień, Żminne, dz. nr 417/2	<0,7
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej P4 Sp. z o.o. PAR 4460 B Siemień, działka nr 173/2	<1,0
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska SA (83971N) Bojary dz. nr 4/1	<0,1

2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska SA (83972N) Białka, dz. nr 688	Poniżej zakresu pomiarowego urządzenia (<0,35)
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange Polska SA (83927N) Zamłyniec WBP MOBIL- Lejno, dz. nr 280/2, gm. Sosnowica.	0,45
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej T-Mobile SA 25606 (83027N) Parczew ul. Wodociągowa, dz. ew. nr 41	<0,7
2018	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Polkomtel Sp. z o.o. PL 2014 Sp. z o.o. BT14190 Parczew, ul. Kościelna 77	Poniżej czułości zestawu pomiarowego < 0,8
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Polkomtel Sp. z o.o. PL 2014 Sp. z o.o. Bt11719 Parczew, il. Wojska Polskiego 21.	Poniżej czułości zestawu pomiarowego
2020	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej PAR 3301A P4 Sp. z o.o. Parczew, ul. Polna 68	< 2,0

Źródło: WIOŚ

Tabela 9. Analiza SWOT, obszar interwencji – pole elektromagnetyczne

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
niskie poziomy natężenia PEM w środowisku, wartości dopuszczalnego poziomu PEM na terenie powiatu są zachowane, zagrożenie ograniczone do granic pasów technicznych linii energetycznych, przebiegających z reguły poza obszarem zabudowy.	rosnąca liczba stacji emitujących pole elektromagnetyczne stan techniczny linii napowietrznych, ryzyko powstania awarii w wyniku ekstremalnych warunków pogodowych, niski poziom świadomości w zakresie narażenia i oddziaływania na ludzi i zwierzęta pól elektromagnetycznych.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
rozwój Państwowego Monitoringu Środowiska, edukacja ekologiczna młodzieży i dorosłych w zakresie pola elektromagnetycznego.	lokalizacja kolejnych obiektów radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych na terenie miasta i gmin.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 10. Cele rekomendowane w Wytycznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji pola elektromagnetyczne – ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach	TAK
Zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.4 GOSPODAROWANIE WODAMI

6.4.1. Wody ody powierzchniowe

Charakterystyka obszaru przyszłej interwencji

Według podziału wprowadzonego w oparciu o Ramową Dyrektywę Wodną na terenie powiatu parczewskiego występują zlewnie 33 jednolitych części wód powierzchniowych

JCWP. Wszystkie JCWP występują w obrębie regionu wodnego środkowej Wisły. Zarządzają nimi Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Lublinie.

31 JCWP to zlewnie rzek i 2 jeziora.

15 JCWP to ciekły o statusie naturalnej części wód, 15 to ciekły o statusie silnie zmienionej części wód, 1 sztuczna część wody oraz 2 jeziora o statusie silnie zmienionej części wód.

Jedynie JCWP Konotopa charakteryzuje się dobrym stanem wód, pozostałe JCWP to ciekły o złym stanie wód, podobnie jak jeziora.

Według oceny ryzyka, nieosiągnięcie celów środowiskowych dotyczy 23 JCWP, których zlewnie występują w obrębie powiatu parczewskiego. Są to: Dopływ ze Stawu Hetman, Kanał Wieprz-Krzna od Wieprza do dopływu z lasu przy Żulinkach, Bobrówka, Ochożanka, Dopływ spod Babianki, Dopływ spod Gródka, Kodenianka, Dopływ spod Kolana, Strumień Zaniowski, Piskorzanka, Kołodziejka, Dopływ spod Wierzbówki, Dopływ spod Augustówki, Piskornica, Dopływ spod Wierzchowin Nowych, Dopływ spod Pieniek, Stara Piwonia, Piwonia od źródeł do dopływu ze stawu Hetman bez dopływu ze stawu Hetman z jeziora Uściwierz, Bikcze, Łukie, Włodawka od źródeł do Mietułki, Hanna bez Romanówki, Zielawa od Krynicy do dopływu spod Niecielina, Tyśmienica od Brzostówki do Piwonii, Tyśmienica od Piwonii do Bystrzycy.

Termin osiągnięcia stanu dobrego dla Bobrówki, Tyśmienicy od Brzostówki do Piwonii, Tyśmienicy do Piwonii do Bystrzycy oraz Włodawki od źródeł do Mietułki został przesunięty do roku 2027. W ich zlewniach JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Konieczne jest dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na poziomie krajowym: utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych, przeprowadzenie pogłębionej analizy presji pod kątem zmian hydromorfologicznych, opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych.

Również do roku 2027 został przesunięty termin osiągnięcia stanu dobrego dla JCWP Stara Piwonia. W zlewni JCWP występuje presja rolnicza. W programie działań zaplanowano wszystkie możliwe działania mające na celu ograniczenie tej presji tak, aby możliwe było osiągnięcie wskaźników zgodnych z wartościami dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny, aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2027.

Dla pozostałych ww. JCWP termin osiągnięcia stanu dobrego został przedłużony do roku 2021. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości

wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu, brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z tym w JCWP zaplanowano działanie mające na celu rozpoznanie rzeczywistego stanu ekologicznego – przeprowadzenie monitoringu badawczego. W przypadku potwierdzenia złego stanu po 2 latach wprowadzone zostanie działanie mające na celu rozpoznanie jego przyczyn. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności.

Zgodnie z oceną ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych, termin osiągnięcia stanu dobrego wód jezior został przedłużony do roku 2021. Odnośnie jeziora Białe Sosnowickie wdrożenie zaplanowanych działań powinno umożliwić osiągnięcie celu środowiskowego do roku 2021. W przypadku jeziora Tomaszne zagrożenie ocenione jedynie na podstawie analizy presji; planowany jest monitoring, co pozwoli na precyzyjne określenie niezbędnych działań w przyszłości.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Tabela 8. Jednolite części wód występujące na terenie powiatu parczewskiego oraz ich stan

Lp.	Nazwa JCWP	Europejski kod JCWP	Scalona część wód powierzchniowych (SCWP)	Status	Typ JCWP	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
1	Dopływ ze Stawu Hetman	PLRW20000248236	SW0536	naturalna część wód	Typ nieokreślony (kanały i zbiorniki zaporowe) (0)	zły	zagrożona
2	Kanał Wieprz-Krzna od Wieprza do dopływu z lasu przy Żulinkach	PLRW2000026642813	SW0514	sztuczna część wody	Typ nieokreślony (kanały i zbiorniki zaporowe) (0)	zły	zagrożona
3	Zielawa od źródeł do Krynicy	PLRW2000026648119	SW1429	silnie zmieniona część wód	Typ nieokreślony (kanały i zbiorniki zaporowe) (0)	zły	niezagrożona
4	Kanał Paszenkowski	PLRW200002664829	SW1452	silnie zmieniona część wód	Typ nieokreślony (kanały i zbiorniki zaporowe) (0)	dobry	niezagrożona
5	Bobrówka	PLRW200017248149	SW0534	silnie zmieniona część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
6	Ochożanka	PLRW2000172481529	SW0533	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
7	Dopływ spod Babianki	PLRW200017248154	SW0533	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
8	Dopływ spod Gródka	PLRW2000172481569	SW0533	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
9	Kodenianka	PLRW200017248249	SW0537	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
10	Dopływ spod Kolana	PLRW200017248252	SW0537	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
11	Strumień Zaniowski	PLRW2000172482549	SW0538	silnie zmieniona część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
12	Piskorzanka	PLRW2000172482699	SW0540	silnie zmieniona część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	dobry	zagrożona
13	Kołodziejka	PLRW2000172482729	SW0537	silnie zmieniona część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
14	Dopływ Wierzbówki spod	PLRW200017248274	SW0537	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
15	Konotopa	PLRW200017248289	SW0537	silnie zmieniona część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	niezagrożona
16	Dopływ Augustówki spod	PLRW200017248296	SW0537	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

17	Piskornica	PLRW200017248329	SW0535	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
18	Dopływ spod Wierzchowin Nowych	PLRW200017248349	SW0539	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
19	Dopływ spod Pieniek	PLRW200017248369	SW0539	naturalna część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
20	Stara Piwonia	PLRW20001724849	SW0541	silnie zmieniona część wód	Potok nizinny piaszczysty (17)	zły	zagrożona
21	Piwonia od źródeł do dopływu ze stawu Hetman bez dopływu ze stawu Hetman z jeziora Uściwierz, Bikcze, Łukie	PLRW200023248235	SW0536	silnie zmieniona część wód	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	zły	zagrożona
22	Włodawka od źródeł do Mietułki	PLRW20002326636329	SW1424	silnie zmieniona część wód	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	zły	zagrożona
23	Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia	PLRW200019248299	SW0537	silnie zmieniona część wód	Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)	zły	niezagrożona
24	Hanna bez Romanówki	PLRW200023266389	SW1430	naturalna część wód	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	zły	zagrożona
25	Krynica	PLRW20002326648129		naturalna część wód	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	zły	niezagrożona
26	Zielawa od Krynicy do dopływu spod Niecielina	PLRW20002326648194	SW1448	naturalna część wód	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	zły	zagrożona
27	Muława	PLRW2000232664849	SW1449	silnie zmieniona część wód	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	dobry	niezagrożona
28	Żarnica	PLRW2000232664869	SW1450	silnie zmieniona część wód	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	dobry	niezagrożona
29	Tyśmienica od Brzostówki do Piwonii	PLRW20002424819	SW0533	silnie zmieniona część wód	Małe i średnie rzeki na obszarach będących pod wpływem procesów torfotwórczych (24)	zły	zagrożona
30	Tyśmienica od Piwonii do Bystrzycy	PLRW20002424859		naturalna część wód	Małe i średnie rzeki na obszarach będących pod wpływem procesów torfotwórczych (24)	zły	zagrożona

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

31	Zielawa od dopływu spod Niecielina do ujścia	PLRW200024266489	SW1448	silnie zmieniona część wód	Małe i średnie rzeki na obszarach będących pod wpływem procesów torfotwórczych (24)	dobry	niezagrożona
32	Białe Sosnowickie	PLLW30710	SW0537	silnie zmieniona część wód	Jezioro o wysokiej zawartości wapnia, niestratyfikowane (7b)	zły	zagrożona
33	Tomaszne	PLLW90036	SW0534	silnie zmieniona część wód	Jezioro o wysokiej zawartości wapnia, niestratyfikowane (7b)	-	zagrożona

Źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, GIOŚ

Ocena stanu wód powierzchniowych

W roku 2016 rozpoczęto monitoring realizowany w ramach trzeciego cyklu gospodarowania wodami trwającego od 2016 do 2021 roku. Podstawą do opracowania sieci pomiarowej były: informacje o presjach, wykaz wód zagrożonych niespełnieniem celów środowiskowych, opracowane przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej (KZGW) wykazy wód użytkowych oraz lokalizacja jednolitych części wód na obszarach NATURA 2000. Sieć monitoringu zaprojektowano tak, aby program pomiarowy w danym punkcie badawczym był dostosowany do wszystkich przypisanych mu celów.

Zbiorcze wyniki badań monitoringu wód powierzchniowych, prowadzonych w latach 2014 – 2019, zostały przedstawione na stronie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych wskazuje na zły stan wód zarówno cieków wodnych jak i jezior. Jedynie stan wód Konotopy został określony jako dobry.

Dla obszarów Natura 2000 celem jest właściwy stan ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków przyrodniczych. Oznacza to zachowanie warunków wodnych, które są niezbędne do osiągnięcia lub utrzymania na obszarze Natura 2000 właściwego stanu ochrony dla siedlisk występujących na obszarze siedliskowym – oraz ptaków na obszarze ptasim. Na terenie powiatu parczewskiego monitoringiem objęto 14 JCWP i 1 jezioro. Brak jest oceny czy monitorowane JCWP spełniają wymagania dla obszarów chronionych Natura 2000.

Prowadzony monitoring wskazuje, że 18 JCWP i oba jeziora są zagrożone eutrofizacją.

Dane odnośnie jakości wód JCWP, znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego, przedstawiano w tabeli 9.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Tabela 9. Jakość JCWP znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu wód	Ocena – eutrofizacja obszary rolnicze		Ocena - NATURA 2000
					Czy JCWP zeutrofizowana?	MORO	MO na lub MD na
Dopływ ze Stawu Hetman	PLRW20000248236	umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód		nie objęta	nie objęta
Kanał Wieprz-Krzna od Wieprza do dopł. z lasu przy Żulinkach	PLRW2000026642813	umiarkowany potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód		nie objęta	MO na lub MD na
Zielawa od źródeł do Krynicy	PLRW2000026648119	brak możliwości klasyfikacji	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód		nie objęta	nie objęta
Kanał Paszenkowski	PLRW200002664829	dobry potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód		nie objęta	nie objęta
Bobrówka	PLRW200017248149	zły potencjał ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Ochożanka	PLRW2000172481529	umiarkowany stan ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Dopływ spod Babianki	PLRW200017248154	dobry stan ekologiczny	nie określono	brak możliwości wykonania oceny	NIE	nie objęta	MO na lub MD na
Dopływ spod Gródka	PLRW2000172481569	umiarkowany stan ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Kodenianka	PLRW200017248249	zły stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	NIE	nie objęta	MO na lub MD na
Dopływ spod Kolana	PLRW200017248252	umiarkowany stan ekologiczny	nie określono	zły stan wód	NIE	nie objęta	nie objęta
Strumień Zaniowski	PLRW2000172482549	umiarkowany stan ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	MORO	nie objęta
Piskorzanka	PLRW2000172482699	umiarkowany potencjał ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	MORO	nie objęta
Kołodziejka	PLRW2000172482729	umiarkowany stan ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	nie objęta	nie objęta
Dopływ spod Wierzbówki	PLRW200017248274	umiarkowany stan ekologiczny	nie określono	zły stan wód	NIE	nie objęta	nie objęta
Konotopa	PLRW200017248289	dobry potencjał ekologiczny	stan chemiczny dobry	dobry stan wód		nie objęta	nie objęta
Dopływ spod Augustówki	PLRW200017248296	umiarkowany stan ekologiczny	nie określono	zły stan wód	NIE	nie objęta	nie objęta
Piskornica	PLRW200017248329	zły stan ekologiczny	stan chemiczny	zły stan wód	NIE	nie objęta	MO na lub MD na

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

			poniżej dobrego				
Dopływ spod Wierzchowin Nowych	PLRW200017248349	zły stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	TAK	nie objęta	nie objęta
Dopływ spod Pieniek	PLRW200017248369	zły stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	TAK	nie objęta	nie objęta
Stara Piwonia	PLRW20001724849	umiarkowany potencjał ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	MORO	nie objęta
Piwonia od źródeł do dopł. ze stawu Hetman bez dopł. ze stawu Hetman z jez. Uściwierz, Bikcze, Łukie	PLRW200023248235	umiarkowany potencjał ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Włodawka od źródeł do Mietuiki	PLRW20002326636329	umiarkowany potencjał ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia	PLRW200019248299	umiarkowany potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Hanna bez Romanówki	PLRW200023266389	umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	TAK	nie objęta	nie objęta
Krynica	PLRW20002326648129	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	NIE	nie objęta	nie objęta
Zielawa od Krynicy do dopł. spod Niecielina	PLRW20002326648194	umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	NIE	nie objęta	MO na lub MD na
Muława	PLRW2000232664849	umiarkowany potencjał ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	nie objęta	nie objęta
Żarnica	PLRW2000232664869	umiarkowany potencjał ekologiczny	nie określono	zły stan wód	TAK	nie objęta	nie objęta
Tyśmienica od Brzostówki do Piwonii	PLRW20002424819	umiarkowany potencjał ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Tyśmienica od Piwonii do Bystrzycy	PLRW20002424859	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Zielawa od dopł. spod Niecielina do ujścia	PLRW200024266489	umiarkowany potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	TAK	nie objęta	MO na lub MD na
Białe Sosnowickie	PLLW30710	zły potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	TAK	nie objęta	nie objęta
Tomasznie	PLLW90036	słaby potencjał ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód	TAK	TAK	MO na lub MD na

MORO - monitoring operacyjny dla obszarów chronionych, wody zagrożone eutrofizacją wskutek dopływu zanieczyszczeń z rolnictwa

MO na - - monitoring operacyjny dla obszarów chronionych, jcwp są na obszarach przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków

MD na - - monitoring diagnostyczny dla obszarów chronionych, jcwp są na obszarach przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o dane z GIOŚ

Zagrożenie powodzią i podtopieniami

Z wezbraniem wody w rzekach, podnoszeniem się poziomu wód gruntowych mamy do czynienia szczególnie w okresach występowania wiosennych roztopów lub letnich deszczów nawalnych. W okresie wzmożonych opadów wody powierzchniowe rzeki występują z koryta zalewając taras zalewowy. Jedynie te zjawiska, które prowadzą do powstania strat gospodarczych, nazywamy „zagrożeniem powodziowym”.

Wg danych przedstawionych na stronie ISOK KZGW wzdłuż dolin rzek: Tyśmienicy, Piwonii i Kodenianki występują obszary położone w zasięgu wody stuletniej (ryzyko wystąpienia powodzi wynosi 1%). Na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności, które mogą utrudniać ochronę przed powodzią, a w szczególności:

- wykonywania urządzeń wodnych oraz wznoszenia innych obiektów budowlanych,
- sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk,
- zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem prac związanych z regulacją lub utrzymaniem wód.

Należy również wykluczyć możliwość podnoszenia poziomu gruntu w dolinach rzecznych, poprzez gromadzenie ziemi lub odpadów budowlanych.

Zbiorniki wodne

Zasoby wód powierzchniowych omawianego obszaru uzupełniają zbiorniki wodne, stawy rybne, ciekły, kanały, naturalne rozlewiska i rowy melioracyjne. W poniższej tabeli przedstawiono zbiorniki wodne znajdujące się w gminach powiatu parczewskiego:

Tabela 10. Wykaz wód stojących na terenie powiatu parczewskiego

Gmina	Nazwa zbiornika wodnego	Rodzaj zbiornika wodnego	Funkcja	Powierzchnia (ha)
Dębowa Kłoda	Rumieniec Mały	staw	staw hodowlany	7,91
	Rumieniec Duży	staw	staw hodowlany	27,2
	Płonne Bagno	staw	staw hodowlany	26,7
	Wiklik	staw	staw hodowlany	37,4
	Jezioro Białskie	jezioro	rekreacyjna	31,7
Jabłoń	Jezioro Święte	jezioro	rekreacyjna	b. d.
	Jabłoń	zbiornik retencyjny	rekreacyjna	3,9
Milanów	Zbiornik Milanów	zbiornik zaporowy	rekreacyjna	1,0
Parczew	Relaks	zbiornik zaporowy	rekreacyjna	7,5
	Ochoża Mała	staw	staw hodowlany	18,50
	Ochoża Duża	staw	staw hodowlany	28,13
	Leśny	staw	staw hodowlany	1,75
	Podsosnami	staw	staw hodowlany	1,48

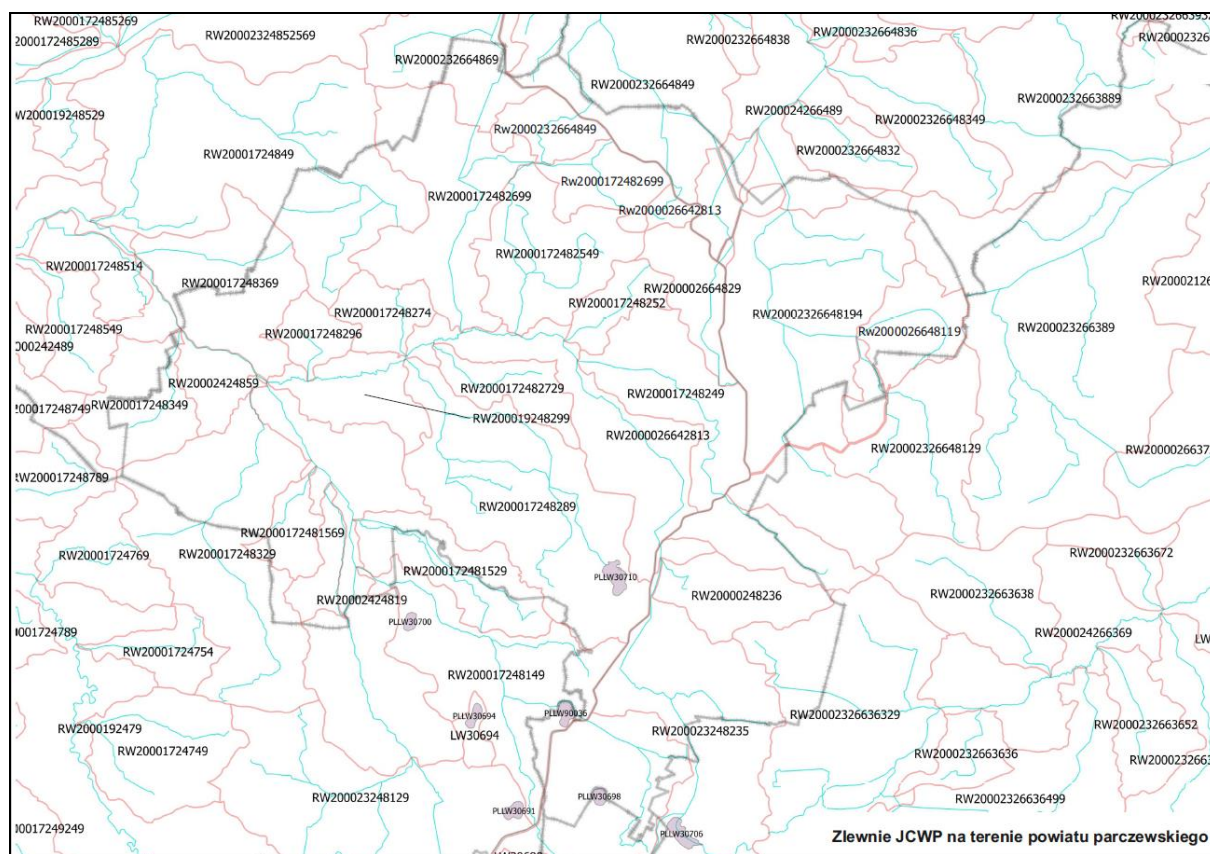
PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Gmina	Nazwa zbiornika wodnego	Rodzaj zbiornika wodnego	Funkcja	Powierzchnia (ha)
	Nowy	staw	staw hodowlany	3,40
	Grąd 1	staw	staw hodowlany	2,50
	Grąd 2	staw	staw hodowlany	2,20
	Łączki 1	staw	staw hodowlany	15,06
	Łączki 2	staw	staw hodowlany	9,98
	Łączki 2a	staw	staw hodowlany	2,56
	Łączki 3	staw	staw hodowlany	7,49
	Łączki 3a	staw	staw hodowlany	2,78
	Marysin	staw	staw hodowlany	4,21
	Długi	staw	staw hodowlany	15,77
	Magazyny i zimochowy – sztuk 8	staw	staw hodowlany	0,93
	Przesadka	staw	staw hodowlany	3,00
	Kąt	staw	staw hodowlany	6,26
	Zbiornik Młyński	staw	staw hodowlany	3,5
	Staw I	staw	staw hodowlany	2,2
	Staw II	staw	staw hodowlany	1,8
	Rososz Duża	staw	staw hodowlany	6,2
	Staw VI	staw	staw hodowlany	1,0
	Staw VII	staw	staw hodowlany	2,5
	Rososz Mała	staw	staw hodowlany	4,2
	Jeziro Obradowskie	jeziro	rezerwat przyrody	12,1
	Jeziro Czarne Gościńskie	jeziro	projektowany użytek ekologiczny	11,6
Podedwórze	Opole - Podedwórze	zbiornik retencyjny	retencyjno- rekreacyjny	282
	Mosty	zbiornik retencyjny	retencyjno- rekreacyjny	391
Siemień	Izdebno	jeziro	staw hodowlany rekreacyjny - zarybiony	15,8
	Bobowisko	staw	staw hodowlany	40
	Siemień	staw	staw hodowlany	184
	Staw Górny	staw	staw hodowlany	159
	Wojtek	staw	staw hodowlany	39
	Wolański Staw	staw	staw hodowlany	20
	Dobosz	staw	staw hodowlany	83
	Ukrainki	staw	staw hodowlany	31,2
Zbiornik	staw	staw hodowlany	12	
Sosnowica	Kniaź	staw	staw hodowlany	6,5
	Syrena	staw	staw hodowlany	3,1
	Helena	staw	staw hodowlany	6,5
	Morskie Oko	staw	staw hodowlany	18,0
	Nowina	staw	staw hodowlany	b. d.
	Zagłoba Pierwszy	staw	staw hodowlany	b. d.
	Zagłoba Drugi	staw	staw hodowlany	b. d.
	Książę Józef	staw	staw hodowlany	3,0
	Kościuszko	staw	staw hodowlany	26,5
	Raławice	staw	staw hodowlany	21,5
	Białe Sosnowickie	jeziro	rekreacyjno- hodowlalna	144,82
	Giewont	staw	staw hodowlany	27,8
	Olszyna Dolna	staw	staw hodowlany	5,6
	Olszyna Górna	staw	staw hodowlany	5,8
	Nosal	staw	staw hodowlany	9,7
Czarne Sosnowickie	jeziro	rekreacyjna	39	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Gmina	Nazwa zbiornika wodnego	Rodzaj zbiornika wodnego	Funkcja	Powierzchnia (ha)
	Nowy Staw	staw	staw hodowlany	1,7
	Stary Staw	staw	staw hodowlany	b. d.
	Podkowa	staw	staw hodowlany	b. d.
	Zbiornik	staw	staw hodowlany	b. d.
	Jeziro Cycowe	jeziro	staw hodowlany	11,3
	Jeziro Zienkowskie	jeziro	rekreacyjna	7,6
	Jeziro Gumienko	jeziro	rekreacyjna	8,1
	Jeziro Tomaszne	jeziro	rekreacyjna, zbiornik retencyjny	85,5
	Jeziro Skomialno	jeziro	rekreacyjna, zbiornik retencyjny	75
	Jedlina	staw	staw hodowlany	30,38
	Hetman	staw	staw hodowlany	54,53
	Kłoda	staw	staw hodowlany	31,56
	Renta	staw	staw hodowlany	13,27
	Bażantarnia	staw	staw hodowlany	6,00
	Strategiczny	staw	staw hodowlany	3,26
	Głęboki Staw	staw	ornitologiczna	b. d.
	Anielski Staw	staw	staw hodowlany	44,72

Źródło: Wykaz wód stojących w Polsce

Rysunek 10. Zlewnie JCWP na terenie powiatu parczewskiego

Źródło: RDOŚ Lublin

6.4.2. Wody podziemne

Na terenie powiatu parczewskiego występują następujące użytkowe poziomy wodonośne:

- poziom czwartorzędowy,
- poziom trzeciorzędowy,
- poziom kredowy.

Czwartorzędowy poziom wodonośny jest głównym poziomem użytkowym w mieście Parczew i gminie Podedwórze, wody tego poziomu eksploatowane są również w gminie Dębowa Kłoda. Trzeciorzędowy poziom jest eksploatowany w gminie Dębowa Kłoda, a połączony poziom czwartorzędowy i trzeciorzędowy w gminie Jabłoń. Poziom czwartorzędowy i kredowy jest ujmowany w gminach: Parczew i Podedwórze. Wodociągi w gminach: Milanów, Siemień i Sosnowica bazują na wodach kredowych.

Na podstawie kryterium hydrodynamicznego, uwzględniającego system krążenia wód przypowierzchniowego poziomu wodonośnego, wyodrębniono jednostki hydrogeologiczne – jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Według nowego podziału 172 jednolite części wód podziemnych powiat parczewski znajduje się w zasięgu dwóch JCWPd: PLGW200067 i PLGW200075. Lokalizacja JCWPd została przedstawiona na rysunku nr 11.

Zasoby wód podziemnych w obrębie JCWPd 67, dostępne do zagospodarowania, wynoszą 286 519 m³/d, a w JCWPd 75 – 600431 m³/d.

Tabela 11. Ocena stanu JCWPd

Identyfikator UE	Nazwa JCWPd	Ocena stanu ilościowego	Ocena stanu chemicznego	Ocena ryzyka
PLGW200067	67	dobry	słaby	zagrożona
PLGW200075	75	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło WIOŚ Lublin

Celem środowiskowym dla JCWPd jest dobry stan ilościowy i chemiczny, charakteryzowany wartościami wskaźników zgodnie z rozporządzeniem o ocenie wód podziemnych. Jak wskazuje powyższa tabela cel środowiskowy dla JCWPd 75 został osiągnięty. Dla JCWPd 67 termin osiągnięcia celu został przedłużony do roku 2027 ze względu na zmiany chemizmu wód. Zmiany te związane są z niedostatecznie oczyszczonymi ściekami komunalnymi, zbyt małym stopniem skanalizowania, szczególnie terenów wiejskich, składowiskami. Dominującą presją jest oddziaływanie terenów rolniczych (nawożenie) oraz niezorganizowana gospodarka wodno-ściekowa na obszarach wiejskich.

W programie działań ukierunkowanym na presję, dla JCWPd zaplanowano wszystkie możliwe działania ograniczające negatywny wpływ presji na stan JCWPd. Niemniej jednak ze względu na warunki hydrogeologiczne okres 6 lat jest zbyt krótki, aby mogła nastąpić poprawa stanu wód. Poprawa przewidywana jest w dalszej perspektywie czasowej.

Wskazane w PGW działania podstawowe dla JCWPd 67 to: działania administracyjne, ograniczenie odpływu biogenów z terenów rolniczych oraz sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód. Działania uzupełniające to badanie i monitorowanie środowiska wodnego oraz optymalizacja zużycia wody.

Zgodnie z Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2016 poz. 1911) JCWPd 67 i JCWPd 75 są obszarami przeznaczonymi do poboru wody w celu zaopatrzenia ludności w wodę. Dla JCWPd ujmowanych na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przypisano dodatkowy cel środowiskowy, którym jest utrzymanie stałych wartości wskaźników fizykochemicznych wód przeznaczonych do spożycia, aby zapobiec konieczności modyfikacji procesów uzdatniania wód lub wprowadzeniu uzdatniania wód podziemnych na ujęciach wód podziemnych.

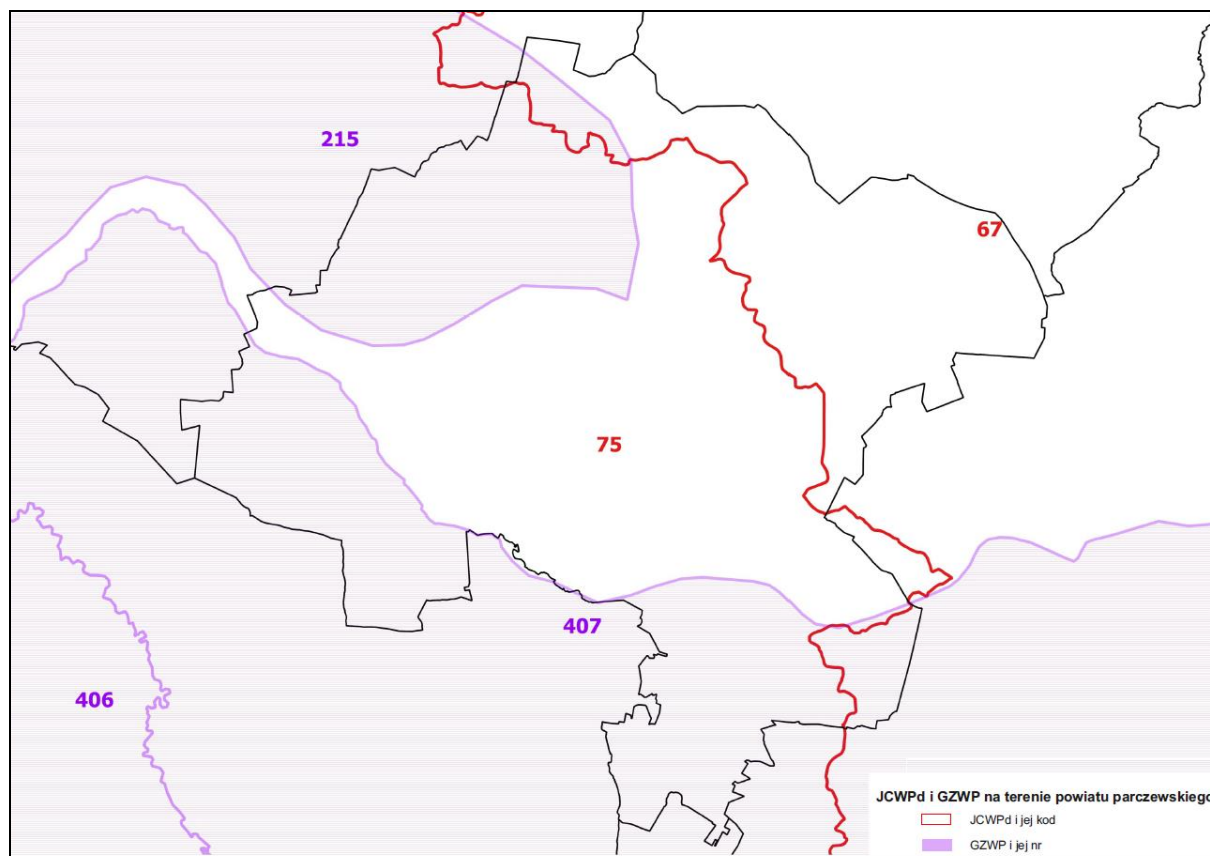
GZWP

W obrębie powiatu parczewskiego znajdują się dwa główne zbiorniki wód podziemnych GZWP nr 407 Niecka lubelska (Chełm – Zamość) oraz GZWP 215 Subniecka Warszawska. GZWP nr 407 Niecka lubelska (Chełm – Zamość) jest zbiornikiem o charakterze szczelinowo – porowym, o wodach podziemnych występujących w utworach kredy górnej. W jego zasięgu znajduje się gmina Siemień, południowo – zachodnia część gminy Parczew oraz środkowa i południowa część gminy Sosnowica.

Prawie cała gmina Milanów, północno – zachodnia część gminy Parczew i niewielki fragment gminy Jabłoń znajdują się w zasięgu GZWP 215 Subniecka Warszawska. Jest to zbiornik o charakterze porowym o wodach trzeciorzędowych. Poziom ten związany jest z osadami oligoceńskimi wykształconymi w postaci piasków kwarcowych i pylastych, pyłów i mułków. Ze względu na dobre warunki filtracyjne utwory oligoceńskie stanowią dość zasobny poziom wodonośny.

Zbiorniki pełnią rolę polegającą na zachowaniu niezbędnych zasobów wód podziemnych o dobrej jakości.

Lokalizacja GZWP na terenie powiatu parczewskiego została przedstawiona na rysunku nr 11.

Rysunek 11. JCWPd i GZWP na terenie powiatu parczewskiego

Źródło: RDOŚ Lublin

Tabela 12. Analiza SWOT obszar interwencji – wody powierzchniowe i podziemne

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
wystarczająca zasobność w wody podziemne, dobra jakość wód podziemnych, dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, istnienie zbiorników mających charakter hodowlany i rekreacyjny.	niezadowalająca jakość wód powierzchniowych, dysproporcja między stanem zwodociągowania i skanalizowania obszarów wiejskich niezadowalający stan gromadzenia i oczyszczania ścieków na obszarach o rozproszonej zabudowie zagrożenie powodziowe w dolinach rzek: Pivonia, Tyśmienica i Kodenianka, zagrożenie suszą glebową i hydrologiczną (niżówki).
Szanse (czynnik i zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
edukacja oraz propagowanie zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody, świadomość potrzeb utrzymania zdolności retencyjnej.	występowanie obszarów podatnych na zagrożenia antropopresją w granicach GZWP, przypadki nielegalnego odprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, niezadowalająca sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych na obszarach wiejskich ograniczająca partycypowanie w kosztach działań prośrodowiskowych.

Źródło: opracowanie własne

Ocena potrzeby realizacji celów rekomendowanych w Wytocznych MŚ

Tabela 13. Cele rekomendowane w Wytocznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji gospodarowanie wodami – Ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Gospodarowanie wodami dla ochrony przed: powodzią, suszą i deficytem wody	TAK
Minimalizacja ryzyka powodziowego	TAK
Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi	TAK
Optymalizacja zużycia wody	TAK
Poprawa skuteczności zaopatrzenia w wodę	TAK
Dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód	TAK
Ograniczenie odpływu biogenów z terenów rolniczych	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.5 GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

Na terenie powiatu parczewskiego dobrze rozwinięta jest sieć wodociągowa, słabiej rozwinięta jest sieć kanalizacji sanitarnej. Stosowanie praktyki nadrzędności zaopatrzenia ludności w wodę z wodociągów w stosunku do uporządkowania gospodarki ściekowej jest zjawiskiem niekorzystnym. Dotyczy to zwłaszcza terenów gmin, gdzie znaczny procent mieszkańców ma możliwość korzystania z sieci wodociągowej, natomiast brak jest sieci kanalizacji sanitarnej. Gospodarka ściekowa na tym terenie organizowana jest we własnym zakresie (zbiorniki bezodpływowe), co stwarza zagrożenie dla środowiska wodnego w przypadkach nieprawidłowej ich eksploatacji, poprzez przenikanie zanieczyszczeń z powierzchni oraz spływy obszarowe.

Najkorzystniejsza sytuacja panuje w mieście i gminie Parczew, największe dysproporcje występują w gminie Podedwórze. Długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gmin powiatu parczewskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 14. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

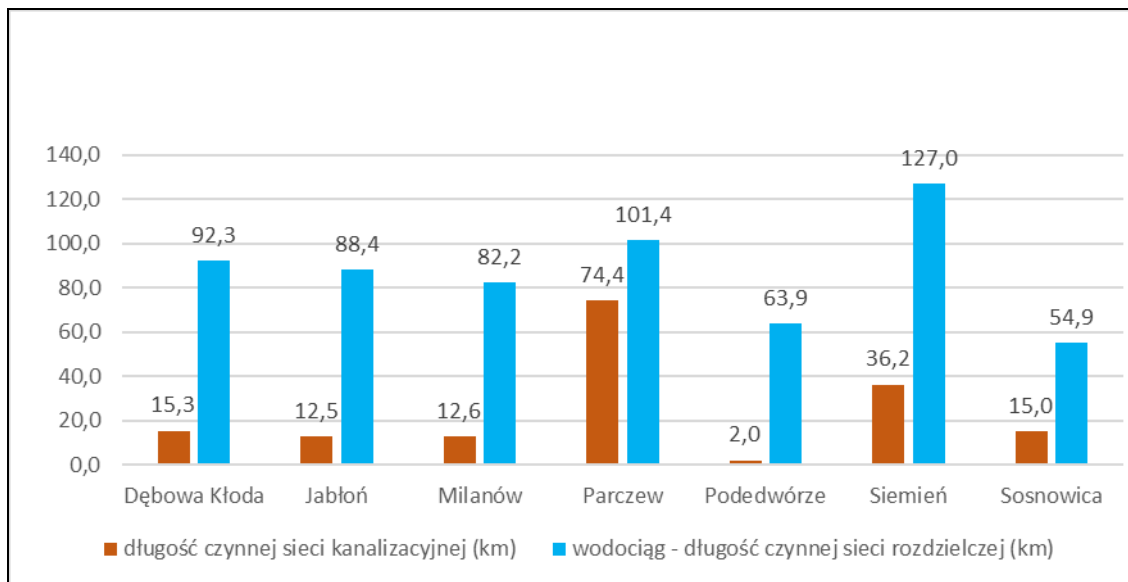
Gmina	Sieć wodociągowa (km)	% ludności korzystającej z wodociągów	Sieć kanalizacyjna (km)	% ludności korzystającej z kanalizacji	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej (%)
Dębowa Kłoda	92,3	82,2	15,3	15,5	16,58
Jabłoń	88,4	85,5	12,5	28,5	14,14
Milanów	82,2	85,2	12,6	16,3	15,33
Parczew	101,4	88,7	74,4	76,4	73,37
Podedwórze	63,9	95,0	2,0	6,4	3,13
Siemień	127,0	94,5	36,2	34,6	28,50

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Sosnowica	54,9	70,9	15,0	28,2	27,32

Źródło: GUS

Wykres 2. Długość sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej (km) w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne

Podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę są wodociągi grupowe, które zaopatrywane są w wodę z ujęć wodnych (tabela 17).

Tabela 15. Ujęcia wody, na których bazują wodociągi grupowe

Gmina	Miejscowość	Ujmowany poziom wód
Dębowa Kłoda	Białka	Trz
	Żmiarki	Q
Jabłoń	Jabłoń	Q + Trz
Milanów	Milanów	K ₂
	Rudno	K ₂
Parczew	Parczew	Q
	Przewłoka	Q + K ₂
	Tyśmienica	K ₂
Podedwórze	Opole	Q + K ₂
Siemień	Siemień	K ₂
Sosnowica	Sosnowica	K ₂
	Nowy Orzechów	K ₂
	Turno	K ₂

Objaśnienia: Q – czwartorzęd, Trz – trzeciorzęd, K₂ – kreda górna

Źródło: Urzędy Gmin należących do powiatu parczewskiego

Tabela 16. Zestawienie istniejących oczyszczalni ścieków

Gmina	Miejscowość	Typ	Przepustowość
Dębowa Kłoda	Białka	hybrydowa hydrofitowa	180 m ³ /dobę
	Leitnie	hydrobotaniczna	150m ³ /dobę
	Uhnin	mechaniczno-biologiczna	38 m ³ /dobę
	Wyhalew	mechaniczno-biologiczna	25 m ³ /dobę
Jabłoń	Jabłoń	mechaniczno-biologiczna	150 m ³ /dobę

	Kalinka	mechaniczno-biologiczna typ „BIO-PAK”	60 m ³ /dobę
Milanów	Kolonia Milanów	mechaniczno-biologiczna	220 m ³ /dobę
Parczew	Parczew	mechaniczno-biologiczna	2 000 m ³ /dobę
Podedwórze	Nowe Mosty	Bioblok	30 m ³ /dobę
	Podedwórze	Osadnik Imhoffa	20 m ³ /dobę
Siemień	Siemień	SUPERBOS-120	120 m ³ /dobę
Sosnowica	Sosnowica	BIOVAC	120 m ³ /dobę
	Turno Osada	BIOCLERE	30 m ³ /dobę
	Zienki	BIONOR	60 m ³ /dobę

Źródło: Urzędy Gmin należących do powiatu parczewskiego

Tabela 17. Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni

Gmina	Ilość zbiorników bezodpływowych	Ilość przydomowych oczyszczalni
Dębowa Kłoda	878	35
Jabłoń	123	235
Milanów	1 067	28
Parczew	670	49
Podedwórze	99	222
Siemień	578	427
Sosnowica	331	38

Źródło: GUS

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych powstał w 2003 roku w celu kontroli wypełnienia przez Polskę wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG, dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Według założeń Programu na terenie kraju wyłoniono aglomeracje, czyli tereny, z których ścieki są odprowadzane do wspólnej oczyszczalni ścieków komunalnych dla danej aglomeracji.

W celu realizacji KPOŚK została powołana Aglomeracja Parczew zlokalizowana na terenie gmin: Parczew i Siemień (Rozporządzenie Nr 55 Wojewody Lubelskiego z dnia 30 września 2005 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Parczew). RLM aglomeracji zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem wynosi 15 500.

W KPOŚK 2017 (V aktualizacja) z inwestycji w zakresie sieci kanalizacyjnych wymieniono budowę kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wierzbówka i ul. Lipowej w Parczewie oraz budowę kanalizacji sanitarnej w miejscowości Szytki. Zaplanowana inwestycja w zakresie oczyszczalni ścieków to kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenie Gminy Parczew oraz modernizacja oczyszczalni ścieków – etap II. Planowane inwestycje zostały zrealizowane.

Aktualnie przygotowywana jest VI aktualizacja KPOŚK.

Interwencja powinna obejmować działania mające na celu poprawę jakości wód powierzchniowych oraz minimalizację zagrożeń zanieczyszczenia wód zarówno powierzchniowych jak i podziemnych. Zadanie realizowane będzie głównie poprzez sukcesywną rozbudowę istniejącego systemu kanalizacji sanitarnej i modernizację oczyszczalni ścieków (w celu utrzymania wysokiej jakości procesów oczyszczania ścieków).

Na terenach o rozproszonej zabudowie, gdzie ze względu na zbyt wysokie koszty instalacja sieci kanalizacyjnej zakończonej oczyszczalnią zbiorczą jest ekonomicznie nieuzasadniona, wskazana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tabela 18. Analiza SWOT, obszar interwencji – gospodarka wodno – ściekowa

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
duża świadomość mieszkańców na temat potrzeb oszczędzania wody oraz ochrony wód na terenie powiatu,	obecność zbiorników bezodpływowych w obrębie słabo izolowanego GZWP. duża ilość zbiorników bezodpływowych, które w przypadku nieszczelności stanowią potencjalne źródło zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych.
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
dotacje do wykonania przyłączy kanalizacyjnych, edukacja oraz propagowanie zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody.	niezadowalająca sytuacja ekonomiczna gospodarstw ograniczająca partycypowanie w kosztach działań prośrodowiskowych.

Źródło: opracowanie własne

Ocena potrzeby realizacji celów rekomendowanych w Wytocznych MŚ

Tabela 19. Cele rekomendowane w Wytocznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji gospodarka wodno-ściekowa – Ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki	TAK
Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	TAK
Rozbudowa infrastruktury oczyszczania ścieków, w tym realizacja programów sanitacji	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.6 ZASOBY GEOLOGICZNE

Na terenie powiatu parczewskiego występuje złożo węgla kamiennego Kolechowice Nowe, które zostało udokumentowane w kat. C2. Zasoby bilansowe wynoszą 2 257 374 tys. ton, a pozabilansowe 1 534 933 tys. ton. Złożo nie jest eksploatowane. Ponadto na terenie powiatu istnieją złoża kruszyw naturalnych, takich jak żwir, pospółki czy piasek, które wykorzystywane są dla potrzeb budownictwa i drogownictwa.

Ponadto na obszarze powiatu parczewskiego stwierdzono obszar perspektywiczny występowania bursztynu (gminy Dębowa Kłoda, Parczew i Siemień).

Obowiązujące koncesje na wydobycie kruszywa naturalnego, które zostały wydane decyzją Starosty Parczewskiego są następujące:

1. W gminie Dębowa Kłoda obowiązuje wydana decyzja na wydobycie kruszywa naturalnego (piasku) metodą odkrywkową ze złoża BEDNARZÓWKA udokumentowanego w kat. C₁ na działkach nr 133/2 i nr 133/4 obręb ewidencyjny Bednarzówka, gm. Dębowa Kłoda, powiat parczewski, województwo lubelskie z dn. 2020-08-28, znak: ROŚ-IV.6522.8.4.2020.KR1.
2. W gminie Parczew obowiązują następujące decyzje:
 - Decyzja Starosty Parczewskiego z dn. 2006-10-27, znak: ROŚ.V-7520/05 na wydobycie kruszywa naturalnego metodą odkrywkową ze złoża Siedliki I w obrębie działek nr 1523/1 i nr 1523/2 obręb ewidencyjny Parzew rolny, gm. Parczew, powiat parczewski, województwo lubelskie, zmieniona decyzją z dn. 2009-10-12, znak: ROŚ.V-751/25/09-7
 - Decyzja Starosty Parczewskiego z dn. 2017-03-07, znak: ROŚ-IV.6522.2-3.2017.BK Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Koczergach, Koczergi 56A, 21-200 Parczew - koncesja na wydobycie kruszywa naturalnego metodą odkrywkową ze złoża KOCZERGI XIV na działce nr 218/2 obręb ewidencyjny Koczergi, gm. Parczew, powiat parczewski, województwo lubelskie.
 - Decyzja Starosty Parczewskiego z dn. 2020-07-31, znak: ROŚ-IV.6522.7.4.2020.KR1 Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Koczergach, Koczergi 56A, 21-200 Parczew - koncesja na wydobycie kruszywa naturalnego metodą odkrywkową ze złoża KOCZERGI XV na działce nr 218/2 obręb ewidencyjny Koczergi, gm. Parczew, powiat parczewski, województwo lubelskie.
 - Decyzja Starosty Parczewskiego z dn. 2019-04-18, znak: ROŚ-IV.6522.4.5.2019.KR1 koncesja na wydobycie kruszywa naturalnego metodą odkrywkową ze złoża KOCZERGI XVI na działce nr 330/8 obręb ewidencyjny Koczergi, gm. Parczew, powiat parczewski, województwo lubelskie.
 - Decyzja Starosty Parczewskiego z dn. 2019-04-18, znak: ROŚ-IV.6522.3.5.2019.KR1 - koncesja na wydobycie kruszywa naturalnego metodą odkrywkową ze złoża KOCZERGI XVII na działce nr 330/10 obręb ewidencyjny Koczergi, gm. Parczew, powiat parczewski, województwo
3. W obrębie gminy Siemień obowiązuje wydana decyzja przez Marszałka Województwa Lubelskiego z dn. 2018-05-10, znak:FB.7422.3.5.2018.JPL obejmująca koncesję na wydobycie kruszywa naturalnego metodą odkrywkową ze złoża „Wola Tulnicka” w obrębie działek nr 2/3, 2/4, 3 i 4 miejscowości Wola Tulnicka oraz działek nr 407 i 585 miejscowości Wólka Siemieńska, gm. Siemień, powiat parczewski, województwo lubelskie.

Powiat nie dysponuje wykazem złóż eksploatowanych bez zezwoleń.

Obecnie na końcowym etapie rekultywacji znajdują się wyrobiska po wyeksploatowanych złożach piasku w miejscowości Niecielin, gm. Podedwórze oraz Koczergi II i Koczergi II-bis gm. Parczew.

Na terenie powiatu Parczew brak jest udokumentowanych złóż torfu. Torfy były przedmiotem bez koncesyjnej eksploatacji, a po ich eksploatacji pozostałością są liczne torfianki, zwłaszcza w dolinie Tyśmienicy.

Tabela 20. Analiza SWOT, obszar interwencji – zasoby geologiczne

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
występowanie surowców wysokiej jakości w postaci żwirów i piasków, wysoka świadomość ekspluatatorów dotycząca zagrożeń dla środowiska związanych z eksploatacją ww. surowców.	na terenie ww. gmin prowadzona jest eksploatacja surowców związanych z eksploatacją złóż.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
świadomość zagrożeń dla środowiska wynikających z eksploatacji kopalin.	rosnące zapotrzebowanie na surowce mineralne z uwagi na rozbudowę dróg, rozszerzający się zakres eksploatacji złóż w obrębie powiatu parczewskiego.

Źródło: opracowanie własne

Ocena potrzeby realizacji celów rekomendowanych w Wytocznych MŚ

Tabela 21. Cele rekomendowane w Wytocznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji – Ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Ograniczanie presji środowiskowej wynikającej z zapotrzebowania na surowce mineralne.	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.7 GLEBY

Powiat parczewski ma charakter rolniczy. Największą część powierzchni zajmują grunty orne. Tylko w Gminie Sosnowica większy odsetek stanowią grunty leśne. Strukturę użytkowania gruntów w powiecie przedstawia tabela 24.

Jakość gleb powiatu parczewskiego jest bardzo zróżnicowana. Wiąże się to z ich pochodzeniem, który uwarunkowanych jest głównie występowaniem podłoży mineralnych, ukształtowanych w epoce lodowcowej.

Dominującym rodzajem gleb są bielice, wykształcone na piaskach i pyłach. Na materiale gliniastym wykształciły się gleby brunatne i pseudobielicowe, natomiast

w zagłębiach wytopiskowych i dolinach rzecznych występują gleby pochodzenia wodnego i organicznego. Część z nich została zdegradowana przez niewłaściwe melioracje.

W gminie Jabłoń znajdują się najlepszej jakości gleby. Nieco słabszej jakości gleby znajdują się w gminach Milanów oraz Dębowa Kłoda. Gleby średnich bądź słabych klas bonitacyjnych przeważają w pozostałych gminach. Gmina Sosnowica posiada najslabsze gleby, w której występuje przewaga lasów nad gruntami ornymi.

Ważną rolę w ochronie gleb winna pełnić edukacja ekologiczna społeczeństwa, która powinna dążyć do poprawy jakości gleb oraz przeciwdziałania skutkom ich antropogenizacji.

Edukacja ekologiczna powinna:

- dotyczyć stosowania nawozów mineralnych w połączeniu ze stosowaniem nawożenia organicznego, dostępnego w gospodarstwie,
- zachęcać do stosowania biologicznych środków i metod ochrony roślin, np. przez pozostawienie fragmentów zarośli i śródpolnych zadrzewień jako ostoi ptaków,
- zwracać uwagę na zachowanie właściwych proporcji między składnikami pokarmowymi, dostosowanie dawek nawozów mineralnych do gatunków i odmian uprawianych roślin oraz stosowanie roślin motylkowych jako przedplonu,
- zalecać stosowanie środków ochrony roślin o działaniu selektywnym i krótkim okresie karencji,
- uczyć programowania dawek pestycydów w zależności od stopnia zaatakowania upraw przez szkodniki i choroby,
- proponować odporne odmiany roślin,
- propagować rolnictwo ekologiczne i agroturystykę.

Stan jakości gleb w poszczególnych gminach:

1. Dębowa Kłoda

Warunki glebowe na obszarze gminy Dębowa Kłoda są wynikiem wykształconej budowy geologicznej, stosunków wodnych oraz charakteru dotychczasowego użytkowania przedmiotowego obszaru. Gleby charakteryzują się dużym zróżnicowaniem typów i gatunków. Występują tu głównie gleby bieliczne i pseudobieliczne, czarne ziemie właściwe i zdegradowane oraz gleby torfowe i murszowo - torfowe. Pod względem przydatności rolniczej występują:

- Gleby kompleksu pszenno-dobrego (2-go kompleksu przydatności rolniczej)
Na takich glebach udają się wszystkie rośliny uprawne, lecz wysokość plonów zależy od wysokości poniesionych nakładów i od warunków atmosferycznych. Znajdują się we wsiach: Dębowa Kłoda i Lubiczyn (klasy bonitacyjne IIIa i IIIb).

- Gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego (4-go kompleksu przydatności rolniczej) - są lekkie do uprawy mechanicznej, lecz posiadają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne od gleb kompleksów pszennych 1 i 2. Należą do IIIa, IIIb i IVa klasy bonitacyjnej. Znajdują się one głównie we wsiach: Dębowa Kłoda, Uhnin, Lubiczyn i Stępków.
- Gleby kompleksu żytniego dobrego (5-go kompleksu przydatności rolniczej) dominują w gminie. Są wrażliwe na suszę i często uboższe w składniki pokarmowe. Dobrze nadają się pod uprawę roślin o niezbyt wysokich wymaganiach, wymagają nawożenia, a wysokość plonów zależy ponadto od ilości i równomierności opadów. Gleby te zalicza się do IVa i IVb klasy bonitacyjnej. Znajdują się we wsiach: Kodeniec, Hanów, Plebania Wola, Leitnie, Wyhalew i Stępków.
- Gleby kompleksu żytniego słabego (6-go kompleksu przydatności rolniczej) są nadmiernie przepuszczalne i przewiewne, okresowo suche, często w czasie wzrostu roślin, słabo próchniczne i ubogie w składniki pokarmowe. Stąd wymagają ciągłego nawożenia organiczno-mineralnego, a dobór roślin uprawnych jest bardzo ograniczony. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby te zalicza się do klasy IVb i V. Znajdują się głównie we wsiach: Chmielów, Białka, Korona.
- Gleby kompleksu żytniego najslabszego (7-go kompleksu przydatności rolniczej) są ubogie w składniki pokarmowe (jałowe), dla użytkowania rolniczego suche w okresie wegetacji. Większe kompleksy takich gleb powinny w przyszłości ulec zalesieniu. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby zaliczane są do V i VI klasy bonitacyjnej. Na terenie gminy występują głównie we wsiach Białka i Chmielów.
- Gleby kompleksu zbożowego pastewnego mocnego (8-go kompleksu przydatności rolniczej) są to czarne ziemie, położone w obniżeniach terenu i wykazujące dużą okresową podmokłość. Mają cięższy skład mechaniczny, lecz z uwagi na podmokłość są zawodne. Pomimo, że są to gleby żyzne, ich uprawa mechaniczna jest znacznie utrudniona przez nawilgotnienie gleby. Zaliczają się do IIIb - V klasy bonitacyjnej. Występują we wsiach: Żmiarki, Uhnin, Kodeniec, Pachole.
- Gleby kompleksu zbożowo-pastewnego słabego (9-go kompleksu przydatności rolniczej) to gleby lekkie, nadmiernie uwilgotnione. Z uwagi na okresową podmokłość wymagają innego doboru roślin uprawnych. Nadają się do uprawy mieszanek zbożowo-pastewnych o niższych wymaganiach. Gleby

te należą do IVa, IVb, V i VI klasy bonitacyjnej. Znajdują się we wsiach: Uhnin, Kolonia Krzywowierzba.

- Większość użytków zielonych na terenie gminy wytworzona jest na torfach głębokich lub średniogłębokich, część z pyłów i piasków wodnego pochodzenia. Zaliczone są one do kompleksu 2z (średniego) i 3z (słabego). Użytki kompleksu 2z mają zwarte zadarnienie i dają plony traw o wysokiej jakości paszowej. Stosunki wodne na tych użytkach są regulowane przez system rowów otwartych. Użytki kompleksu 3z mają wadliwe stosunki wodne - bywają okresowo nadmiernie uwilgocone, a część z nich stale posiada za wysoki poziom wód gruntowych. Większe obszary użytków zielonych znajdują się głównie we wsiach: Uhnin, Kodeniec, Lubiczyn, Pachole, Wyhalew. Lokalnie występują degradacje powierzchni ziemi przez nielegalne kopalnie piasku m.in. Uhninie, Bednarzówce, Chmielowie i Kodeńcu.

2. Jabłoń

Na terenie gminy Jabłoń występują gleby średniej jakości. Przeważają gleby bielcowe wytworzone z pyłów gliniastych. W obniżeniach terenu znajdują się mady torfowe, mułowo-torfowe i murszowe dobrej jakości. 32% należy do lepszych klas bonitacyjnych. Grunty orne charakteryzują się dobrym stopniem kultury rolnej i dobrą strukturą. Dominują grunty klasy IVa i IVb zajmując 3476 ha co stanowi 61,4% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Grunty szczególnie chronione należące do klasy I-II zajmują powierzchnię 1338 ha tj. 23,8% i występują głównie we wsiach Gęś, Jabłoń, Wantopol, Dawidy i Łubno. Głównym źródłem zagrożeń jest tutaj eksploatacja kruszyw budowlanych oraz nieodpowiednia eksploatacja składowiska odpadów. Głównymi zaleceniami jest natomiast rekultywacja dawnych wyrobisk, umiar w korzystaniu z surowców czy zamknięcie i rekultywacja składowiska.

3. Milanów

Gleby występujące w gminie Milanów wytworzone są z pyłów wodnolodowcowych zalegających na średniogłębokich i płytkich piaskach i glinach. Przeważają gleby bielcowe występujące na wyżej położonych partiach terenu, nieco mniejsze powierzchnie zajmują gleby brunatne. W obniżeniach terenu zalegają czarne ziemie, natomiast w dolinach rzecznych gleby torfowe. W gminie pod względem przydatności rolniczej występują następujące gleby.

- Gleby kompleksu pszennego dobrego (2-go kompleksu przydatności rolniczej) i zajmują one niespełna 11% ogólnej powierzchni użytków rolnych, są to gleby bielcowe, które wytworzone są z pyłów zalegających średniogłęboko na glinach.

Największe obszary tego kompleksu znajdują się w rejonie Milejowa, Kopiny oraz na wschód od miejscowości Rudno I.

- Gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego i pszenno-żytniego (4-go kompleksu przydatności rolniczej) stanowią 27% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Są to gleby bielcowe oraz pseudobielcowe, które wytworzone zostały z pyłów zwykłych zalegających na glinach średnich lub piaskach słabogliniastych. Występują w rejonach Rudna, Milanowa, Rudzieńca oraz na wschód od Rudzieńca. Gleby tego kompleksu występują głównie w II i III klasie bonitacyjnej i podlegają ochronie przed nierolniczym użytkowaniem.
- Gleby kompleksu żytniego dobrego (5-go kompleksu przydatności rolniczej), zajmują 25,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Są to gleby pseudobielcowe i bielcowe wykształcone z pyłów zwykłych. Największe obszary tego kompleksu znajdują się we wsi Radcze, Czeberaki i Mogiłki.
- Gleby kompleksu żytnio-ziemniaczanego słabego (6-go kompleksu przydatności rolniczej) – stanowią 10% użytków rolnych. Są to gleby bielcowe i pseudobielcowe wytworzone z piasków słabogliniastych lekkich oraz gleby brunatne, zalegające na pyle zwykłym. Gleby tego kompleksu występują w południowo-zachodniej części gminy w rejonie wsi Okalew.
- Gleby kompleksu żytnio-łubinowego (7-go kompleksu przydatności rolniczej) – zajmują powierzchnię ok. 4,5 % pow. użytków rolnych; są to gleby brunatne i bielcowe wytworzone z piasków słabogliniastych płytko zalegających na piasku luźnym. Gleby tego kompleksu występują w południowo-zachodniej części gminy.
- Gleby kompleksu zbożowego pastewnego mocnego (8-go kompleksu przydatności rolniczej) – obejmują około 19,5 % powierzchni użytków rolnych; stanowią je czarne ziemie zdegradowane oraz gleby pseudobielcowe wytworzone z pyłów zwykłych i piasków gliniastych mocnych. Występują na terenie całej gminy na obszarach niżej położonych. Gleby tego kompleksu występują w III b i IV klasie bonitacyjnej.
- Gleby kompleksu zbożowego pastewnego słabego (9-go kompleksu przydatności rolniczej) – występują w małych powierzchniach w okolicach wsi Kol. Cichostów. Stanowią je czarne ziemie zdegradowane wykształcone z piasków gliniastych lekkich i pylastych. Trwałe użytki zielone występują w dolinach rzek i mniejszych cieków wodnych oraz w lokalnych obniżeniach terenu. Występują one w kompleksach:

- Trwałe użytki zielone średnie – stanowią 82 % użytków zielonych. Stanowią je gleby torfowe całkowite wytworzone z torfów niskich oraz czarne ziemie wytworzone z pyłów całkowitych.
- Trwałe użytki zielone słabe – zajmują niewielkie powierzchnie. Stanowią je gleby pobagiennie.

4. Parczew

Dominującą rolę odgrywają gleby bielice właściwe występujące na wierzchowinie. Są to gleby zakwaszone. Powstały w warunkach klimatu chłodnego oraz wilgotnego pod roślinnością borową. Wytworzyły się ze skał ubogich w składniki zasadowe, szczególnie zaś z utworów piaszczystych różnej genezy. Na terenie gminy przeważają gleby wykształcone na piaszczysto-gliniastych utworach pochodzenia wodno-lodowcowego, głównie na glinach zwałowych, piaskach i piaskach pylastych. Bielice określane są jako gleby średniej jakości. Dna dolin rzecznych, jak również obniżenia terenowe o słabym odpływie wód powierzchniowych wyścielane są przez gleby bagiennie, torfowe oraz murszowe. Proces bagienny zachodzący w warunkach beztlenowych sprzyja odkładaniu się utworów organicznych w przypowierzchniowej warstwie gleby. W warunkach słabszej anaerobiozy proces ten prowadzi do odkładania mułów, a gdy panują warunki całkowicie beztlenowe - powstają torfy. Spośród gleb torfowych najwięcej jest gleb wytworzonych z torfów przejściowych. Gleby murszowe powstały z przekształcenia gleb torfowych w miejscach, gdzie poziom wód gruntowych uległ obniżeniu wskutek zabiegów melioracyjnych. Stan chemiczny wszystkich gleb jest dobry - nie stwierdzono w nich metali ciężkich i innych substancji toksycznych, nie są również zasolone.

Z litosferą związane są zagadnienia dotyczące budowy geologicznej, ukształtowania terenu oraz pokrywy glebowej. Szereg walorów i zasobów litosferycznych, które są wykorzystywane pośrednio lub bezpośrednio, oddziałuje na zagospodarowanie przestrzenne terenu. Ze względu na ochronę elementów litosferycznych przy ustalaniu zagospodarowania przestrzeni planistycznej należy stosować następujące zasady: – ochrona dolin rzecznych przed zabudową, – preferowanie typu osadnictwa zwarte. Na obszarze gminy najbardziej zagrożone degradacją są wszystkie gleby pochodzenia wodnego (bagienne, torfowe) i gleby niskich klas bonitacyjnych. W procesie degradacji gleb marginalne znaczenie ma erozja wodna, ograniczająca się tylko do strefy przykrawędziowej dolin rzecznych. Procesem prowadzącym do nieodwracalnych ubytków powierzchni biologicznie czynnej jest przejmowanie gleb na cele związane z wszelkiego rodzaju budownictwem. Należy dążyć do racjonalnej gospodarki użytkami rolnymi, między innymi przez przeznaczenie niskich klas bonitacyjnych niepodlegających ochronie prawnej oraz gleb zdegradowanych i nieużytków pod zalesienia lub na cele ekologiczne. Gleby słabe niepodlegające ochronie prawnej są również odpowiednie dla rozwoju funkcji rekreacyjnej,

leśnej lub innej, zgodnej z zakładanym rozwojem terenów. Zważając na fakt, iż jednym z problemów gminy jest niedostateczna ilość miejsc rekreacyjnych, uzasadnione wydaje się przeznaczenie znacznych powierzchni, obok terenów zalesień, na ten właśnie cel. Do rozwoju rekreacji w mieście Parczew odpowiednie są rejony dolin rzecznych, wykluczone z zabudowy. 78 Doliny wypełnione są namułami i torfami, co wpływa na istnienie niekorzystnych dla budowy parametrów wytrzymałościowych. Wody gruntowe występują płytko, jest to również ważny czynnik ograniczający lokalizowanie nowej zabudowy. Można w tych rejonach lokalizować szlaki spacerowe, ścieżki rowerowe i edukacyjne (ekologiczne) w celu wykorzystania walorów krajobrazowych dolin. Doliny na terenie miasta są rekomendowane do rekreacyjnego zagospodarowania.

5. Podedwórze

Występująca pokrywa glebowa reprezentowana jest głównie przez dwa działy: dział gleb autogenicznych bielicoziemnych oraz gleby hydrogeniczne bagienne i pobagienne. Genetycznie gleby te reprezentują: gleby rdzawe i bielicowe - około 70% powierzchni, głównie wytworzone z piasków luźnych, słabogliniastych i gliniastych a miejscami nawet lessopodobnych; gleby mułowe, torfowe, mułowe i torfowo-mułowe oraz murszowe lub murszowate. Ponadto występują tu także w stosunkowo zwartych, choć rozczłonkowanych płatach gleby płowe i brunatne powstałe z glin zwałowych lekkich i średnich, miejscami utworów pyłowych wodnego pochodzenia. Gleby omawianej gminy należą do kategorii średnich i słabych. Dominują gleby III - 1,79% i IV - 45,7% klasy. Udział gleb najłagodniejszych (V i VI klasy) wynosi 17,0%. Gleby gminy Podedwórze są dość urozmaicone. Zasadniczo dominują: gleby bielicowe, brunatne, czarne ziemie i gleby bagienne. Bielice i brunatne występują w gruntach ornych zaś pozostałe w użytkach zielonych. W gruntach ornych przeważa typ gleb pseudobielicowych, gleby brunatne występują w niewielkiej ilości. Najlepsze gleby weszły w skład kompleksu 4-go żytnio - ziemniaczanego bardzo dobrego. Podstawę w nim stanowią gleby pseudobielicowe wytworzone z utworów pyłowych zwykłych średnio głębokich zalegających na glinie lekkiej i średniej. Obok nich występują gleby pseudobielicowe wytworzone z glin lekkich pylastych oraz piasków gliniastych mocnych pylastych naglinowych. Niewielki procent stanowią również czarne ziemie zdegradowane (uległe degradacji na skutek odwodnienia) wytworzone z piasków gliniastych mocnych i utworów pyłowych zalegających na glinach i piaskach. Gleby te są okresowo za wilgotne, lecz nie podmokłe. Nieco słabsze gleby weszły w skład kompleksu 5-go żytnio - ziemniaczanego dobrego. Gleby tego kompleksu należą do tych samych typów co i poprzednie, lecz posiadają lżejszy skład mechaniczny. Należą do nich piaski gliniaste lekkie i mocne naglinowe gleby pyłowe średnio głębokie przewarstwione piaskiem, naglinowe i gleby pyłowe napiaskowe. Następną grupę gleb stanowią gleby lekkie i bardzo lekkie brunatne wylugowane i pseudobielicowe wytworzone z piasków gliniastych, gliniastych

lekkich i słabogliniastych zalegających głębiej na piaskach luźnych. Zaliczane one są do kompleksu 6-go żytniego słabego. Najłżejsze gleby i najslabsze rolniczo, o składzie mechanicznym piasków słabogliniastych płytkich na piaskach luźnych weszły do kompleksu 7-go żytinio - łubinowego. Gleby lekkie stanowią uzupełnienie gleb mocniejszych posiadających większą żyzność. Odrębną grupę gleb stanowią gleby posiadające za wysoki poziom wody gruntowej. W skład ich wchodzi czarne ziemie właściwe i zdegradowane oraz kilka konturów gleb pseudobielicowych, wytworzonych z utworów pyłowych naglinowych i z glin. Gleby te zaliczone zostały do kompleksu zbożowo - pastewnego mocnego. Zaś posiadające skład mechaniczny lżejszy do kompleksu zbożowo - pastewnego słabego. Obok nich występują gleby o mocnym składzie mechanicznym trwale podmokłe położone w sąsiedztwie użytków zielonych, które posiadają w swoim profilu poziom wody gruntowej na głębokości odpowiadającej łące. W użytkach zielonych dominują gleby bagienne torfowe i murszowo - torfowe. W skład gleb torfowych weszły torfy całkowite i niecałkowite różnej miąższości zalegające na podłożach mineralnych: gliniastych, pylistych i piaskach. Niewielki odsetek stanowią gleby murszowomineralne, murszaste i glejowe oraz czarne ziemie. Gmina Podedwórze należy do północnego obszaru rolniczego - V rejon parczewsko - radzyńsko - łukowski. Zdecydowana większość gleb tej gminy jest niskiej klasy bonitacyjnej, gdzie przewagę stanowią gleby klasy IV i V, zajmując 92,9% powierzchni użytków rolnych. Na obszarze gminy Podedwórze ze względu na sprzyjającą rzeźbę terenu (teren równiny płaskiej i falistej) oraz spójny materiał glebowy nie występuje zagrożenie erozją.

6. Siemień

Występują tutaj dość słabe gleby z piasków takie jak bielice lekkie oraz bardzo lekkie, rzadziej z glin polodowcowych (pseudobielicowe i brunatne), także hydro- i organogeniczne.

7. Sosnowica

Występują tu gleby najslabszych klas bonitacyjnych takie jak bielice, które zostały wytworzone z piasków, zakwaszone. Gleby w gminie zostały wykształcone z utworów czwartorzędowych plejstoceńskich i holocenijskich. Są to głównie gleby bielice i brunatne. Dominują gleby słabe, I i II klasa bonitacyjna na obszarze gminy nie występuje, klasa III zajmuje zaledwie 2.3% gruntów ornych. Grunty orne klasy IIIa i IIIb znajdują się w centralnej części gminy na terenie wsi Górki i Pasieka oraz w północno-wschodniej części gminy na terenie wsi Turno. Są to zwykle gleby bielice lub brunatne o składzie mechanicznym piasków gliniastych mocnych na glinach lub pyłach. Gleby te posiadają korzystne warunki do produkcji rolnej i podlegają bezwzględnej ochronie przed zmianą użytkowania na nierolnicze. Gleby klasy VI zajmują 36,7% powierzchni gruntów ornych. Mają one nieco gorsze warunki wodno powietrzne, okresowo nadmiernie uwilgotnione. Są to głównie piaski gliniaste lekkie na glinie, sporadycznie piaski gliniaste całkowite. Gleby te mają jednak dawać wysokie plony

po podwyższeniu stopnia kultury rolnej. Występują one na terenie wsi: Górki, Turno, Pasieka, Komarówka, Orzechów Nowy. Przeważają w gminie gleby słabe, klasa V zajmuje 38,2% powierzchni gruntów ornyczych, a VI i VIz – 22.8%. Gleby klasy V bielcowe lub brunatne o składzie mechanicznym piasków gliniastych lekkich lub słabo gliniastych na piasku. Są one mało korzystne dla produkcji rolnej. Największe obszary gleb klasy VI występują na terenie wsi Orzechów Stary, Orzechów Nowy, Lejno, Komarówka. Najlepsze gleby klasy VI i VIz występują w południowej części gminy, na terenie wsi Nowy Orzechów, 32 Orzechów Stary. Gorki Sosnowica. Są to gleby żytne bardzo słabe, suche, przepuszczalne, bardzo ubogie w składniki pokarmowe. Gleby te nie nadają się do intensyfikacji produkcji rolnej i podniesienie ich bonitacji jest bardzo trudne gleby te w pierwszej kolejności powinny być wykorzystane na cele nie rolnicze. Użytki zielone przeważnie złej jakości występują głównie wzdłuż Kanału Wieprz–Krzna oraz na południowym–wschodzie gminy. Są to obszary odpowiednie do wykorzystania jako baza pasowa dla gospodarki hodowlanej i powinny pozostać w użytkowaniu rolniczym.

Tabela 22. Stan jakości gleb w gminach

Lp.	Gmina	Stan	Główne źródła zagrożeń	Główne zalecenia
1.	Dębowa Kłoda	Występują tu głównie gleby bielcowe i pseudobielcowe, czarne ziemie właściwe i zdegradowane oraz gleby torfowe i murszowo - torfowe.	Degradacja powierzchni ziemi przez nielegalne kopalnie piasku	Likwidacja nielegalnych kopalni piasków. Rekultywacja wyrobisk.
2.	Jabłoń	Na terenie gminy Jabłoń występują gleby średniej jakości. Przeważają gleby bielcowe wytworzone z pyłów gliniastych. W obniżeniach terenu znajdują się mady torfowe, mułowo-torfowe i murszowe dobrej jakości.	Eksploatacja kruszyw budowlanych. Nieodpowiedzialna eksploatacja składowiska odpadów.	Rekultywacja dawnych wyrobisk, umiar w korzystaniu z surowców. Zamknięcie i rekultywacja składowiska.
3.	Milanów	Gleby wytworzone są z pyłów wodnolodowcowych zalegających na średniogłębokich i płytkich piaskach i glinach. Przeważają gleby bielcowe występujące na wyżej położonych partiach terenu, nieco mniejsze powierzchnie zajmują gleby brunatne. W obniżeniach terenu zalegają czarne ziemie, natomiast w dolinach rzecznych gleby torfowe.	Degradacja powierzchni ziemi przez nielegalne kopalnie piasku	Likwidacja nielegalnych kopalni piasków. Rekultywacja wyrobisk.
4.	Parczew	Dominującą rolę odgrywają gleby bielice właściwe występujące na wierzchołkach. Są to gleby zakwaszone. Na terenie gminy przeważają gleby wykształcone na piaszczysto-gliniastych	W południowej części gminy Parczew złożone piasku Siedliki I zostało częściowo wyeksploatowane oraz rozliczone dodatkiem	Po zamknięciu należy przeprowadzić rekultywację wyrobisk po kopalni.

Lp.	Gmina	Stan	Główne źródła zagrożeń	Główne zalecenia
		utworach pochodzenia wodno-lodowcowego, głównie na glinach zwałowych, piaskach i piaskach pylastych. Bielice określane są jako gleby średniej jakości. Dna dolin rzecznych, jak również obniżenia terenowe o słabym odpływie wód powierzchniowych wyścielane są przez gleby bagienne, torfowe oraz murszowe.	dokumentacji geologicznej i zagospodarowane w kierunku wodnym.	
5.	Podedwórze	Występują bielice i gleby rdzawe na piaskach, natomiast w zagłębieniach wytopiskowych i dolinach rzecznych mułowe, torfowe, torfowo-mułowe, murszowe, murszowate, rzadziej płowe i brunatne z glin zwałowych. Średniej i słabej jakości. Są to gleby zakwaszone.	Kopalnie piasku w Niecielinie i w Grabówce oraz torfu w Hołownie.	Zapobieganie dalszej degradacji powierzchni ziemi.
6.	Siemień	Występują tutaj dość słabe gleby z piasków takie jak bielicowe lekkie oraz bardzo lekkie, rzadziej z glin polodowcowych (pseudobielicowe i brunatne), także hydro- i organogeniczne.	Eksploatacja piasków	Zapobieganie dalszej degradacji powierzchni ziemi
7.	Sosnowica	Występują tu gleby najniższych klas bonitacyjnych takie jak bielice, które zostały wytworzone z piasków, Są to gleby zakwaszone.	Nieodpowiednia eksploatacja składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.	Zamknięcie i rekultywacja składowiska.

Tabela 23. Zagrożenia i zalecenia ochrony gleb dla powiatu.

Zagrożenia	Zalecenia
Degradacja kwasowa	Wapnowanie gleb wykorzystywanych rolniczo. Zalesianie najniższych gleb. Stałe kontrolowanie odczynu i innych właściwości chemicznych gleb.
Erozja wodna	Zwiększanie lesistości. Nasadzenia pasowe. Pozostawianie i wprowadzanie zadrzewień śródpolnych (pasma, kępy).
Erozja wietrzna	Nasadzanie w miejscach bez okrywy roślinnej.
Degradacja chemiczna i biologiczna	Zaniechanie zrzutu nieczyszczonych ścieków do środowiska, budowa systemu kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, zakładanie oczyszczalni przydomowych. Prawidłowa eksploatacja składowisk odpadów i oddzielanie ich szczelną izolacją od otoczenia.
Rozwój budownictwa	Przeciwdziałanie wyłączeniu najlepszych gleb z użytkowania rolniczego.
Emisje pyłowe i gazowe	Zmiana stosowania paliw na bardziej przyjazne środowisku. Zadrzewianie pasowe wokół zakładów i dróg kołowych.
Niewłaściwa kultura rolna	Edukacja rolników na temat racjonalnego wykorzystywania pestycydów i herbicydów.
Degradacja wskutek zmiany stosunków wodnych (murszenie)	Zaniechanie melioracji odwadniających i przywrócenie naturalnych stosunków wodnych.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

tofów, przesuszanie mad)	
Nieznajomość stanu fizykochemicznego i mikrobiologicznego gleb	Stać kontrola gleb (odczyn, składniki pokarmowe, stan sanitarny, zawartość metali ciężkich), zwłaszcza w pasie 100 m od składowisk odpadów i ważniejszych dróg.

Tabela 24. Struktura użytkowania terenów powiatu parczewskiego

	Powierzchnia						
	Dębowa Kłoda	Jabłoń	Milanów	Parczew	Podedwórze	Siemień	Sosnowica
Użytki rolne							
Grunty orne	7 464	5 602	6 565	6 122	5 223	5 258	3 402
Sady	46	48	89	30	63	15	2
Łąki trwałe	2 732	2 509	1 718	1 835	1 709	1 566	2 364
Pastwiska trwałe	708	269	278	328	524	344	600
Grunty rolne zabudowane	344	321	0	325	190	338	188
Grunty pod stawami	131	0	284	272	2	711	603
Rowy	233	116	119	85	132	70	163
Gruty leśne i zadrzewione							
Lasy	5 932	1 374	2 109	3 930	1 606	1 407	7 721
Grunty zadrzewione i zakrzewione	326	261	89	218	147	758	456
Inne	921	577	418	734	1 022	655	1 644
Razem łączna powierzchnia	18 837	11 077	11 669	13 879	10 618	11 122	17 143

Źródło: Dane Starosto w Parczewie

Tabela 25. Analiza SWOT, obszar interwencji – gleby

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
warunki klimatyczne sprzyjające rolnictwu, poprawa jakości gleb w wyniku zmniejszenia ilości nieoczyszczonych ścieków odprowadzanych bezpośrednio do gleby wdrażane w zakładach przemysłowych przyjazne dla środowiska technologie. mała ilość zakładów przemysłowych	wypieranie produkcji rolnej przez inne inwestycje, przewaga gleb klas średnich i słabych, presja urbanistyczna powodująca zmiany w strukturze użytkowania gruntów.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
poprawa jakości gleb związana ze zmniejszeniem zanieczyszczenia powietrza na terenie miasta, rosnące zainteresowanie konsumentów tzw. zdrową żywnością i jej pochodzeniem.	zanieczyszczenie gleb pochodzące z emisji środków transportu.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 26. Cele rekomendowane w Wytocznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji – Ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Ochrona i zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi.	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.8 GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW

6.8.1 Analiza stanu istniejącego

Powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, a jego funkcje mają charakter uzupełniający w stosunku do gmin. Na podstawie ustawy o odpadach oraz Prawa ochrony środowiska powiat zobowiązany jest do wydawania m. in. zezwolenia na zbieranie odpadów, zezwolenia na przetwarzanie odpadów (odzysk/unieszkodliwianie), pozwolenia na wytwarzanie odpadów powstających w związku z eksploatacją instalacji itp. Gminy natomiast zobowiązane są do wypełniania zadań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi wynikającymi m.in. z ustawy o odpadach, ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i rozporządzeń wykonawczych.

Odpady komunalne

Gospodarka odpadami regulowana jest ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t. j. Dz.U. z 2020 r. poz. 797 ze zm), ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1439), oraz aktami wykonawczym do ww. ustaw.

W świetle ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, mieszkańcy nie są już zobowiązani do samodzielnego zawierania umów z firmami odbierającymi odpady. Tym samym gminy przejęły obowiązki nad zorganizowaniem systemu gospodarki odpadami. Gminy mogą również egzekwować od firm odpowiednią, jakość usług. Ustawa weszła w życie z początkiem 2012 r., jednakże z określonymi okresami przejściowymi dla poszczególnych rozwiązań.

W skład powiatu parczewskiego wchodzi gminy: gmina miejsko – wiejska Parczew, gminy wiejskie: Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Podedwórze, Siemień, Sosnowica.

Na terenie powiatu Parczewskiego znajduje się osiem nieczynnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne:

- składowisko w miejscowości Białka, gmina Dębowa Kłoda,
- składowisko w miejscowości Lubiczyn, gmina Dębowa Kłoda,
- składowisko w miejscowości Jabłoń, gmina Jabłoń,
- składowisko w miejscowości Cichostów, gmina Milanów,
- składowisko w miejscowości Hołowno, gmina Podedwórze,
- składowisko w miejscowości Królewski Dwór, gmina Parczew,
- składowisko w miejscowości Sosnowica, gmina Sosnowica,
- składowisko w miejscowości Glinny Stok, gmina Siemień.

Gminy powiatu parczewskiego zgodnie z „Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego na lata 2022” zostały przypisane do trzech regionów: Regionu Biała Podlaska, do którego przynależą gminy Jabłoń oraz Parczew, Regionu Północno Zachodniego, do którego należą gminy Siemień oraz Milanów oraz Regionu Centralno Wschodniego, do którego należą gminy Dębowa Kłoda, Podedwórze, Sosnowica.

Zgodnie z art. 38b ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t. j. Dz. U. z 2020 poz. 797 ze zm.), Marszałek Województwa Lubelskiego prowadzi listę funkcjonujących instalacji, spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje, pozwalające na przetwarzanie odpadów, o których mowa w art. 35 ust.6 ww. ustawy o odpadach, oraz instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Na dzień 12 października 2020r. (aktualizacja instalacji komunalnych prowadzona przez Marszałka Województwa Lubelskiego), na terenie powiatu parczewskiego nie funkcjonują instalacje spełniające wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje, pozwalające na przetwarzanie odpadów, jak również instalacje komunalne planowane do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Znaczna część odpadów komunalnych ulegających biodegradacji jest bezpośrednio zagospodarowywana u źródła, zwłaszcza na terenach wiejskich i w zabudowie jednorodzinnej, gdzie powstające odpady często są kompostowane w kompostownikach lub są wykorzystywane do karmienia zwierząt gospodarskich. Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach na terenie gmin zorganizowane zostały punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK), do których mieszkańcy mogą bezpłatnie pozbyć się odpadów problemowych.

Gmina miejsko – wiejska Parczew

Odpady odebrane od właścicieli nieruchomości z terenu gminy Parczew są zbierane i transportowane przez Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Parczewie, a następnie zagospodarowywane w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów w Białej Podlaskiej ul. Ekologiczna 1, zarządzający: Bielskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej, ul. Narutowicza 35A, 21-500 Biała Podlaska.

Na terenie Gminy Parczew brak jest możliwości w zakresie przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania.

Mieszkańcy mogą dostarczać określone rodzaje odpadów selektywnie zbieranych (powstałych w gospodarstwach domowych) do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowanego przy Zakładzie Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Parczewie, ul. Piwonia 73.

Zbiórka odpadów komunalnych prowadzona jest przez specjalistyczne firmy posiadające wpis do rejestru działalności regulowanej. Oprócz odpadów komunalnych zmieszanych na terenach gmin „u źródła” zbierane są takie odpady jak: papier, tworzywa sztuczne, szkło. Odpady odbierane są z terenu gmin przez firmy wyłonione w przetargach na odbiór i zagospodarowanie odpadów, z odpowiednią częstotliwością określoną w uchwałach gminnych.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Parczew w 2018r.:

- masa odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy wyniosła 3583,500 Mg
- masa odpadów dostarczonych do PSZOK-u wynosiła 84,959 Mg,
- masa odpadów biodegradowalnych wytwarzanych na terenie gminy wyniosła 155,300 Mg,
- masa zmieszanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 poddanych procesowi mechaniczno-biologicznego przetwarzania wyniosła 2819,560 Mg (z czego, z terenu miejskiego 2478,320 MB, z terenu wiejskiego 347,240 Mg),
- masa pozostałości odpadów o kodzie 19 12 12 powstałych w wyniku mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów wyniosła - 298,650 Mg, które zostały przekazane do składowania w procesie D5,
- odpady biodegradowalne zebrane selektywnie w ilości 155,300 Mg klasyfikowane kodem 20 02 01 zostały przekazane do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Białej Podlaskiej „WOD – KAN”.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Parczew w 2019 r.:

- masa odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy wyniosła 3751,058 Mg,
- masa odpadów dostarczonych do PSZOK-u wynosiła 156,469 Mg,
- masa zebranych odpadów komunalnych stanowiących frakcje odpadów komunalnych papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła wynosiła 31,341 Mg,
- masa zmieszanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 poddanych procesowi mechaniczno-biologicznego przetwarzania wyniosła 1601,750 Mg,

- masa pozostałości odpadów o kodzie 19 12 12 powstałych w wyniku mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów wyniosła - 217,050 Mg, które zostały przekazane do składowania w procesie D5,
- odpady biodegradowalne zebrane selektywnie w ilości 473,420 Mg klasyfikowane kodem 20 02 01 zostały przekazane do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Białej Podlaskiej „WOD – KAN”.

Gmina wiejska Dębowa Kłoda

Na terenie gminy Dębowa Kłoda nie ma możliwości przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania. Wszystkie odpady z terenu gminy zgodnie z umową przekazywane są do Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych we Włodawie ul. Komunalna 22, zarządzający: Zakład Zagospodarowania odpadów MZC Sp. z o.o. ul. Żołnierzy WiN 22, 22 – 200 Włodawa.

Analiza stanu gospodarki komunalnej na terenie gminy Dębowa Kłoda:

Ogólna ilość odebranych/zebranych i zagospodarowanych (unieszkodliwionych) odpadów komunalnych z terenu gminy Dębowa Kłoda, w roku 2019 kształtuje się następująco:

- masa odebranych odpadów komunalnych wyniosła 431,531 Mg,
- masa odebranych odpadów komunalnych (niebiodegradowalnych), przekazanych do zagospodarowania w procesie R12 wyniosła 425,946 Mg,
- masa odebranych odpadów komunalnych (ulegających biodegradacji), przekazanych do zagospodarowania w procesie R12 wyniosła 5,585 Mg,
- masa zmieszanych odpadów komunalnych przekazana do składowania wyniosła 284,540 Mg.

Ogólna ilość odebranych/zebranych i zagospodarowanych (unieszkodliwionych) odpadów komunalnych z terenu gminy Dębowa Kłoda, w roku 2018 kształtuje się następująco:

- masa odebranych odpadów komunalnych wyniosła 336,220 Mg,
- masa odebranych odpadów komunalnych (niebiodegradowalnych), przekazanych do zagospodarowania w procesie R12 wyniosła 335,14 Mg,

- masa odebranych odpadów komunalnych (ulegających biodegradacji) przekazanych do zagospodarowania w procesie R12 wyniosła 1,08 Mg,
- niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne o kodzie 20 03 01 przekazane do składowania wyniosły 220,220 Mg,
- pozostałości z sortowania odpadów komunalnych o kodzie 19 12 12 (o wielkości powyżej 80mm) przekazane do składowania wyniosły 106,982 Mg,
- pozostałości z sortowania odpadów komunalnych o kodzie 19 12 12 (o wielkości 0 - 80mm) przekazane do składowania wyniosły 101,261 Mg.

Gmina wiejska Jabłoń

Odpady z terenu Gminy Jabłoń kierowane są do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Białej Podlaskiej ul. Ekologiczna 1, zarządzający Bielskie Wodociągi i Kanalizacja „WOD-KAN” Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej, ul. Narutowicza 35A, 21-500 Biała Podlaska. Zbiórką i wywożeniem odpadów zajmuje się Zakład Usług Komunalnych w Parczewie.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Jabłoń w 2018 r.:

- masa odebranych odpadach komunalnych nieulegających biodegradacji, przekazanych do zagospodarowania w procesie R12 wyniosła 323,706 Mg,
- masa selektywnie odebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, przekazanych do zagospodarowania w procesie R12, oraz R3 wyniosła 69,26 Mg,
- ilość selektywnie odebranych odpadów komunalnych zebranych w PSZOK wyniosła 69, 02 Mg,
- masa odpadów papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi z odpadów odebranych i zebranych z terenu Gminy Jabłoń wyniosła 124,028 Mg.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Jabłoń w roku 2019:

- masa odebranych odpadów komunalnych wyniosła 4431,83 Mg,
- masa niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i bioodpadów stanowiących odpady komunalne, odbieranych z terenu gminy wyniosła 207,560 Mg,
- masa odpadów, powstałych po sortowaniu zmieszanych (niesegregowanych) odpadów komunalnych, przekazanych do składowania wyniosła 28,960 Mg.

Gmina wiejska Milanów

Odpady z terenu gminy odbierane są przez Zakład Usług Komunalnych w Parczewie a następnie kierowane do Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o. Biała 185b, 21 – 300 Radzyń Podlaski, zarządzający: Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o. Biała 185b, 21 – 300 Radzyń Podlaski.

Brak danych na temat stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Milanów.

Gmina wiejska Podedwórze

Międzygminny Związek Celowy z siedzibą we Włodawie zarządza odpadami na terenie Gminy Podedwórze. Od 1 lipca 2020 r. na terenie gminy Podedwórze odpady segregowane są na 5 frakcji: metale i tworzywa sztuczne, papier, szkło, bioodpady oraz odpady zmieszane. Odpady z terenu gminy kierowane są do Zakładu Zagospodarowania Odpadów we Włodawie ul. Komunalna 22, zarządzający: Zakład Zagospodarowania odpadów MZC Sp. z o.o. ul. Żołnierzy WiN 22, 22 – 200 Włodawa.

Gmina wiejska Siemień

Odpady z terenu gminy odbierane są przez Zakład Usług Komunalnych w Parczewie, a następnie kierowane są do Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o. Biała 185b, 21 – 300 Radzyń Podlaski, zarządzający: Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego Sp. z o.o. Biała 185b, 21 – 300 Radzyń Podlaski.

Brak danych na temat stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Siemień.

Gmina Sosnowica

Odpady z terenu gminy odbierane są przez Zakład Usług Komunalnych w Urszulinie, a następnie zagospodarowywane są w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów we Włodawie ul. Komunalna 22, zarządzający: Zakład Zagospodarowania odpadów MZC Sp. z o.o. ul. Żołnierzy WiN 22, 22 – 200 Włodawa.

Analiza stanu gospodarki komunalnej na terenie gminy Sosnowica

- masa odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Sosnowica w 2018 wyniosła 7 258,292 Mg.
- masa odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Sosnowica w 2019 wyniosła 330,125 Mg.

Odpady pozostałe

Odpady zaliczane do grup 1-19 stanowią odpady gospodarcze powstające w różnych sektorach gospodarki. Gospodarowanie nimi polega, podobnie jak w przypadku odpadów komunalnych, na zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu. Zgodnie z ustawą o odpadach odpowiedzialność za prawidłowe postępowanie z odpadami spoczywa na wytwórcy odpadów. Podmioty gospodarcze będące posiadaczem odpadów mają obowiązek sporządzenia i przekazania Marszałkowi Województwa zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Problemy w gospodarce odpadami na terenie powiatu parczewskiego

Odpady komunalne

Do kluczowych problemów związanych z gospodarką odpadami na analizowanym terenie zaliczyć należy:

- niska świadomość ekologiczna,
- powolne tempo oczyszczania gmin z wyrobów zawierających azbest,
- nielegalne pozbywanie się odpadów przez część mieszkańców i tworzenie tzw. dzikich wysypisk śmieci oraz spalanie odpadów w domowych paleniskach.

Odpady w grupach 01-19

Zidentyfikowano następujące problemy w zakresie gospodarki odpadami pochodzącymi z sektora gospodarczego:

- bariera kapitałowa przy wprowadzaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych (niewielkie wykorzystanie nowoczesnych technologii),
- niewystarczający monitoring gospodarki odpadami w odniesieniu do sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
- niska świadomość ekologiczna wytwórców odpadów, szczególnie małych i średnich podmiotów gospodarczych,
- niewystarczająca znajomość zmieniających się przepisów prawnych wśród wytwórców i innych posiadaczy odpadów,

Podjęte i zrealizowane działania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów na obszarze powiatu parczewskiego

Zapobieganie powstawaniu i zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów to podstawowe cele w gospodarce odpadami. Zapobieganie powstawaniu odpadów jest najbardziej pożądaną i zdecydowanie najlepszą metodą gospodarowania, jako że brak odpadów oznacza brak problemów z nimi związanych, takich jak zbieranie, transport czy unieszkodliwianie. Unikanie powstawania odpadów wymaga wielu zmian od:

- producentów, np. na rzecz bardziej trwałych oraz naprawialnych produktów,
- handlowców i detalistów, np. sposób pakowania i promowania towarów,
- konsumentów, np. bardziej przemyślane decyzje zakupu towarów oraz wsparcie dla rynku wytworów recyklingu.

W praktyce, zadania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych na terenie powiatu parczewskiego realizowane są w sposób następujący:

- wymiana lub darowizny używanych przedmiotów pomiędzy zainteresowanymi stronami,
- unikanie stosowania przedmiotów jednorazowego użytku,
- ponowne wykorzystywanie lub naprawa przedmiotów,
- stosowanie materiałów wielokrotnego użytku,
- przestrzeganie terminów przydatności produktów do spożycia, w celu zapobiegania ich marnotrawieniu,
- wykorzystywanie odpadów z pielęgnacji zieleni przydomowej do produkcji kompostu na własne potrzeby lub skarmiania zwierząt,
- efektywne wykorzystywanie żywności w gospodarstwach domowych,
- budowa przydomowych kompostowni odpadów,
- edukacja w szkołach na terenie powiatu- m. in. konkursy ekologiczne, organizowanie akcji sprzątania świata,
- racjonalny obrót i gospodarowanie środkami ochrony roślin i nawozami w celu ograniczenia powstawania odpadów opakowaniowych oraz odpadów niebezpiecznych,
- prowadzenie przez gminy działań edukacyjnych i informacyjnych dla mieszkańców (dotyczących: unikania stosowania przedmiotów jednorazowego użycia, ponownego użycia przedmiotów, wykorzystywania pojemników i toreb wielokrotnego użycia itp.),
- organizacja przez gminy punktów selektywnego zbierania odpadów, w których poza typową działalnością, polegającą na zbieraniu odpadów, prowadzone są działania informacyjno - edukacyjne, dotyczące gospodarki odpadami- m. in. spalania odpadów w piecach

domowych, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, termomodernizacji budynków, propagowania ogrzewania obiektów paliwami bezodpadowymi (np. gazem ziemnym) itp.

- dostosowywanie regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminach do obowiązujących przepisów,
- sporządzanie rocznych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi,
- usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest.

Na terenie powiatu parczewskiego duże zagrożenie stanowią „dzikie wysypiska”, które w miarę posiadanych środków finansowych są likwidowane. Składowiska te są źródłem przedostających się do gleb szkodliwych substancji oraz mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia zwierząt, które omyłkowo mogą uznać je za pożywienie. Widok zalegających odpadów niekorzystnie wpływa także na estetykę krajobrazu.

Głównym obszarem problemowym są również nieprawidłowe praktyki dotyczące gospodarowania odpadami przez mieszkańców (np. spalanie odpadów komunalnych lub pozbywanie się odpadów w sposób niezgodny z przepisami prawa, prowadzący do uwalniania do powietrza szkodliwych dla środowiska związków chemicznych). Problemem jest również niewystarczający poziom selektywnej zbiórki odpadów. Powyższe problemy mogą wynikać przede wszystkim z niskiego poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców.

Usuwanie azbestu

Każda z gmin powiatu parczewskiego posiada „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2015-2032”. Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi jedno z zadań samorządu terytorialnego. Głównym celem Programu jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców poszczególnych gmin spowodowanych azbestem oraz likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko. Usuwanie wyrobów zawierających azbest prowadzone jest sukcesywnie w miarę napływających wniosków.

Wyroby zawierające azbest powinny zostać usunięte do 2032 roku. Powiat parczewski przystąpił do projektu pt. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”.

Na terenie powiatu parczewskiego znajduje się 885 t wyrobów zawierających azbest.

Do roku 2020 z terenu powiatu parczewskiego usunięto zaledwie 33,68 mg co stanowi jedynie 2,79%. Poniżej szczegółowa tabela:

Tabela 27. Wykaz usuniętego azbestu z gmin w powiecie parczewskim

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Lp.	Gmina	Ilość (mg)
1	Gmina Dębowa Kłoda	7,20
2	Gmina Jabłoń	0
3	Gmina Milanów	4,63
4	Gmina Podedwórze	0
5	Gmina Parczew	5,35
6	Gmina Siemień	12,65
7	Gmina Sosnowica	3,85
	razem	33,68

Źródło: <http://www.azbest.lubelskie.pl/wyniki>

Tabela 28. Analiza SWOT, obszar interwencji – odpady

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
duża ilość odpadów zbierana selektywnie, znaczną świadomość mieszkańców na temat gospodarki odpadami.	nie wszyscy mieszkańcy wiedzą, jak prawidłowo segregować odpady.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
dostępne wsparcie finansowe przy usuwaniu i unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest, realizacja wytycznych zawartych w „Planie gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022”.	wysokie poziomy wymagań wynikających z Dyrektywy Odpadowej odpady opakowaniowe, wielkogabarytowe, remontowo-budowlane, odpady niebezpieczne wydzielone ze strumienia odpadów komunalnych).

Źródło: opracowanie własne

Ocena potrzeby realizacji celów rekomendowanych w Wytycznych MŚ

Tabela 29. Cele rekomendowane w Wytycznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów – Ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Racjonalne gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i wykorzystanie ich na cele energetyczne.	TAK
Budowa infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych.	NIE
Budowa instalacji służących do odzysku (w tym recyklingu), termicznego przekształcania z odzyskiem energii oraz instalacji unieszkodliwiania odpadów.	TAK
Minimalizacja składowanych odpadów	TAK
Zredukowanie liczby nieefektywnych, lokalnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.	NIE
Zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych.	TAK
Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne.	NIE
Promowanie i wspieranie budowy sieci napraw i ponownego użycia.	TAK

Źródło: opracowanie własne

6.9 ZASOBY PRZYRODNICZE

Charakterystyka obszaru przyszłej interwencji

Na terenie powiatu parczewskiego znajdują się zasoby przyrodnicze, których ochrona wynika z różnych aktów prawnych.

Zasoby przyrody dzielą się na zasoby przyrody żywej i nieożywionej. Zasobem przyrody żywej jest biosfera, natomiast zasoby przyrody nieożywionej to litosfera, hydrosfera i atmosfera.

Biosfera jest chroniona na podstawie przepisów następujących ustaw: ustawy o ochronie przyrody, ustawy o lasach, o ochronie gruntów rolnych i leśnych, ustawy o planowaniu przestrzennym.

Podstawy ochrony litosfery, hydrosfery i atmosfery zawierają ustawy: ustawa Prawo ochrony środowiska, ustawa Prawo wodne, ustawa Prawo geologiczne i górnicze.

6.9.1. Ochrona biosfery

Z form ochrony przyrody w myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2020, poz. 55, z późn. zm.) na terenie powiatu parczewskiego znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- park narodowy,
- rezerwaty,
- parki krajobrazowe,
- obszar chronionego krajobrazu
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne,
- zespół przyrodniczo – krajobrazowy,

➤ Obszary, których ochrona wynika z Ustawy o ochronie przyrody

○ Park Narodowy

Poleski Park Narodowy

Poleski Park Narodowy utworzony został rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 1990, Nr 27, poz. 155). Powierzchnia parku wynosi 9 760,2864 ha, w tym ochroną ścisłą objęte jest 116,56 ha, ochroną częściową 8 314,2052 ha, a ochroną krajobrazową 1 329,5212 ha, zaś powierzchnia jego otuliny wynosi 13 624,25 ha.

Najważniejszymi ekosystemami PPN są ekosystemy torfowiskowe i wodne oraz łąkowe, zaroślowe i leśne, tworzące ogromną mozaikę siedlisk. Roślinność parku jest bardzo

bogata. Obfituje w gatunki typowe dla terenów podmokłych i bagiennych. Na terenie parku występuje ponad tysiąc gatunków roślin naczyniowych, z czego 170 to gatunki rzadkie, 75 podlega ochronie gatunkowej, a kolejnych 17 znajduje się w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin. Większość gatunków roślin to przedstawiciele flory północnej, wśród których często występują relikty epoki lodowcowej, na przykład brzoza niska, wierzba lapońska czy wierzba borówkolistna. Innymi roślinami północnymi są turzycza bagienna i strunowa, gnidosz królewski oraz rosiczka długolistna. Rzadkie gatunki charakterystyczne dla roślinności atlantyckiej występujące w parku to między innymi wywłócznik skrętoległy i wąkrota zwyczajna. Na obszarze parku wyróżniono 208 różnych zespołów roślinnych, z których 30 prezentuje zespoły leśne i zaroślowe, a pozostałe 178 to formacje nieleśne. Najbardziej charakterystycznymi dla parku zbiorowiskami roślinnymi są torfowiska: niskie, przejściowe i wysokie. Lasy to głównie brzeziny bagiennie, ubogie bory sosnowe oraz olsy.

Fauna Poleskiego Parku Narodowego obejmuje wiele rzadkich gatunków zwierząt. Jej różnorodność wynika z ilości i różnorodności siedlisk występujących w parku. Na terenie Parku stwierdzono występowanie około 290 gatunków kręgowców. Wiele zwierząt należy do gatunków chronionych.

Bezkęgowce występujące w parku zostały jak dotąd słabo poznane, jednak wśród znanych gatunków można wymienić pijawkę lekarską, ćmę (motyla nocnego) z rodziny zawisakowatych – postojaka wiesiołkowca, mieniaka tęczowca oraz strużnika. Do cennych motyli w skali Europy (tzw. naturowych) należą przeplatka aurinia i modraszek telejus. Unikatami są trzy gatunki mrówek stanowiące relikty polodowcowy. Na łąkach parku można spotkać dużą populację tygryzka paskowanego, zaś na torfowiskach populację bagnika przybrzeżnego.

W wodach parku występuje 21 gatunków ryb. Cztery z nich: strzebla błotna, różanka pospolita, piskorz oraz koza pospolita, objęte są ochroną gatunkową.

Na terenie parku występuje trzynaście gatunków płazów. Szczególnie licznie żyją tu żaby brunatne oraz żaby zielone. Jednymi ze szczególnie rzadkich gatunków płazów są ropucha paskówka oraz grzebiuszka ziemna. Z traszek obecne są traszka zwyczajna oraz grzebieniasta. W parku występuje także siedem gatunków gadów, w tym także żółw błotny – gatunek reliktowy i jeden z najbardziej zagrożonych gatunków gadów w Polsce. Wśród węży można spotkać żmiję zygzakowatą (głównie w ubarwieniu brunatnym, ze słabo zaznaczoną wstęgą Kainową, gniewosza plamistego oraz zaskrońca zwyczajnego. Jaszczurki reprezentuje zwinka, żyworódka i padalec.

Poleski Park Narodowy to jeden z najbogatszych w ptactwo obszarów w kraju. Stwierdzono w nim występowanie około dwustu gatunków ptaków, z których około sto pięćdziesiąt to gatunki lęgowe. Wiele z nich to ptaki tak rzadkie jak czapla biała czy czapla nadobna. Licznie występuje także bąk, osiągając największe zagęszczenie w kraju. Błotniaki

łąkowe wykorzystują dużą ilość łąk. Inne rzadkie ptaki gniazdujące to na przykład derkacz, dubelt (ostatnie stwierdzenie lęgu na terenie parku to lata 90. XX wieku) czy podgorzałka. Gnieździ się tu także bielik. Symbolem parku został żuraw. Liczne są tu także sowy wraz z największą z nich – puchaczem. Ptakiem zagrożonym wyginięciem, a występującym w parku, jest wodniczka, która tworzy tu trzecią co do wielkości populację w kraju. W wyniku programu introdukcji w parku występuje dosyć liczna populacja cietrzewi.

Na obszarze parku stwierdzono obecność 48 gatunków ssaków. Najliczniejszą grupę stanowią gryzonie, których jest osiemnaście gatunków. Z nich warty wymienienia jest bóbr, którego sprowadzono na ten teren w 1992. Spośród mniejszych gatunków występują tu normica ruda, nornik północny, bury i zwyczajny. Nad wodami można znaleźć rzadsze w kraju gatunki: piżmaka i karczownika ziemnowodnego. Ze ssaków owadożernych występują na przykład jeż wschodni, kret czy liczne ryjówki. W bagiennych lasach można spotkać rzęsorka rzeczka. Ssaki drapieżne reprezentują łasica pospolita, gronostaj europejski, tchórz, kuna domowa i leśna, a w wodach wydra europejska. Kopytne najliczniej reprezentuje sarna europejska, której populacja na terenie parku wynosi około osiemset osobników. Występują tu także jelenie, łosie oraz dziki

W granicach PPN znajduje się południowo - wschodnia część gminy Sosnowica, a w zasięgu otuliny południowa część gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Parku Narodowego

Celem ochrony przyrody Poleskiego Parku Narodowego jest zachowanie unikatowego w skali Polski i Europy krajobrazu Polesia Zachodniego z jego wyjątkowym bogactwem siedliskowym i gatunkowym ekosystemów wodno – błotnych, łąkowych i leśnych, pozostającym w związku z naturalnymi procesami przyrodniczymi i strukturami geologicznymi, geomorfologicznymi, hydrologicznymi i glebowymi, z mechanizmami funkcjonowania ekosystemów oraz z historią przemian flory i fauny. Celem równorzędnym jest zachowanie wartości kulturowych, w tym krajobrazu kulturowego, walorów krajobrazowych oraz kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

W Planie Ochrony ustanowionym Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego (Dz.U. 2020 poz. 1966, oczekującym na wejście w życie) wskazano cele ochrony odnośnie: przyrody nieożywionej, ekosystemów leśnych, lądowych ekosystemów nieleśnych, ekosystemów wodnych, ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, a także ochrony krajobrazów.

Główne zagrożenia wskazane w Planie Ochrony to: zmiany ilościowe i jakościowe zasobów wodnych, degradacja powierzchni gleby, zaśmiecenie terenu, w tym nielegalny wywóz odpadów, zmiany biocenotyczne w ekosystemach wodnych, niestabilność ekosystemów leśnych w wyniku niezgodności istniejącego składu gatunkowego

drzewostanów, występowanie gatunków drzew i krzewów obcych ekologicznie i geograficznie, przesuszenie leśnych siedlisk bagiennych i wilgotnych, obniżenie naturalnej odporności ekosystemów leśnych na działanie czynników biotycznych i abiotycznych, zarastanie i zmniejszanie się różnorodności biologicznej agrocenoz na ugorowanych gruntach ornych, szkody w uprawach rolnych i leśnych powodowane przez zwierzęta leśne, występowanie obcych gatunków (jenota, wizona amerykańskiego i szopa pracza).

W Planie Ochrony ustalone zostały działania ochronne oraz sposoby eliminacji lub ograniczania ww. zagrożeń. Realizacja określonych działań pozwoli osiągnąć wskazany cel ekologiczny.

Ponadto w Planie Ochrony umieszczone zostały zagrożenia dotyczące przedmiotów ochrony na obszarach Natura 2000. W niniejszym opracowaniu zostały one przedstawione w podrozdziale dotyczącym obszarów Natura 2000: Ostoja Poleska i Polesie.

W Planie Ochrony zawarte zostały ustalenia do Studiów Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin, Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, dotyczące eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych na obszarze Parku oraz niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt na obszarach Natura 2000: Ostoja Poleska, Polesie i Bagno Bubnów, w częściach pokrywających się z obszarem Parku. Oprócz ustaleń odnoszących się do całego terenu parku, sformułowane zostały zapisy dotyczące gminy Sosnowica. Dotyczą one następujących działań:

– ograniczenie w gminie Sosnowica rozwoju zabudowy letniskowej wyłącznie do terenów z opracowanym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, a jednocześnie odstąpienie od tworzenia planu miejscowego z przeznaczeniem pod zabudowę letniskową w miejscowości Lejno, pomiędzy wsią a granicą Parku od strony północnej,

– dążenie do zalecania wznoszenia nowych obiektów i urządzeń w sposób i w formie zapewniającej spójne i harmonijne zagospodarowanie wsi, z uwzględnieniem wzorów regionalnych form budownictwa; szczególny nacisk na zachowanie i kontynuację tradycyjnych cech architektury. W gminie Sosnowica dotyczy to wsi: Lejno, Pieszowola, Nowy Orzechów, Zbójno.

– dążenie do ograniczenia rozpraszania zabudowy na terenach otwartych i wzdłuż dróg, oraz do nielokalizowania na tych terenach nowej zabudowy siedliskowej i letniskowej; na terenie gminy Sosnowica dotyczy to w szczególności obszaru sołectw: Zbójno, Komarówka, Zamłyniec.

– dążenie do ukształtowania wyraźnego centrum wsi, przez koncentrację usług i utworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych we wsiach Sosnowica i Nowy Orzechów,

– określenie wsi priorytetowych dla rozwoju turystyki, wraz ze wskazaniem stref rozwoju zabudowy i infrastruktury turystycznej; jako wsie priorytetowe w zakresie rozwoju funkcji turystycznej proponuje się w gminie Sosnowica: Sosnowicę, Lejno, Nowy Orzechów, Stary Orzechów, Pieszowolę. Jednocześnie postuluje się o ograniczenie rozwoju osiedli letniskowych niezgodnych z tym układem przestrzennym (obecnie rozwijających się we wsiach Lejno, Nowy Orzechów, Stary Orzechów).

– zalecenie projektowania nowych oraz remontowania istniejących obiektów infrastruktury komunikacyjnej umożliwiających migrację zwierząt, w tym zwłaszcza płazów; na terenie gminy Sosnowica zalecenie to dotyczy w szczególności drogi wojewódzkiej nr 819 (odcinek Pieszowola – Wołoskowola),

– zalecenie stosowania zadrzewień i zakrzewień w formie osłonowej i kompozycyjnej – w przypadku zabudowy zarówno istniejącej, jak i planowanej (zwłaszcza dysharmonijnej), z zastosowaniem gatunków rodzimych; zieleń izolacyjna łagodząca oddziaływania obiektów dysharmonijnych postulowana jest głównie we wsiach: Pasieka, Górki, Zienki, w mniejszym zakresie również: Pieszowola, Lipniak, Zbójno, Sosnowica (ze szczególnym uwzględnieniem wjazdów do wsi), a także w sąsiedztwie osiedli rekreacyjnych w Zamłyńcu, Orzechowie Nowym i Lejnie.

– zalecenie wprowadzania szpalerów i alei drzew przy lokalnych drogach, na terenie gminy Sosnowica wskazuje się odcinek drogi między wsiami Lipniak i Zbójno.

– zalecenie projektowania i wprowadzania zalesień i zadrzewień o funkcji izolacyjnej, w celu przysłonięcia obiektów i obszarów dysharmonijnych, na terenie gminy Sosnowica dotyczy to wsi: Pasieka, Górki, Zienki.

Ponadto w planie ochrony wskazane zostały wsie jako obszary, dla których postuluje się sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w gminie Sosnowica są to: Sosnowica, Nowy Orzechów, Lejno (fragment obejmujący Zamłyniec wraz z jeziorem Zagłębcze i otoczeniem wsi), Zbójno, Zienki.

Położenie Poleskiego Parku Narodowego na tle powiatu parczewskiego zostało przedstawione na załączniku nr 1.

o **Rezerwaty**

Rezerwat Czarny Las

Rezerwat został powołany na mocy *Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 września 1981 roku w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (MP Nr 26, poz. 231)*. Jest to rezerwat fitocenotyczno – leśny, jego powierzchnia wynosi 15,96 ha.

Zachowały się tu szczególnie cenne stanowiska starych, naturalnych lasów mieszanych i liściastych. Można tu spotkać unikatowe okazy 160-letnich dębów, 130-letnich grabów i lip. W załączniku I dyrektywy siedliskowej wymieniono następujące typy siedlisk znajdujące się na tym terenie: grąd środkowoeuropejski i grąd subkontynentalny. Teren odznacza się również bardzo bogatą i rzadką w regionie roślinnością runa leśnego. Swoje stanowiska mają tu takie chronione gatunki jak: wawrzynek wilczczyko, groszek wschodniokarpacki, listera jajowata, gnieźnik leśny, podkolan zielonawy.

Rezerwat Czarny Las nie posiada ustanowionego planu ochrony.

Rezerwat Czarny Las zlokalizowany jest w gminie Milanów.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Czarny Las

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Czarny Las jest zachowanie fragmentu wielogatunkowego lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin w runie.

Rezerwat Warzewo

Rezerwat Warzewo został powołany Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17 listopada 1988 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. nr 32 z 1988 r. poz. 293).

Rezerwat Warzewo ma charakter wodno-torfowiskowy, jego powierzchnia wynosi 58,25 ha. Na terenie Rezerwatu Warzewo stwierdzono występowanie 60 gatunków ptaków, w tym: 26 lęgowych i 9 prawdopodobnie lęgowych. Występują tu m.in.: perkozy (zausznik i perkozek), 6 gatunków kaczek, bąk, błotniak stawowy, łyska, rybitwa zwyczajna, mewa śmieszka, rokitniczka, potrzos, czajka, rycyk, bekas kszyc, a z gatunków niełgowych: błotniak łąkowy, dubelt, kulik wielki i batalion.

Rezerwat Warzewo nie posiada ustanowionego planu ochrony.

Rezerwat Warzewo położony jest na terenie gminy Podedwórze.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Warzewo

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Warzewo jest zachowanie miejsc lęgowych i ostoi wielu gatunków ptaków.

Rezerwat Jezioro Obradowskie

Rezerwat florystyczny i torfowiskowy Jezioro Obradowskie, o powierzchni ogólnej 81,79 ha, powołany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1975 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 11, poz. 64). Obejmuje on Jezioro Obradowskie (pow. 12 ha), które otaczają torfowiska typu przejściowego i wysokiego. Drzewostan tworzą: sosna pospolita, brzoza brodawkowata, olsza czarna, dąb

szypułkowy i bezszypułkowy, brzoza omszona i osika. Z roślin rzadkich występują tutaj: wierzba lapońska, wierzba śniada, brzoza niska, turzyca dwupienna i strunowa, rosiczka długolistna i widłak torfowy. Gatunki drzew: brzoza niska oraz wierzba lapońska zostały wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Rezerwat ma na celu ochronę jeziora dystroficznego oraz stanowisk rzadkich gatunków roślin wodnych i torfowiskowych.

Teren rezerwatu zasiedla wiele gatunków zwierząt. Występują tutaj: zaskroniec i jaszczurka zwinka oraz coraz rzadziej spotykana żmija zygzakowata. Najbardziej liczną grupą zwierząt są ptaki: orlik krzykliwy, gnieźdzący się w sąsiedztwie rezerwatu, a w niedostępnych, podtopionych obszarach występuje żuraw. Podmokłe lasy rezerwatu są często odwiedzane także przez łosie i dziki.

Rezerwat Jezioro Obradowskie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Jezioro Obradowskie znajduje się na terenie gminy Parczew.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie

Celem środowiskowym jest zachowanie jeziora (pierwotnie dystroficznego) oraz stanowisk wielu rzadkich gatunków roślin wodnych i torfowiskowych. Osiągnięcie celu środowiskowego wymaga zachowania niezmiennych bagiennych warunków wodnych i wykluczenia wszelkiej presji.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla Rezerwatu Jezioro Obradowskie PZO ustanowiony został Zarządzeniem Nr 56/19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 września 2019 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Jezioro Obradowskie.

Ze zidentyfikowanych w PZO zagrożeń jest sukcesja roślinności zielnej, drzew i krzewów, prowadząca do pogarszania się warunków siedliskowych właściwych dla siedlisk torfowiskowych oraz zasiedlanie drzew sosny zwyczajnej przez kornika ostro zębego.

Działania ochronne, które pozwolą osiągnąć ww. cel to prowadzenie zabiegów ochrony czynnej polegających na usuwaniu drzew i krzewów, w tym usuwaniu nalotów i podrostów. W celu ograniczenia liczebności populacji kornika ostro zębego prowadzona jest wycinka i usunięcie (przed wylotem szkodnika) drzew wykazujących oznaki zasiedlenia przez kornika.

Rezerwat Królowa Droga

Rezerwat leśny Królowa Droga, o powierzchni 35,17 ha, został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 listopada 1967 roku

w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 66, poz. 322). W 1989 roku Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 10 maja 1989 roku, zmieniającym zarządzenia w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 17, poz. 119), powierzchnię rezerwatu powiększono do 38,79 ha. Południową granicę rezerwatu stanowi dawny trakt o zwyczajowej nazwie „Droga Królów”, „Droga Królowa”. Dawniej droga ta łączyła Wilno z Lublinem i często podróżowały nią orszaki królewskie. Stąd wzięła się nazwa rezerwatu. W rezerwacie spotkać można wiele pomnikowych okazów dębu szypułkowego oraz wiele gatunków roślin rzadkich i chronionych m.in.: wawrzynek wilczczyko, orlik pospolity, napastrnica zwyczajna oraz lilia złotogłów.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Królowa Droga podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Królowa Droga położony jest w gminie Dębowa Kłoda.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Królowa Droga

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Królowa Droga jest zachowanie naturalnego fragmentu lasu dębowego z domieszką sosny.

Rezerwat Lasy Parczewskie

Lasy Parczewskie to leśny rezerwat przyrody o powierzchni 157,29 ha, który został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 18 maja 1984 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 15, poz. 108). Na terenie rezerwatu dominującym typem lasu jest bór mieszany, który porasta sosna ze znacznym udziałem dębu szypułkowego i z domieszką brzozy brodawkowatej. W podszyciu występują: dąb szypułkowy, jałowiec pospolity, jarząb pospolity, grab pospolity, świerk pospolity, leszczyna i brzoza brodawkowata.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Lasy Parczewskie podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Lasy Parczewskie położony jest w gminie Dębowa Kłoda.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Lasy Parczewskie

Celem środowiskowym dla Rezerwatu Lasy Parczewskie jest zachowanie fragmentu naturalnego drzewostanu sosnowo-dębowego z wieloma drzewami pomnikowymi, będącego miejscem upamiętnionym walkami partyzanckimi w okresie II wojny światowej.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym powołany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 listopada 1959 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1959 r. Nr 100, poz. 538).

Ochroną ścisłą objęto torfowisko wysokie o powierzchni 47,87 ha, położone na południe od jeziora Czarnego Sosnowickiego. Chroni okazałe torfowisko wysokie typu kontynentalnego (bardzo rzadko wstępujące Polsce), rosną tu karłowate sosny, brzozy oraz rzadkie rośliny bagienne. Wśród rzadkich gatunków występuje widłak torfowy, 3 gatunki rosiczki owadożernej, wywłócznik skrętoległy, zimoziół północny, bagno zwyczajne, widłak goździsty i jałowcowaty, grązel żółty. Występują tu również kocanki piaskowe i grzybienie północne. W szuwarach otaczających jezioro oraz w okolicznych lasach gnieździ się wiele chronionych gatunków ptaków, m.in.: perkoz dwuczuby, muchołówka żałobna, gil. Na terenie samego rezerwatu spotkać można żurawia i bociana czarnego.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym podlega ochronie w zakresie międzynarodowego prawa ochrony przyrody – leży w granicach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Rezerwat Torfowisko przy Jeziorze Czarnym znajduje się w gminie Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Rezerwatu Torfowisko przy Jeziorze Czarnym

Celem środowiskowym jest zachowanie ze względów naukowych i krajobrazowych torfowiska wysokiego oraz malowniczego krajobrazu z występującymi jeziorami i torfowiskami w rzadko spotykanym harmonijnym i estetycznym otoczeniu, charakterystycznego dla tej części Ziemi Lubelskiej.

Lokalizację rezerwatów znajdujących się w obrębie powiatu parczewskiego przedstawiono na załączniku nr 1.

o Parki krajobrazowe

Poleski Park Krajobrazowy

Poleski Park Krajobrazowy został ustanowiony Uchwałą WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 r. w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełm. Nr 4, poz.24 z 1983 r.). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie Poleskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2005 r. Nr 102, poz. 1956).

W 1990 roku w jego centralnej części utworzono Poleski Park Narodowy. Od tamtej pory Poleski Park Krajobrazowy składa się z 4 enklaw o łącznej powierzchni 5 113 ha. Jego otulina liczy 16 954 ha. Na jego terenie przeważają podmokłe równiny, a także łąki i torfowiska. Obfituje w ekosystemy wodne (ok. 15% jego powierzchni). Znajduje się tu Jezioro Wytyckie, obecnie zbiornik retencyjny. W okolicach wsi Stary Brus zlokalizowany jest kompleks stawów hodowlanych – siedlisko wielu gatunków ptaków. Dużym urozmaiceniem tego nizinnego krajobrazu jest wyniesienie Guz Woli Wereszczyńskiej w jego południowej części. W niektórych, wyżej położonych miejscach znajdują się lasy i pola uprawne. Flora tego obszaru charakteryzuje się dużym nagromadzeniem roślin strefy atlantyckiej. Bogaty jest świat fauny, w szczególności awifauna.

Pod względem florystycznym najciekawsza jest tu roślinność torfowiskowa pochodzenia atlantyckiego. Na terenie torfowisk mają stanowiska rzadkie gatunki roślin takie jak brzoza niska, rosiczka okrągłolistna i widłak torfowy. Na wilgotnych łąkach i torfowiskach można spotkać goryczkę wąskolistną. Wiosną na łąkach rosną rzadkie storczyki: krwisty i szerokolistny.

Na obszarze Parku najlepiej zbadaną grupą zwierząt są ptaki, głównie związane z wodami. Wśród wielu gatunków lęgowych do najciekawszych należą: łabędź niemy, perkoz rdzawoszyi, zausznik, żuraw i bąk. Gniazdują tu również: błotniak stawowy i łąkowy, gęgawa, perkozek, perkoz dwuczuby, wodnik, zielonka, rycyk, samotnik, brzęczka, wąsatka, dziwonia, remiz, pustułka. Gęgawy gniazdują tutaj na stawach w Starym Brusie oraz zbiorniku Wytyckim. Stawy w Brusie są również częstym miejscem polowań, największego polskiego ptaka drapieżnego – bielika. Charakterystycznym dla tych terenów, regularnie gniazdującym gatunkiem jest żuraw. Osobniki tego gatunku są szczególnie widoczne w trakcie jesiennych przelotów, kiedy tworzą charakterystyczne klucze. Ssaki reprezentowane są przez gatunki związane z ekosystemami wodnymi jak bóbr i wydra. Obszary leśne parku są szlakiem migracyjnym wilków. Doskonałe warunki znajduje tu zagrożony wyginięciem żółw błotny.

W zasięgu Poleskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny znajduje się gmina Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Parku Krajobrazowego

Celem środowiskowym dla Poleskiego Parku Krajobrazowego ochrony w parku jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska. Wskazane jest zachowanie lub odtworzenie bagiennych warunków wodnych torfowisk, zachowanie kompleksów stawów.

Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie

Został utworzony Uchwałą Nr XI/56/90 WRN w Lublinie z dnia 26.02.1990 r. (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego Nr 3, poz.14 z 1990 r.). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 7 Wojewody Lubelskiego z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Pojezierze Łęczyńskie (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego Nr 73, poz. 1528 z 2005 r.). Park składa się z dwóch części połączonych wspólną otuliną. Zajmuje powierzchnię 11 816 ha, zaś jego otulina liczy 14 095 ha.

Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie jest jedynym pojezierzem w Polsce, którego nie objął zasięg ostatniego zlodowacenia. Południowa części Parku odznacza się płaskim ukształtowaniem terenu, urozmaiconym jedynie wzniesieniami kredowymi, lejami krasowymi, pozostałościami po morenach czołowych oraz nielicznymi wydmyami. Najbardziej charakterystyczne dla tej enklawy są jeziora z przylegającymi do nich torfowiskami wysokimi i przejściowymi oraz stawy. Jeziora różnią się od siebie czystością wód, kształtem, trofią, rodzajem roślinności.

Na zbiorowiskach torfowiskowych występują rzadkie gatunki roślin: brzoza niska, wierzba lapońska, wąkrotka zwyczajna, gnidosz królewski, kruszczyk błotny, storczyk szerokolistny i wiele innych. Najcenniejsze zbiorowiska torfowiskowe zachowały się wokół niewielkich jezior dystroficznych: Łukie, Brzeziczno, Czarne Gościńskie, Ciesacin oraz wokół 3 jezior eutroficznych: Uściwierz, Bikcze, Nadrybie. Niektóre z występujących tu roślin charakterystycznych dla zbiorowisk torfowiskowych są żywymi relikdami z epoki, gdy na tych terenach panował znacznie chłodniejszy klimat, zbliżony do warunków istniejących w tundrze. Przedstawicielem tych roślin jest: wierzba lapońska i wierzba borówkolistna.

Północna część Parku ma odmienny, zdecydowanie leśny charakter. Obejmuje ona bowiem swoim zasięgiem spory fragment zwartego kompleksu Lasów Parczewskich. Lasy te składają się z różnowiekowej mozaiki zbiorowisk leśnych, gdzie przeważają bory sosnowo – dębowe oraz w mniejszym stopniu lasy łęgowe i olsy. W runie Lasów Parczewskich występuje wiele rzadkich gatunków roślin: goździk piaskowy, lepnica litewska, orlik pospolity, sasanka otwarta, pomocnik baldaszkowy, naparstnica zwyczajna, bluszcz pospolity, mieczyk dachówkowaty, podkolan biały i inne.

Stawy, jeziora i torfowiska są miejscem występowania ptaków wodno-błotnych, m.in.: perkoza rdzawoszyjego, bąka, rycyka. Nad brzegami wód gniazduje remiz, który buduje charakterystyczne gniazdo na kształt kuli wykorzystując do tego kwiatostany wierzb i topól. Natomiast trzciniowiska są często miejscem lęgowym dla błotniaka stawowego. Ciekawostką ornitologiczną jest gniazdowanie czapli białej nad Jeziorem Mytycze w południowo-zachodniej części otuliny Parku. Na szczególną uwagę wśród fauny zasługuje występujący tutaj żółw błotny.

Na terenie Lasów Parczewskich występuje największa sowa Polski – puchacz oraz największy ptak szponiasty Polski – bielik. Ponadto możemy spotkać tutaj orlika krzykliwego i bociana czarnego. Wszystkie wymienione gatunki ptaków są objęte specjalną ochroną strefową. Z ssaków na uwagę zasługuje obecność wilków, które na stałe osiedliły się już w Lasach Parczewskich.

W obrębie Parku znajduje się niewielki fragment gminy Sosnowica (okolice jeziora Skomelno).

Cel środowiskowy dla Parku Krajobrazowego Pojezierze Łęczyńskie

Celem środowiskowym dla Parku Krajobrazowego Pojezierze Łęczyńskie jest:

- zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych tego terenu ze szczególnym uwzględnieniem ekosystemów jeziornych i torfowiskowych,
- zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska ze szczególnym uwzględnieniem ekosystemów jeziornych i torfowiskowych,
- wskazane jest zachowanie jezior dystroficznych, mezotroficznych i eutroficznych ze specyfiką każdego z nich, zachowanie lub odtworzenie bagiennych warunków wodnych na torfowiskach, na łąkach torfowych utrzymanie warunków wodnych zapobiegających murszeniu torfów, zachowanie bagiennych warunków wodnych w olsach.

Lokalizację parków krajobrazowych na tle powiatu parczewskiego przedstawiono na zał. nr 2.

o Obszar chronionego krajobrazu

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został Uchwałą WRN w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 4, poz.24 z 1983 r.). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 52 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 lutego 2006 r. w sprawie Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz.Urz. z 2006 r. Nr 69, poz. 1290). Jego powierzchnia wynosi 41 000 ha.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu rozciąga się w północnej części woj. chełmskiego, od granicy z woj. lubelskim obejmując w zachodniej części Poleski Park Narodowy i pozostałości Poleskiego Parku Krajobrazowego, do granicy państwa wzdłuż doliny Bugu - obejmując w części wschodniej Sobiborski Park Krajobrazowy. Łącznie z w/w parkami stanowi rozległy kompleks lasów, torfowisk i bagien o zróżnicowanej florze i faunie.

W granicach obszaru znajduje się rezerwat "Torfowisko przy Jeziorze Czarnym". Podstawowymi elementami krajobrazowymi są różne typy jezior (od oligotroficznych do w różnym stopniu zeutrofizowanych), rozległe torfowiska (przełajowe, wysokie i niskie), oraz duże powierzchnie różnego typu borów i olsów. Obszary wodno-torfowiskowe stanowią naturalne zbiorniki retencyjne o dużej pojemności, a tereny leśne pełnią funkcje wodochronne.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu znajduje się na terenie gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Celem środowiskowym dla Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu jest:

- tworzenie i ochrona korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację gatunków,
- ochrona specyficznych cech krajobrazu Polesia Lubelskiego: dolin rzecznych, w tym meandrów rzek, starorzeczy, jezior, naturalnych form rzeźby terenu, otwartego charakteru torfowisk, łąk,

- zachowanie oraz poprawa stosunków wodnych poprzez ograniczanie nadmiernego odpływu wód, gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych, zachowanie naturalnego charakteru rzek, cieków wodnych, zbiorników wodnych i starorzeczy, ochrona funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych; zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód. Ochrona i kształtowanie zadrzewień nadwodnych,

- restytucja lasów łęgowych wierzbowo - topolowych, szczególnie na obszarach o długim zaleganiu wód zalewowych. Utrzymanie urozmaiconej linii brzegowej cieków i rzek i tworzenie porośniętych bogatą szatą roślinną stref przybrzeżnych i utrzymanie ich jako naturalnego sposobu zabezpieczenia brzegu przed erozją.

Położenie Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu przedstawiono na załączniku nr 2.

o Obszary Natura 2000

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków i Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, które zostały transponowane do polskiego prawa, głównie do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Sieć Natura 2000 tworzą dwa typy obszarów: obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) i specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Na terenie powiatu parczewskiego w oparciu o Dyrektywę Ptasią wyznaczono obszary:

- PLB060015 Zbiornik Podedwórze,

- PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki,
- PLB060004 Dolina Tyśmienicy,
- PLB060006 Lasy Parczewskie,
- PLB060019 Polesie,

a w oparciu o Dyrektywę Siedliskową:

- PLH060013 Ostoja Poleska,
- PLH060002 Czarny Las,
- PLH060107 Ostoja Parczewska,
- PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie.

Obszar PLB060015 Zbiornik Podedwórze

Zbiornik Podedwórze utworzony został Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 05.09.2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.Urz. M.Ś. 07.179.1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr. 25 poz. 133).

Zbiornik Podedwórze zajmuje powierzchnię 283,71 ha. Do obszaru należy zbiornik retencyjny Podedwórze, wchodzący w skład systemu Kanału Wieprz – Krzna oraz otaczające tereny leśne, rolne i podmokłe łąki. Dwa duże ciek wodne terenu to Zielawa i Kanał Wieprz – Krzna. Lesistość obszaru wynosi około 30%, z czego połowa to olsy i siedliska grądowe. Na obszarze występuje co najmniej 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Jest to jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzałki. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek, podgorzałka, puchacz. Stosunkowo dużą liczebność osiąga tu bąk.

Obszar Zbiornik Podedwórze znajduje się na terenie gmin: Jabłoń i Podedwórze.

Cel środowiskowy dla obszaru Zbiornik Podedwórze

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków, dla których obszar Natura 2000 został wyznaczony.

Zgodnie ze SDF obszar PLB060015 Zbiornik Podedwórze został wyznaczony dla ochrony populacji następujących gatunków ptaków:

- bączek *Ixobrychus minutus* (A022)
- podgorzałka *Aythya nyroca* (A060)
- zielonka *Porzana parva* (A120)

– puchacz *Bubo bubo* (A215) - gatunek został prawdopodobnie błędnie wpisany do Standardowego Formularza Danych. W granicach obszaru Natura 2000 Zbiornik Podedwórze PLB060015 nie występują biotopy umożliwiające występowanie tego gatunku.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Zbiornik Podedwórze. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 4692) w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zbiornik Podedwórze PLB060015.

Ze zidentyfikowanych w PZO zagrożeń w stosunku do wszystkich gatunków najważniejsze wynikają z modyfikacji systemu wodnego i są to spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. Potencjalne zagrożenie, które dotyczy wszystkich przedmiotów ochrony w Obszarze to modyfikowanie akwenów wód stojących.

Inne, potencjalne zagrożenia w stosunku do bączka *Ixobrychus minutus* (A022) wynikają ze zmian w ekosystemie i wymienia się tu zmniejszenie lub utratę określonych cech siedliska. Potencjalnym zagrożeniem dla zachowania właściwego stanu ochrony tego gatunku jest również produkcja energii wiatrowej. Wskazane działania ochronne mają na celu utrzymanie warunków siedliskowych optymalnych dla gatunku. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą z utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiorniku oraz monitoringiem bączka *Ixobrychus minutus* (A022) i jego siedliska.

Zagrożenia istniejące w stosunku do podgorzałki *Aythya nyroca* (A060) to również wędkarstwo i polowania (prowadzone bez żadnych ograniczeń). Zagrożenia potencjalne mogą wynikać z drapieżnictwa (norka amerykańska) oraz wykorzystywania zbiornika do celów sportowych i rekreacyjnych. Działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cel związane będą przede wszystkim z ograniczeniem presji turystycznej, poprzez wyłączenie części z użytkowania (również przez wędkarzy), a także uniemożliwienie polowań lub zmiana ich terminów. W ramach działań ochrony czynnej planuje się również ustawienie specjalnych tablic z informacjami dotyczącymi przedmiotów ochrony i zagrożeń dla zachowania ich właściwego stanu. Zaplanowano także wydanie ulotek o podobnej tematyce, które będą materiałami do dyspozycji Polskiego Związku Wędkarskiego Okręg Biała Podlaska. W stosunku do zielonki *Porzana parva* (A120) opisane zagrożenia istniejące wynikają z modyfikacji systemu naturalnego i wymienia się tutaj wypalanie oraz zmiany stosunków wodnych wywołane działalnością człowieka. Zagrożenia potencjalne przedstawiają się jak w przypadku podgorzałki *Aythya nyroca* (A060). Celem wykonania działań ochronnych w stosunku do zielonki *Porzana parva* (A120) jest utrzymanie warunków siedliskowych optymalnych dla gatunku, poszerzenie wiedzy o liczebności i stanie

zachowania przedmiotu ochrony oraz bieżące monitorowanie ewentualnego zagrożenia w postaci drapieżnictwa norki amerykańskiej Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą z utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiorniku oraz monitoringiem gatunku i jego siedliska.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenie planu ochrony dla obszaru Zbiornik Podedwórze. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Obszar PLB060014 Uroczysko Mosty – Zahajki

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 05.09.2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U.07.179.1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011, Nr 25 poz. 133).

Obszar obejmuje dwa sąsiadujące ze sobą, niezbyt głębokie zbiorniki retencyjne (390 ha + 240 ha) położone w zlewni rzek Hanny, dopływu Bugu i Zielawy, wpadającej do Krzyny, otoczone lasami mieszanymi i bagiennymi olszynami (130 ha). W sąsiedztwie zbiorników znajdują się też pola orne i pastwiska. Około 30% powierzchni zbiorników porośnięta jest szuwarami i zaroślami wierzbowymi. Na zbiornikach prowadzona jest gospodarka rybacka.

W ostoi występuje co najmniej 21 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: puchacz (PCK), rybitwa białowąsa (PCK), rybitwa czarna.

Uroczysko Mosty – Zahajki znajduje się na terenie gminy Podedwórze.

Cel środowiskowy dla obszaru Uroczysko Mosty – Zahajki

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków, dla których obszar Natura 2000 został wyznaczony. Zgodnie z SDF są to następujące gatunki:

- podgorzałka *Aythya nyroca* (A060)
- Zielonka *Porzana parva* (A120)
- rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus* (A196)
- rybitwa czarna *Chlidonias Niger* (A197)
- puchacz *Bubo bubo* (A215)

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Uroczysko Mosty-Zahajki. PZO ustanowiony został

Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r., w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Uroczysko Mosty-Zahajki PLB060014.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń w stosunku do gatunków: A060 podgorzałka *Aythya nyroca* i A120 zielonka *Porzana parva* najważniejsze wynikają z wykorzystywania obszaru do polowań oraz zmian stosunków wodnych i są to: płoszenie ptaków przypadkowe zastrzelenia, zatrucia, zaplątywanie się ptaków w sieci kłusownicze i żyłkę wędkarską oraz nagłych zmian poziomu wody (zalewanie gniazd ptasich). Wskazane działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych oraz monitoring populacji gatunku. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z ograniczeniem polowań, wprowadzeniem zakazu używania amunicji ołowianej, usuwaniem sieci kłusowniczych oraz utrzymaniem odpowiedniego poziomu wód w zbiornikach.

W stosunku do gatunku A196 rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus* nie zidentyfikowano istniejących zagrożeń, gdyż nie potwierdzono gniazdowania tego gatunku w obszarze. Z związku z tym, niezbędnym działaniem jest monitoring i obserwacja obszaru pod kątem występowania A196 rybitwy białowąsej *Chlidonias hybridus* i ewentualne określenie zagrożeń.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń w stosunku do gatunku A197 rybitwa czarna *Chlidonias Niger* najważniejsze wynikają z kłusownictwa (sieci rybackie) oraz nagłych zmian poziomu wody (zalewanie gniazd ptasich). Celem podejmowanych działań w stosunku do gatunku A197 rybitwa czarna *Chlidonias niger* jest poprawa warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych. Działania, które pozwolą osiągnąć ten cel to przede wszystkim: montaż i konserwacja platform lęgowych oraz utrzymanie odpowiedniego poziomu wód w zbiornikach.

W stosunku do gatunku A215 puchacz *Bubo bubo* zidentyfikowane zagrożenia wynikają z gospodarki leśnej oraz działalności zwierzyny łownej (niszczenie lęgów przez dziki). Opisane działania ochronne mają na celu poprawę warunków siedliskowych gatunku poprzez eliminację zagrożeń antropogenicznych i naturalnych. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cel związane będą przede wszystkim z montażem platformy lęgowej na stanowisku położonym w Lesie Ochoża oraz poszukiwaniem nowych stanowisk i kontrolą potencjalnych miejsc występowania.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenia planu ochrony dla obszaru Uroczysko Mosty-Zahajki. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Obszar PLB060004 Dolina Tyśmienicy

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. 2007 nr 197, poz. 1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 marca 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. 2012 nr 0 poz. 358).

Obszar obejmuje dolny odcinek doliny Tyśmienicy, od stawu Siemień do ujścia rzeki do Wieprza. Dolina jest zmeliorowana, zajmują ją wilgotne łąki z fragmentami turzycowisk, miejscami występują zarośla wierzbowe i olszyny. Znajduje się tu kilka niewielkich kompleksów stawów, liczne torfianki i starorzecza oraz kompleks stawów w Siemieniu (790 ha), który składa się z 2 dużych i 12 małych stawów. W tym kompleksie 20% powierzchni dużych stawów i 40-50% powierzchni wielu stawów małych zajęte jest przez szuwały trzcinowe i pałkowe. Otoczenie obszaru stanowią tereny rolnicze. Obszar obejmuje również krasowe zapadlisko wypełnione torfem, zajęte przez torfowisko przejściowe porośnięte łożą z osiką i brzozą oraz otaczający je Las Wólczyński i skrawki pól uprawnych, a także doły potorfowe, zajęte obecnie przez kilkadziesiąt torfianek.

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 64. Występuje tutaj co najmniej 23 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: batalion (PCK), bączek (PCK), bąk (PCK), bielik (PCK), błotniak łąkowy, błotniak stawowy, mewa czarnogłowa, mewa mała (PCK), podróżniczek (PCK), puchacz (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, sowa błotna (PCK), zielonka (PCK), cyranka, gęgawa, krakwa, krwawodziób, kulik wielki (PCK), perkoz rdzawoszyi, pustułka, rybitwa białoskrzydła (PCK), rycyk; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian biały, dubelt (PCK), derkacz i rybitwa białowąsa (PCK).

W okresie wędrówek stosunkowo duże koncentracje osiąga bielik (C7); stawy w Siemieniu są pierzowiskiem dla ok. 250-550 osobników łabędzia niemego.

Obszar stanowi ważną ostoję wydry i kilku zagrożonych gatunków ryb.

Obszar PLB060004 Dolina Tyśmienicy położony jest na terenie gminy Parczew i Siemień.

Cel środowiskowy dla obszaru PLB060004 Dolina Tyśmienicy

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony następujących gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Są to bączek, bocian czarny, podgorzałka, błotniak stawowy, zielonka, derkacz, mewa mała,

rybitwa rzeczna, rybitwa białowąsa, rybitwa czarna, puchacz, uszatka błotna, podróżniczek, perkoz, gęgawa, świstun, krakwa, rózeniec, cyranka, rycyk, kulik, krwawodziób, wąsatka.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Dolina Tyśmienicy. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Tyśmienicy PLB060004 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 4685).

W PZO przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony. Określone zostały również działania ochronne związane z utrzymaniem siedlisk.

Ze zidentyfikowanych zagrożeń najważniejsze wiążą się z:

– zaprzestaniem kośnego użytkowania coraz większych pól trwałych użytków zielonych, będących siedliskiem lęgowym takich gatunków jak derkacz, krwawodziób, kulik wielki, rycyk i uszatka błotna, oraz miejscem żerowania bataliona, błotniaka łąkowego i bociana czarnego,

– powodowaną przez człowieka zmianą stosunków wodnych w obszarze polegającą na konserwacji i odnawianiu istniejących rowów melioracyjnych,

– presją drapieżników związaną z obserwowanym wzrostem liczebności gatunków takich jak lis, jenot oraz presją zwierząt domowych tj. psów i kotów oddziałującą na gatunki ptaków gnieźdzące się na łąkach,

– pojawieniem się w obszarze norki amerykańskiej – gatunku szczególnie niebezpiecznego dla wszystkich ptaków wodno-błotnych,

– niszczeniem biotopów lęgowych rybitwy czarnej i białowąsej poprzez zaśmiecanie torfianek balotami siana,

– intensyfikacją gospodarki stawowej i prowadzeniem zabiegów związanych z utrzymaniem obiektów stawowych w okresie lęgowym.

Podstawowym celem działań ochronnych wskazanych w PZO jest utrzymanie lub zwiększenie powierzchni siedlisk wykazujących optymalny dla ptaków stan zachowania, poprawa warunków bytowania ptaków poprzez redukcję presji drapieżników i stworzenie dogodnych warunków gniazdowania. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z utrzymaniem bądź przywróceniem kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego użytkowania możliwie dużej powierzchni trwałych użytków zielonych, odstrzałem redukcyjnym dzikich drapieżników, odłowem norki amerykańskiej oraz montażem platform lęgowych przystosowanych dla potrzeb puchacza oraz rybitw oraz umieszczeniem w dokumentacji Planu Zadań Ochronnych zapisów wskazujących na możliwie negatywny wpływ zalesień planowanych do wprowadzenia w obręb doliny. Za konieczne uznane

zostało również przeprowadzenie uzupełnienie wiedzy o gatunkach ptaków nieobjętych przeprowadzoną w 2012 roku inwentaryzacją ornitologiczną obszaru oraz zaplanowanie monitoringu stanu zachowania populacji wszystkich gatunków będących przedmiotami jego ochrony.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych, lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków ptaków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Dolina Tyśmienicy PLB060004. Wskazania do zmian odnoszą się do Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Parczew dla obszaru poza granicami administracyjnymi miasta Parczewa). W PZO zaleca się wyłączenia spod zalesień terenów, będących miejscem występowania derkacza – gatunku będącego przedmiotem ochrony obszaru, którego występowanie jest uzależnione od obecności otwartego krajobrazu rolniczego.

Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie

Obszar został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. nr 197, poz. 1275). Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 marca 2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. 2012, poz. 358). Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie obejmuje powierzchnię 13 577,5 ha.

Obszar obejmuje kompleks leśny Lasy Parczewskie, usytuowany pomiędzy Kanałem Wieprz – Krzna a rzeką Tyśmienicą, wraz z przecinającymi je łąkami "Ochoża". Od zachodu lasy przylegają do doliny Tyśmienicy, od wschodu, północy, a także częściowo od południa sąsiadują z polami uprawnymi. Cały kompleks leśny położony jest w zlewni rzeki Tyśmienicy, a odwadniają go jej dopływy Ochoża i Piwonia – Bobrówka oraz Konotopa.

Bezpośrednio w sąsiedztwie lub w niewielkiej odległości od Lasów Parczewskich położonych jest kilka kompleksów stawów rybnych i jezior (Jezioro Czarne Gościńskie, Jezioro Kleszczów i Jezioro Miejskie). Przeważają bory sosnowe i bory mieszane, lokalnie występują olsy, grądy, łągi jesionowo-olchowe oraz zanikające obecnie bory bagienne i torfowiska przejściowe.

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 65. Występują tutaj co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Na terenie ostoi znajduje się jedno z nielicznych stanowisk lęgowych podgorzałki. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bielik (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), trzmielojad; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian czarny i dzięcioł białostrzbiety (PCK).

Obszar PLB060006 Lasy Parczewskie położony jest na terenie gmin: Dębowa Kłoda, Parczew, Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru PLB060006 Lasy Parczewskie

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony gatunków ptaków, dla ochrony których wyznaczono obszar Natura 2000. Są to: bączek, podgorzałka, bielik, derkacz, puchacz, dzięcioł białostrzbiety, krakwa, gęgawa.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Lasy Parczewskie. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Parczewskie PLB060006 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 176).

Ze zidentyfikowanych zagrożeń najważniejsze wiążą się z:

- zaprzestaniem kośnego użytkowania coraz większych płątów trwałych użytków zielonych, będących siedliskiem lęgowym derkacza,
- presją drapieżników związaną z obserwowanym wzrostem liczebności gatunków takich jak lis, jenot oraz presją zwierząt domowych tj. psów i kotów oddziałując na gatunki ptaków gnieźdzące się na łąkach,
- intensyfikacją gospodarki stawowej i prowadzeniem zabiegów związanych z utrzymaniem obiektów stawowych w okresie lęgowym,
- polowaniami na ptaki wodno-błotne, będącymi szczególnie istotnym zagrożeniem dla podgorzałki, jako dla gatunku późno przystępującego do lęgów,
- niszczeniem naziemnych lęgów puchacza przez dziki.

Podstawowymi celami działań ochronnych będzie utrzymanie lub zwiększenie powierzchni siedlisk wykazujących optymalny dla ptaków stan zachowania, poprawa warunków bytowania ptaków poprzez redukcję presji drapieżników, eliminację zagrożeń antropogenicznych a także, tak jak w przypadku puchacza - stworzenie dogodnych warunków gniazdowania.

Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z utrzymaniem bądź przywróceniem kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego użytkowania możliwie dużej powierzchni trwałych użytków zielonych, montażem platform lęgowych przystosowanych dla potrzeb puchacza oraz edukacją właścicieli i zarządców

stawów hodowlanych położonych w obszarze. Za konieczne uznane zostało również zaplanowanie monitoringu stanu zachowania populacji wszystkich gatunków będących przedmiotami jego ochrony.

Obszar PLH060107 Ostoja Parczewska

Obszar Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107 został zatwierdzony jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW) w 2011 r. Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2010) 9669) (2011/64/UE) (D. Urz. UE L 33/146 z dnia 08.02.2011). Obszaru PLH060107 Ostoja Parczewska dotyczy również decyzja Komisji z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. U. UE. L. z 2013 r., Nr 350, poz. 287). Aktualny status prawny określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Parczewska (PLH060107) (Dz.U. z 2018 r., poz. 901).

Ostoja położona jest w zachodniej części Polesia Lubelskiego w pobliżu północno zachodniej granicy Pojezierza Łęczyńsko -Włodawskiego. Obejmuje cały rozległy kompleks Lasów Parczewskich wraz z przylegającymi terenami łąkowymi. Obszar ten charakteryzuje się dużą mozaikowością siedlisk, uwarunkowaną znacznym zróżnicowaniem stosunków wodnych i gleb. Rzeźba terenu jest mało urozmaicona, z rozległymi równinami i niewielkimi wzniesieniami oraz płytkimi, podmokłymi obniżeniami wypełnionymi torfem. Obszar położony jest w całości w zlewni Tyśmienicy. Największe cieki odwadniające teren to Konotopa, Ochożanka oraz Bobrówka, której dolina miejscami zachowała jeszcze naturalny charakter. W obrębie ostoi znajdują się trzy niewielkie jeziora: Obradowskie, Czarne Gościńskie i Kleszczów. Lasy Parczewskie tworzą wraz z Lasami Włodawskimi i Lasami Sobiborskimi największy kompleks leśny we wschodniej Polsce. Ma to istotne znaczenie dla populacji wilka zamieszkującej ten teren, ponieważ stwarza dogodne warunki (głównie migracyjne) dla właściwego jej funkcjonowania.

Głównym celem ochrony w obszarze jest populacja wilka. Na terenie ostoi bytują wilki. Regularnie rejestrowany jest też rozród wilków na tym obszarze. Populacja wilków w Lasach Parczewskich stanowi 0,7% populacji krajowej tego gatunku oraz 6,3% populacji woj. lubelskiego. Ostoja obejmuje najistotniejsze siedliska dla ochrony tego gatunku.

Na terenie obszaru stwierdzono 8 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej – zajmujących łącznie prawie 11% powierzchni oraz 10 gatunków zwierząt

z Załącznika II DS. Na łąkach w dolinie Ochożanki znajduje się jedno z największych na Lubelszczyźnie stanowisk wielosiłu błękitnego, liczące ponad 1000 osobników.

Obszar PLH060107 Ostoja Parczewska znajduje się na terenie gmin: Dębowa Kłoda, Parczew.

Cel środowiskowy dla obszaru PLH060107 Ostoja Parczewska

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Ochrona dotyczy następujących siedlisk przyrodniczych: (3160) Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, (7110) Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), (7120) Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, (7140) Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*), (9170) Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), (91D0) Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*), (91E0) Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion*). Ochroną objęto również stanowiska następujących gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk bóbr, wilk, wydra, kumak nizinny, żółw błotny, zalotka większa modraszek Telesiu, czerwończyk nieparek, modraszek nausithous, czerwończyk fioletek.

Osiągnięcie celu środowiskowego będzie możliwe dzięki realizacji wskazań zawartych w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru Ostoja Parczewska. PZO ustanowiony został Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107 (Dz. Urz. Woj. Lub., poz. 176).

W PZO przedstawiono identyfikację, istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Określone zostały również działania ochronne związane z utrzymaniem siedlisk.

Główną grupą zagrożeń dla obszaru Natura 2000 Ostoja Parczewska, są zagrożenia związane z możliwym przekształceniem siedlisk wynikających m.in. z ewolucji biocenotycznej, eutrofizacji, zmiany sposobu użytkowania, gospodarki leśnej czy zmiany poziomu wód.

Ewolucję biocenotyczną wskazano jako zagrożenie dla siedlisk przyrodniczych (3160) naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, (7110) Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą(żywe), (7120) Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej

i stymulowanej regeneracji, (7140) Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea), oraz czterech gatunków motyli i żółwia błotnego.

Przedmiotowe zagrożenie, przypadku siedliska (3160) naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, dotyczy zarastania zbiorników roślinnością wodną oraz odkładania się osadów dennych, które w dłuższej perspektywie czasu mogą prowadzić do zanikania zbiorników. Z kolei na torfowiskach, w warunkach obniżania poziomu wody, będą rozwijać się siedliska leśne. Ewolucja biocenotyczna związana z siedliskami motyli związana jest z zaprzestaniem użytkowania łąk, co doprowadzi do rozwoju krzewów i wysokich bylin, prowadząc tym samym do zanikania siedliska gatunku oraz eliminacji roślin żywicielskich. W stosunku do żółwia błotnego zagrożenie będzie wynikało z wkraczania krzewów i podrostów drzew w obręb łągowisk.

Kolejnym zidentyfikowanym zagrożeniem dla trzech rodzajów torfowisk jest eutrofizacja. Na skutek dopływu biogenów ze zlewni, może dojść do przekształcania torfowisk. Efektem tego będzie m.in. zanikanie charakterystycznych gatunków oraz zmiana struktury siedliska.

W stosunku do wszystkich gatunków motyli będących przedmiotem ochrony obszaru wskazano, że ważnym zagrożeniem jest zmiana sposobu uprawy. Objawiać się może ona jako intensyfikacja gospodarowania na trwałych użytkach zielonych bądź ich zamiana w grunty orne. W wyniku tych procesów nastąpi przekształcenie siedliska przedmiotowych gatunków, czego skutkiem będzie m.in. zanikanie roślin żywicielskich. Również w przypadku zmiany poziomu wód gruntowych (odwadnianie, zalewanie) dojdzie do przekształcenia siedliska i zanikania roślin żywicielskich. Ponadto wpływ na utratę siedlisk będzie miało zalesienie nieużytkowanych pól siedlisk motyli.

Za istotne zagrożenia żółwia błotnego zostało uznane działanie zmierzające do zmiany do obniżenia poziomu wód. Działania takie doprowadzą do zanikania miejsc bytowania żółwia. Istotną, negatywną rolę pełni również wzrastająca liczba obserwowanych drapieżników, co może bardzo niekorzystnie wpłynąć na liczebność populacji żółwi.

Zagrożenia związane z komunikacją zostały zidentyfikowane w stosunku do dwóch gatunków: wilka i żółwia. Wzmagający się ruch samochodowy, w tym związany z turystyką, może przyczyniać się do zabijania zwierząt na szlakach komunikacyjnych, zarówno głównych jak i lokalnych. W przypadku wilka wskazano również, że gospodarka leśna, a w szczególności prace związane z gospodarką leśną, w tym obecność ludzi i maszyn w miejscach rozrodu i wychowywania młodych powoduje niepokojenie zwierząt.

Zaplanowane w planie zadań ochronnych działania ochronne mają na celu utrzymanie właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony lub jego poprawę, gdy stan ochrony oceniono jako niezadowalający lub zły.

Jednym z podstawowych działań ochronnych związanych z utrzymaniem właściwego stanu ochrony siedlisk oraz siedlisk gatunków będzie zachowanie istniejących stosunków wodnych oraz przeciwdziałanie obniżeniu wód gruntowych lub zalewaniu siedlisk motyli. Działania takie są dedykowane m.in. siedliskom torfowisk wysokich i borów bagiennych oraz czterem gatunkom motyli i kumaka.

Kolejnym strategicznym działaniem ochronnym są działania związane z powstrzymaniem sukcesji wtórnej. Dotyczy to zarówno usuwania podrostów drzew i krzewów, co ma znaczenie dla siedlisk torfowiskowych jak i przywrócenia lub utrzymania ekstensywnego użytkowania łąk stanowiących siedliska motyli.

W przypadku siedlisk leśnych ważne jest realizowanie gospodarki leśnej w sposób, który umożliwi w przypadku grądu m.in. wzrost i rozwój młodego pokolenia drzew oraz regulację zagęszczenia i składu gatunkowego odnowień i podsadzeń na korzyść gatunków właściwych dla siedliska przyrodniczego. Natomiast w przypadku boru bagiennego znaczenie będzie miało przeciwdziałanie zmianom trofii siedliska oraz zachowanie strefy buforowej. Dodatkowo, w przypadku wilka konieczne będzie zapewnienie drożności korytarzy ekologicznych w procesie inwestycyjnym.

W odniesieniu do żółwia błotnego, zalotki większej oraz łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych wskazane jest wykonanie inwentaryzacji terenowej, której celem będzie wykrycie stanowisk gatunków i siedlisk, a w przypadku żółwia błotnego określenie konieczności podjęcia działań ochronnych.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazania do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych, lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk gatunków motyli, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Ostoja Parczewska PLH060107. Wskazania do zmian odnoszą się do Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Parczew dla obszaru poza granicami administracyjnymi miasta Parczewa. W PZO zaleca się wyłączenia spod zalesień terenów, będących miejscem występowania gatunków motyli będących przedmiotami ochrony obszaru, których występowanie jest uzależnione od obecności otwartego krajobrazu rolniczego.

Obszar PLB060019 Polesie

Obszar Natura 2000 Polesie PLB060019 został wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 5 września 2007r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Aktualnie obowiązującą podstawą prawną jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów

specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011.Nr 25 poz. 133). Polesie zajmuje powierzchnię 18 030,91 ha.

Obszar ten obejmuje fragment Polesia Lubelskiego, na którym dominują równiny torfowe, wśród których położone są zarastające jeziora i obszary bagiennie, rozdzielone niewielkimi wzniesieniami. Wiele terenów jest stale podtopionych, o charakterze naturalnym. Krajobraz jest wybitnie równinny. Torfowiska reprezentują wszelkie typy tego siedliska, od torfowisk wysokich, poprzez przejściowe do niskich. W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 10 gatunków ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze. Jest to jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzałka oraz ważna ostoja bąka i dubelta.

Dla obszaru Polesie plan zadań ochronnych nie został jeszcze opracowany.

Polesie PLB060019 znajduje się na terenie gminy Sosnowica.

Podstawowym zagrożeniem dla obszaru jest zmiana stosunków wodnych, spowodowana zarówno przez prowadzone tu w przeszłości rozległe prace melioracyjne, jak i działający współcześnie przemysł wydobywczy oraz silna presja turystyczno-rekreacyjna i zanikanie rolniczego użytkowania ziemi.

Cel środowiskowy dla obszaru Polesie

Celem środowiskowym jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony następujących gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Są to: wodniczka, podgorzałka, bąk, puchacz, rybitwa białowąsa, rybitwa białoskrzydła, rybitwa czarna, błotniak łąkowy, dzięcioł białostrzygi, dubelt, żuraw i cietrzew.

Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony chronionych gatunków ptaków:

– właściwy stan ochrony wodniczki wymaga: zachowania odkrytych (niezakrzewionych) bagiennych turzycowisk, o stabilnych warunkach wodnych.

– właściwy stan ochrony podgorzałka wymaga: indywidualnej skrupulatnej ochrony miejsc gniazdowania, w szczególności zachowania szuwarów wolnych od antropopresji w okresie lęgowym.

– właściwy stan ochrony bąka wymaga: zachowania bagiennych, podtopionych szuwarów.

– właściwy stan ochrony rybitwy białowąsej wymaga: zachowania aktualnych i umożliwienie powstawanie potencjalnych miejsc lęgowych zwykle na skupieniach roślinności pływającej; wykluczeniu niepokojenia w koloniach lęg. Gdy gniazdują na stawach zachowanie ekstensywnej gospodarki stawowej z zachowaniem roślinności pływającej i z ochroną kolonii rybitwy przed niepokojeniem.

– właściwy stan ochrony rybitwy białoskrzydłej wymaga: zachowania aktualnych i umożliwienie powstawanie potencjalnych miejsc lęgowych, zwykle mechowisk i podmokłych szuwarów, dużych otwartych kompleksów bagiennych z dominacją tych siedlisk, niekiedy skupień roślinności pływającej; wykluczeniem niepokożenia w koloniach lęgowych. Gdy gniazdują na stawach zachowanie ekstensywnej gospodarki stawowej z zachowaniem roślinności pływającej i z ochroną kolonii rybitwy przed niepokożeniem.

– właściwy stan ochrony błotniaka łąkowego wymaga: zachowania naturalnego mokradłowego krajobrazu, zwykle z udziałem dużych kompleksów podmokłych łąk, turzycowisk, szuwarów, zabagnień.

– właściwy stan ochrony dubelta wymaga: zachowania bagiennego charakteru biotopów, w tym rozległych terenów bagiennych lub mozaiki bagien w krajobrazie; wykluczenia ich odwadniania i przesuszania.

– właściwy stan ochrony koncentracji żurawia wymaga: zachowania mozaiki mokradeł w krajobrazie, w tym zachowania silnie podtopionych zabagnień i wykluczenie ich odwadniania; dostępności spokojnych noclegowisk.

– właściwemu stanowi ochrony cietrzewia może sprzyjać: zachowanie warunków wodnych, w tym bagiennego charakteru torfowisk.

Ostoja Poleska PLH060013

Obszar Ostoja Poleska wyznaczony został Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującą, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz.U. UE L 12 str.383). obecny status prawny określa Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2019/18 z dnia 14 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia dwunastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny notyfikowana jako dokument nr C(2018) 8528) – Dz.U.UE.L.19.7.77 z dnia 9 stycznia 2019 r.

Powierzchnia Ostoi Poleskiej wynosi 10159,15 ha.

Obszar stanowią dwa, izolowane fragmenty terenu: Główny Kompleks Poleskiego Parku Narodowego oraz Kompleks Bagno Bubnów - Bagno Staw.

Jest to jedyny w Polsce obszar pojezierza, nie objęty ostatnim zlodowaceniem. Znajdują się tutaj unikalne obszary torfowisk wysokich, przejściowych i niskich typu węglanowego. Łącznie, na terenie ostoi zidentyfikowano 15 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jedna z największych w Polsce ostoi żółwia błotnego oraz innych rzadkich gatunków zwierząt, w tym zwłaszcza strzebli błotnej *Phoxinus phoxinus*, dla której obszar Ostoi Poleskiej jest jednym z najważniejszych obszarów

występowania na terenie kraju. Dla niektórych gatunków zwierząt obszar ten jest jedynym miejscem występowania w Polsce. Ostoja jest jednym z najważniejszych w kraju miejsc lęgowych wodniczki, której populacja zagrożona jest w skali globalnej. Jest również ważnym lęgowiskiem wielu zagrożonych ptaków, m.in.: pogorzałki, rybitwy białowąsej i białoskrzydłej, a także błotniaka łąkowego, kulika wielkiego rycyka, dubelta oraz cietrzewia, który był tu reintrodukowany. W okresie migracji teren ten służy za miejsce odpoczynku dla żurawi i wielu gatunków wodno-błotnych. Obszar jest żerowiskiem ptaków strefowych: puchacza, orlika krzykliwego, bielika i bociana czarnego.

Bagno Bubnów i Bagno Staw to obiekty o wyjątkowym bogactwie florystycznym. Oba kompleksy bagienne to także wyjątkowo cenna ostoja fauny, zwłaszcza owadów, płazów i ptaków. Stwierdzono tu m.in. występowanie ponad 340 gatunków motyli, co stanowi ponad 10% fauny krajowej, z tej liczby 3 gatunki odnalezione jako jedyne ich miejsca występowania w Polsce. Wśród płazów na uwagę zasługują m.in. bogate populacje ropuch: zielonej i paskówki. Generalnie flora i fauna tego terenu są bardzo bogate; stwierdzono tu występowanie ponad 1400 gatunków roślin i ponad 200 gatunków kręgowców; 20 gatunków roślin i zwierząt wymienionych jest w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Obszar Ostoja Poleska został wyznaczony dla ochrony następujących siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt:

Siedliska przyrodnicze: Twardowodne oligo- i mezotroficzne, zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea* (3140), Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (3150), Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne (3160), Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphyloin*) (4030), Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) (6120), Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) (6230), Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (6410), Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)(6430), Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) (6510), Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (7110), Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej stymulowanej regeneracji (7120), Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*) (7140), Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion* (7150), Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*) (7210), Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230), Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) (9170), Bory i lasy bagienne (91D0).

Gatunki roślin: dzwoniecznik wonny, aldrowanda pęcherzykowata, starodub łąkowy, obuwik pospolity, lipiennik Loesela, haczyk owiec błyszczący.

Gatunki zwierząt: kumak nizinny, wilk, bóbr europejski, koza, pływak szeroko brzeżek, żółw błotny, przeplatka aurinia, wydra, czerwończyk nieparek, piskorz, modraszek nausitous, modraszek telejus, różanka, strzebla błotna, traszka grzebieniasta.

Cel środowiskowy dla obszaru Ostoja Polesie

Celem środowiskowym dla Ostoji Polesie jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony ww. siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i gatunków zwierząt będących przedmiotem ochrony na omawianym obszarze. Działania, które pomogą osiągnąć ten cel to:

- zachowanie odpowiedniej jakości hydromorfologicznej cieków oraz stanu ekologicznego ichtiofauny,
- wykluczenie oddziaływania zanieczyszczeń i poprawy jakości wód,
- zachowanie naturalnej dynamiki, reżimu hydrologicznego rzek, z naturalnymi zalewami,
- zachowanie naturalności zbiorników wodnych i koryt cieków z ich strefą brzegową i roślinnością,
- zachowanie zróżnicowania siedliskowego zbiorników wodnych w postaci roślinności, powalonych pni i konarów,
- utrzymanie odpowiednio wysokiego poziomu wody gruntowej, braku melioracji lub wykluczenia jej negatywnego wpływu na środowisko,
- ograniczenie konkurencji gatunków obcych i ekspansywnych,
- utrzymanie wilgotnych i zmiennowilgotnych warunków siedliskowych, umożliwiających przynajmniej okazjonalne (niekoniecznie coroczne) koszenie,
- tolerowanie działalności bobrów w środowisku,
- naturalne zróżnicowanie siedlisk w rzece dla ryb i płazów, służące zachowaniu bogatej bazy żerowiskowej dla wydry.

Główne zagrożenia dla obszaru Ostoja Polesie to: osuszanie terenów mokradłowych, obniżenie zwierciadła wód podziemnych i inne zmiany w funkcjonowaniu wód, zarastanie łąk, torfowisk i innych terenów otwartych drzewami, krzewami i roślinami ekspansywnymi po zaniechaniu koszenia oraz zanieczyszczenia, w tym eutrofizacja wód powierzchniowych.

Zagrożenie stanowi również obecność niektórych gatunków inwazyjnych, wzrost natężenia ruchu turystycznego i rozwój zabudowy lotniskowej, intensywna gospodarka leśna oraz usuwanie martwych i zamierających drzew w lasach.

Obszar PLH060002 Czarny Las

Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 str.383). jego powierzchnia wynosi 19.8 ha.

Obszar w całości pokryty jest lasem, dobrze zachowanym subkontynentalnym grądem lipowo-grabowym. Płaski i pozbawiony cieków wodnych teren, chroniony jest rezerwatem od 1981 r. i stanowi ostoję wielu rzadkich gatunków roślin, w tym 5 chronionych. Drzewostan pochodzenia naturalnego cechuje duża różnorodność gatunkowa i wiekowa drzew, z których wiele okazów ma pomnikowe rozmiary. Dominują tu ok. 160-letnie dęby i 130-letnie graby i lipy. Poza nimi rosną tu stare jesiony, sosny, brzozy, zaś w podszycie licznie spotykanymi gatunkami są leszczyny, kaliny, trzmieliny oraz młode dęby, osiki i klony.

Obszar nie posiada planu zadań ochronnych.

Obszar położony jest na terenie gminy Milanów.

Cel środowiskowy dla obszaru Czarny Las

Celem środowiskowym dla obszaru Czarny Las jest zachowanie fragmentu wielogatunkowego lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin w runie.

Największym zagrożeniem dla obszaru nadmierna penetracja terenu przez ludzi, ułatwiona bliskością szlaków komunikacyjnych.

Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie

Obszar został zatwierdzony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2010) 9669)(2011/64/UE) (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33 str. 146).

Aktualny status prawny oraz powierzchnia obszaru regulowane są na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Wrzosowisko w Orzechowie (PLH060098) (Dz. U. z 2017 r. poz. 915).

Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie został wyznaczony dla ochrony siedliska przyrodniczego Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Polio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) (kod 4030). Jego powierzchnia wynosi 18,8 ha. Wrzosowisko zajmuje dość duże pastwisko, będące własnością wspólnoty wiejskiej. Teren nie jest rolniczo

wykorzystywany już od wielu lat. Obszar PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie położony jest na terenie gminy Sosnowica.

Cel środowiskowy dla obszaru Wrzosowisko w Orzechowie

Najważniejsze ze zidentyfikowanych zagrożeń oddziałujących na przedmioty ochrony związane są z naturalnymi procesami sukcesji ekologicznej, prowadzącymi do zarastania płatu wrzosowiska oraz z działalności człowieka polegającej na tworzeniu dzikich składowisk odpadów i nielegalnej eksploatacji kopalni.

Dla obszaru PLH060098 Wrzosowisko w Orzechowie sporządzono Plan zadań ochronnych, który jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w obszarze.

Wskazane działania ochronne mają na celu utrzymanie właściwego stanu zachowania przedmiotów ochrony. Działania, które pozwolą osiągnąć ww. cele związane będą przede wszystkim z usunięciem zadrzewień, głównie brzozy brodawkowej, czeremchy amerykańskiej i sosny zwyczajnej oraz z likwidacją składowisk odpadów i wyrobisk po eksploatacji piasku.

Plan zadań ochronnych nie zawiera wskazań do zmian zapisów w istniejących dokumentach planistycznych. Zrezygnowano również ze sporządzenia planu ochrony dla obszaru Wrzosowisko w Orzechowie. Plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony na tym obszarze.

Położenie obszarów Natura 2000 na tle powiatu parczewskiego przedstawiono na zał. nr 3.

o Użytki ekologiczne

W granicach powiatu parczewskiego ustanowiono 22 użytki ekologiczne, usytuowane głównie na terenie lasów Nadleśnictwa Parczew. Są to w większości śródleśne, zadrzewione bagna. Są to obszary, na których istnieje bardzo duża różnorodność gatunkowa, zarówno roślinna, jak i zwierzęca.

Cel środowiskowy dla użytków ekologicznych

Celem środowiskowym dla użytków ekologicznych jest ochrony mokradeł, głównie ze względu na ich wielofunkcyjne znaczenie w przyrodzie. Degradacja pociąga za sobą zmniejszanie się populacji wielu gatunków roślin i zwierząt, dla których podmokłe siedliska są naturalnym środowiskiem.

Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego przedstawiono w tabeli nr 32 a ich lokalizację na zał. nr 4.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Tabela 30. Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego

L.p.	Data utworzenia	Dane aktu prawnego o ustanowieniu użytku ekologicznego (oznaczenie miejsca ogłoszenia aktu prawnego)	Opis użytku ekologicznego	Powierzchnia (ha)	Gmina	Lokalizacja
1.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	0,5900	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 37i
2.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	14,0800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz.:25h, 25i, 26g, 26h, 27h, 41c, 41d, 42b
3.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	0,6300	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Jedlanka oddz. 15h
4.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	0,3100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Jedlanka, oddz. 15d
5.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	0,4500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 13d, 25d
6.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	5,9200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 398c
7.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	12,9900	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 368Ab
8.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	10,6100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Turno, oddz. 1Ab,1Ac,1Ad,1Af,1Ag
9.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	48,9800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Makoszka, oddz.: 270, 271
10.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	1,6500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 143h
11.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	29,9500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz.: 116b, 134g, 135c, 135g, 157c,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

		Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)				158a, 158b, 158c
12.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	5,9700	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 75c
13.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	0,3800	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 70d
14.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	2,0500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 59b
15.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	11,8500	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 49g, 50f, 70c, 71a
16.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	26,4700	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz.: 47d, 47g, 47k, 47n, 47m, 47p, 67d, 67h, 67i, 68b, 68c, 88b, 88c, 88i, 109a, 109b, 478c, 478d
17.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	8,5100	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Orzechów oddz. 41g, 42g, 61f, 62a
18.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	0,3400	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 38f
19.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	4,0200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Borek, oddz. 405b, 405c, 405d
20.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.38)	śródlądowe bagna	2,1200	Dębowa Kłoda	Nadleśnictwo Parczew, Leśnictwo Sosnowica oddz. 49d
21.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.40)	śródlądowe bagna	9,9700	Jabłoń	Nadleśnictwo Radzyń Podlaski, Leśnictwo Jabłoń, oddz.: 344k, 344m, 345g 348b,
22.	1995-10-30	Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Białkopodlaskiego z 18.10.1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Bialsk. z 30.10.1995 r. Nr 8, poz.40)	śródlądowe bagna	7,9400	Milanów	Nadleśnictwo Radzyń Podlaski, Leśnictwo Czarny Las, oddz. 390g, 392d

Źródło: RDOŚ

o **Zespół przyrodniczo – krajobrazowy**

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Białkopodlaskiego Nr 90 z dnia 23.11.1998 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Dz. Urz. z 1998 r. Nr 13, poz. 204). Obowiązującą podstawą prawną jest Rozporządzenie Nr 31 Wojewody Lubelskiego z dnia 5 lutego 2002 r. w sprawie uznania obszarów za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe na terenie województwa lubelskiego (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 12, poz. 350).

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień obejmuje kompleks stawów rybackich w Siemieniu o powierzchni 621,48 ha, które stanowią jedną z najważniejszych i najciekawszych ostoi ptactwa wodno-błotnego na Lubelszczyźnie i największy zespół tego typu w środkowo-wschodniej Polsce. Obszar ten jest cenny ze względu na ochronę siedlisk lęgowych oraz dróg przelotów ptaków wodno-błotnych w Europie.

Stawy hodowlane w Siemieniu charakteryzuje szeroki pas szuwaru trzcinowego i pałkowego stanowiącego siedliska lęgowe dla wielu gatunków ptaków błotno-wodnych, a także dającego ptakom schronienie i będących miejscem ich żerowania.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Stawy Siemień znajduje się na terenie gminy Siemień.

Cel środowiskowy dla Zespołu przyrodniczo – krajobrazowy Stawy Siemień

Celem środowiskowym dla Zespołu przyrodniczo – krajobrazowy Stawy Siemień jest zachowanie ostoi ptactwa wodno- błotnego, zabezpieczającej bezpieczne miejsca lęgów i bazę żerowiskową.

Lokalizację Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Stawy Siemień przedstawiono na zał. nr 4.

o **Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”**

Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” obejmuje przygraniczne rejony Polesia na styku granic trzech państw – Białorusi, Polski i Ukrainy. Na terenie gminy Parczew znajduje się północno – zachodni fragment tego Rezerwatu. Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” obejmuje w granicach Polski znaczną część Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej oraz niewielkie fragmenty Zakłęsłości Sosnowickiej, Równiny Parczewskiej, Garbu Włodawskiego i Pagórów Chełmskich. Jest to teren największego w Polsce zgrupowania jezior, nie mających glacialnego pochodzenia. Niewielkie różnice wysokości oraz płytkie zaleganie wód gruntowych powodują, że dużo jest tutaj obszarów podmokłych – bagien i torfowisk.

Cele środowiskowe dla Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”

Według Ramowego statutu światowej sieci rezerwatów biosfery, obiekty te są tworzone, aby promować i demonstrować zrównoważony związek człowieka z biosferą. Rezerwaty biosfery mają na celu ochronę różnorodności biologicznej i poprawę zdolności obserwowania zmian ekologicznych w obszarze całej planety. Służą także pobudzaniu społecznej świadomości powiązań istniejących pomiędzy różnorodnością ekologiczną i kulturą.

Projektowane formy ochrony przyrody

Rezerwaty

Na terenie powiatu parczewskiego planuje się utworzenie trzech rezerwatów: Gościńiec (gmina Parczew) oraz Lejno i Jezioro Skomielno (gmina Sosnowica).

Projektowany rezerwat faunistyczny Gościńiec obejmie fragment rzeki Bobrówki, płynącej przez Lasy Parczewskie, z otaczającym je torfowiskiem oraz przylegającym pasem lasu. Celem ochrony jest populacja bobra europejskiego introdukowanego tu w 1979 roku. Powierzchnia projektowanego obiektu wynosi 188,76 ha, a jego otulina 191,91 ha. Powołanie tego rezerwatu jest celowe z uwagi na bogactwo flory w dolinie Bobrówki oraz fragmenty torfowisk. W aktualnej ocenie Nadleśnictwa Parczew, jeden z głównych celów ochrony tego terenu, czyli ochrona populacji bobra stracił na ważności. Należałoby dążyć do zmiany celu powołania rezerwatu.

Rezerwat przyrody Lejno ma on powstać dla ochrony zarastającego jeziora Kahiża z otaczającym je torfowiskiem niskim. Zachodzą tutaj procesy naturalnej sukcesji, polegającej na systematycznym zarastaniu jeziora. W ich wyniku przez ostatnie 30 lat powierzchnia jeziora zmniejszyła się aż stukrotnie.

Rezerwat Jezioro Skomielno ma objąć jezioro o powierzchni 30 ha i otaczające je torfowisko. Rośnie tu duże skupienie grzybienia białego i wywłócznika skrętoległego. Nad brzegami jeziora rosną też północne gatunki wierzb: lapońska, borówkolistna i czarniawa. W szuwarach i zaroślach występują brzezka, dziwania i strumieniówka.

Rezerwat ustanawiany jest na mocy zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Utworzenie rezerwatu powinno zostać poprzedzone dokładną waloryzacją wartości przyrodniczych i krajobrazowych przedmiotowego obszaru.

Park Krajobrazowy

Parczewski Park Krajobrazowy obejmowałby południową część powiatu, w granicach kompleksu Lasów Parczewskich wraz z doliną rzeki Tyśmienicy.

W obrębie projektowanego PPK znajdują się stosunkowo dobrze zachowane lasy, w których występują zbiorowiska roślinne od suchych, wydmowych po bagienne. Dominują bory sosnowe i mieszane bory sosnowo-dębowe oraz tworzące mniejsze enklawy grądy, olsy, łągi i zarośla wierzbowe rozciągające się najczęściej na skrajach dolin rzecznych, śródleśnych bagien i podmokłych polan. Teren projektowanego parku jest szczególnie cenny pod względem florystycznym. Wśród roślin tu występujących na uwagę zasługują: widłak goździsty i jałowcowaty, rosiczki długolistna, okrągłolistna i pośrednia, brzoza niska, grązel żółty, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, lipiennik Loesela, kruszczyk błotny, storczyk krwisty.

Park byłby wysuniętą najdalej na północny - zachód formą ochrony krajobrazu w korytarzu ekologicznym utworzonym przez system parków krajobrazowych od okolic Chełma z centralnie położonym Poleskim Parkiem Narodowym.

Utworzenie parku krajobrazowego następuje w drodze uchwały sejmiku województwa. Przed utworzeniem PPK wskazane jest przeanalizowanie zasadności utworzenia tego parku.

➤ **Obszary, których ochrona wynika z ustawy o planowaniu przestrzennym**

○ **Korytarze ekologiczne**

Korytarze ekologiczne definiowane są jako obszary umożliwiające migrację roślin, zwierząt lub grzybów. Utrzymanie powiązań ekologicznych pomiędzy ekosystemami, czyli korytarzy ekologicznych, jest istotne, bowiem jest jednym z warunków zachowania równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, jednego z aspektów realizacji zrównoważonego rozwoju.

W związku z tym podstawowym zadaniem planowania przestrzennego jest wyznaczanie i ochrona korytarzy ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego poprzez określanie ograniczeń w ich zagospodarowaniu i użytkowaniu, wskazywaniu miejsc i sposobów przejść przez istniejące bariery ekologiczne, unikanie tworzenia nowych barier.

W roku 2011 opracowany został „Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce”, w którym przedstawiono mapę korytarzy istotnych dla populacji dużych ssaków leśnych oraz spójności siedlisk leśnych i wodno-błotnych w skali krajowej i kontynentalnej.

Południowo – wschodnie fragmenty gmin Podedwórze i Dębowa Kłoda, prawie cała gmina Sosnowica oraz południowa część gminy Parczew znajdują się w zasięgu korytarza Polesie GKW-2. Korytarz Polesie łączy się z korytarzem Dolina Dolnego Wieprza GKPd-3A (umowna granica pomiędzy nimi została poprowadzona wzdłuż drogi relacji Parczew – Ostrów Lubelski). Korytarz Dolina Dolnego Wieprza biegnie przez zachodni fragment gminy

Parczew i środkową część gminy Siemień. Powyżej Stawu Siemień Korytarz Dolina Dolnego Wieprza łączy się z korytarzem Lasy Chotyłowskie KPnC-3D. w obrębie tego korytarza znajduje się północno – wschodni fragment gminy Siemień, północno – zachodnia część gminy Parczew oraz zachodnia i środkowa część gminy Milanów. Przebieg korytarzy ekologicznych w obrębie powiatu parczewskiego przedstawiono na zał. nr 5.

○ **ECONET-PL**

Sieć ECONET-PL tworzą przede wszystkim obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym lub krajowym, połączone między sobą korytarzami ekologicznymi. Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET – PL nie posiada umocowania prawnego, ale jest pewną wytyczną polityki przestrzennej, wprowadzono ją do dokumentów planistycznych rangi krajowej (KPZK 2030).

W granicach powiatu parczewskiego znajduje się fragment obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym 27M – Poleski, obejmuje on południowo – wschodnią, południową i południowo – zachodnią część powiatu.

○ **Systemy Przyrodnicze Gmin**

Podstawą prawidłowego funkcjonowania systemu ekologicznego powiatu jest jego drożność przestrzenna oraz niezakłócone powiązanie go z terenami otwartymi poza powiatem. Pozwala to na swobodną, międzystrefową wymianę ekologiczną oraz gwarantuje ochronę różnorodności siedliskowej i gatunkowej, ochronę ekosystemów (wodnych, rzecznych, łąkowych, leśnych i innych). Z tego względu, na etapie sporządzania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego poszczególnych gmin, wyznaczono Systemy Przyrodnicze Gmin (SPG), stanowiące planistyczną formę ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu. Kluczowym elementem SPM są: doliny rzeczne, wody otwarte oraz kompleksy leśne, pełniące funkcje ekologiczne (węzłów i korytarzy ekologicznych).

Elementami objętymi ochroną prawną przez decyzję samorządów lokalnych są również obszary i obiekty środowiska przyrodniczego. W celu zabezpieczenia przed degradacją ekosystemów naturalnych, decyzją samorządów lokalnych ochronie poddaje się tereny wchodzące w skład systemu biologicznego gmin należących do powiatu parczewskiego. W SUIKZP wskazane są działania, które należy podjąć w celu ochrony terenów o dominującej funkcji ekologicznej.

➤ **Obszary, których ochrona wynika z ustawy o lasach**

W granicach administracyjnych powiatu parczewskiego występują grunty leśne, które mają status lasów ochronnych. Zgodnie z ustawą o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz.U. 2020 poz. 1463), grunty leśne znajdujące się na terenie powiatu, podlegają ochronie głównie

jako lasy wodochronne, których główną funkcją jest ochrona stosunków wodnych na danym terenie.

Podstawą do prowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej są plany urządzenia lasów Nadleśnictw: Parczew, Radzyń Podlaski, Włodawa (dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa) oraz uproszczone plany urządzenia lasów (dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa).

- **Pomniki przyrody**

Pomniki przyrody ożywionej są to okazałe drzewa, które ze względu na swój wiek oraz rozmiary winny być chronione. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Parczew przedstawiono w tabeli 31.

Cel środowiskowy dla pomników przyrody: Utrzymanie status quo.

Właściwy stan ochrony pomników przyrody polega na prowadzeniu nadzoru nad ich utrzymaniem oraz zabiegów pielęgnacyjnych lub konserwacyjnych pomników przyrody. Obok prawnej ochrony drzewa pomnikowe wymagają systematycznych i intensywnych zabiegów pielęgnacyjnych, mających przedłużyć ich życie.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Tabela 31. Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie powiatu parczewskiego

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
1.	Drzewo	2008-07-10	Uchwała Nr XVII/94/2008 Rady Gminy Dębowa Kłoda z dnia 28 kwietnia 2008 r	Dąb szypułkowy - Quercus robur	437	22	Dębowa Kłoda	Kompleks gruntów rolnych wsi Pachole na działce o numerze geodezyjnym 1/5
2.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	352	21m	Dębowa Kłoda	Rośnie na obrzeżu oddziału 13 leśnictwa Gościniec
3.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	496c	23	Dębowa Kłoda	Rośnie na terenie kościelnym w Kodeńcu
4.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata			Dębowa Kłoda	Rośnie na terenie starego cmentarza parafialnego w Kodeńcu
5.	drzewo	995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	449	26m	Dębowa Kłoda	W pobliżu rezerwatu "Królowa Droga"
6.	drzewo	1988-01-04	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 4 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	619c	23m	Dębowa Kłoda	Pomnik rosnący na łące we wsi Borki
7.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	11 Dąby szypułkowe - Quercus robur	368 289 245 330 330 264 390 339 286 324	22 26 20 21 21 24 23 22 23 23	Dębowa Kłoda	Szpaler rosnący na Trakcie Królewskim Parczew - Ostrów Lubelski Gościniec Madeja w leśnictwie Gościniec

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
					333	22		
8.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	484	22	Dębowa Kłoda	Pomnik rosnący w pobliżu kościoła parafialnego w Kodeńcu
9.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	358 415	114 132	Dębowa Kłoda	Rosną w pasie drogi wojewódzkiej we wsi Uhnin
10.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	572	16	Dębowa Kłoda	Rośnie przy pasie drogi wojewódzkiej we wsi Uhnin
11.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur	368	20	Dębowa Kłoda	Rośnie na obrzeżu oddziału 12 leśnictwa Gościnięc

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
12.	drzewo	1979-10-26	Orzeczenie Nr 5 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 26 października 1979 r. o uznaniu za pomnik przyrody	Sosna amerykańska (Wejmutka) - Pinus strobus	289	20	Jabłoń	teren zabytkowego parku
13.	drzewo	1979-10-27	Orzeczenie Nr 6 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 27 października 1979 r. o uznaniu za pomnik przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	286 336 317	18 14 20	Jabłoń	teren zabytkowego parku
14.	drzewo	2000-05-26	Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 maja 2000 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniośle - Fraxinus excelsior	575	34	Jabłoń	rośnię na działce leśnej, za kanałem Wieprz - Krzna, włączona do zabytkowego założenia parkowego
15.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	412	21	Milanów	działka rolna p. Tadeusza Ignatowicza
16.	drzewo	1986-01-10	Orzeczenie Nr 6/86 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 10 stycznia 1986 r. o uznaniu za pomnik przyrody	Jesion wyniośle - Fraxinus excelsior	421	27	Milanów	park zabytkowy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
17.	drzewo	1986-01-10	Orzeczenie Nr 5/86 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 10 stycznia 1986 r. o uznanie za pomnik przyrody	Modrzew europejski - Larix decidua	330 317	18 26	Milanów	park zabytkowy
18.	drzewo	1998-12-28	Rzporządzenie Nr 92 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Modrzew europejski - Larix decidua	283	23	Milanów	park zabytkowy
19.	drzewo	1998-02-17	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Żywotnik zachodni - Thuja occidentalis;	217	30	Milanów	park zabytkowy
20.	drzewo	1977-10-22	Orzeczenie Nr 3 Dyrektora Wydziału Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego z dnia 22 października 1977 r.	Lipa drobnolistna - Tilia cordata			Milanów	Aleja prowadząca do parku zabytkowego
21.		1986-12-20	Zarządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 20 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	540	21	Milanów	Teren cmentarza parafialnego w narożniku

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
22.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robu			Milanów	Leśnictwo Czarny las uroczysko Gaj
23.	drzewo	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	474	29	Milanów	Nadleśnictwo Radzyn Podleśnictwo Czarny Las 269b
24.	drzewo	1998-12-28	Rzoporzędzenie Nr 92 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Wiąz szypułkowy - Ulmus laevis (Ulmus pedunculata; Ulmus effusa);	352	25	Parczew	Grobla na stawach rybnych
25.	Grupa drzew	2000-05-26	Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 maja 2000 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	506 512	21 20	Parczew	Teren cmentarza wojennego w miejscowości Tyśmienica gm. Parcze
26.	drzewo	1996-12-31	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Wiąz szypułkowy - Ulmus laevis (Ulmus pedunculata; Ulmus effusa	427	25	Parczew	Działka siedliskowa Pani Kazimiery Sobianek

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
27.	Grupa drzew	1990-10-22	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 22 października 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	421 364 396 346 456	21 23 24 22 23	Parczew	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Parczew w Sosnowicy, leśnictwo Laski oddział 45,46 na skraju wsi Buradów
28.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Dąb szypułkowy - Quercus robur;	415	24	Parczew	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Parczew w Sosnowicy, leśnictwo Laski oddział 19 w pobliżu osady leśnej wsi Pohulanka
29.	drzewo	1996-12-31	Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 31 grudnia 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - Fagus sylvatica	393	18	Podedwórze	Rośnie w pasie drogi gminnej Hołowno - Horostyta przy oddziale leśnym 272, 273 Nadleśnictwa Włodawa
30.	drzewo	1988-01-04	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 4 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	383	31	Siemień	Rośnie w północnej części zabytkowego parku w Siemieniu
31.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 27 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	352	30	Siemień	Rośnie przy rowie zasilającym staw w zabytkowym parku w Siemieniu

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
32.	drzewo	1995-12-28	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniośle - Fraxinus excelsior	424	29	Siemień	Rośnie przy podejździe do zabytkowego parku w Siemieniu
33.	drzewo	1993-12-30	Rozporządzenie Nr 60 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Jesion wyniośle - Fraxinus excelsior;	342	28	Siemień	Rośnie w południowo-wschodniej części zabytkowego parku w Siemieniu
34.	drzewo	1992-12-30	Rozporządzenie Nr 61 Wojewody Białkopodlaskiego z dnia 30 grudnia 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Klon jawor (Jawor) - Acer pseudoplatanus	361	18	Siemień	Rośnie w poboczu drogi powiatowej 1610 L Siemień - Tyśmienica, działka Nr 357/1
35.	Grupa drzew	1981-05-30	Obwieszczenie Wojewody Chełmskiego z dnia 30 maja 1981 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	3 dęby szypułkowe	449 440 543	25 26 29	Sosnowica	Rośnie w parku podworskim w Pieszowoli
36.	drzewo	2000-06-27	Rozporządzenie Nr 104 Wojewody Lubelskiego	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1492	20	Sosnowica	Rośnie w pobliżu budynku administracyjnego Gospodarstwa rybackiego

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

L.p.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Opis lokalizacji
37.	drzewo	1986-12-15	Zarządzenie Nr 18 Wojewody Chełmskiego z dnia 15 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	Klon pospolity (Klon zwyczajny) - Acer platanoides	443	25	Sosnowica	Rośnie w pobliżu siedziby Nadleśnictwa
38.	zimoziół północny	1998-11-10	Rozporządzenie Nr 76 Wojewody Chełmskiego z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej	zimoziół północny			Sosnowica	Nadleśnictwo Parczew, leśnictwo Sosnowica, oddz. 61c

Źródło: RDOŚ Lublin

6.9.2. Ochrona litosfery

➤ Ochrona wynikająca z zapisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Zasady ochrony gruntów rolnych oraz rekultywacji i poprawiania wartości użytkowej gruntów reguluje ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 2017 poz. 1161 z późn. zm.).

Jakość gleb powiatu parczewskiego jest bardzo zróżnicowana. Gleby najlepszej jakości znajdują się w gminie Jabłoń, nieco słabszej w gminach: Milanów oraz Dębowa Kłoda. W pozostałych gminach przeważają gleby średnich bądź słabych klas bonitacyjnych. Najlepsze gleby posiada gmina Sosnowica. Przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Uzyskanie zgody nie jest konieczne, jeżeli:

- co najmniej połowa powierzchni każdej zwartej części gruntu zawiera się w obszarze zwartej zabudowy,
- położone są w odległości nie większej niż 50 m od granicy najbliższej działki budowlanej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- położone są w odległości nie większej niż 50 metrów od drogi publicznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych,
- ich powierzchnia nie przekracza 0,5 ha, bez względu na to, czy stanowią jedną całość, czy stanowią kilka odrębnych części.

➤ Ochrona wynikająca z zapisów ustawy Prawo górnicze i geologiczne

Nieprawidłowo prowadzone wydobywanie kopalin prowadzi do degradacji gleb. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 2020 poz. 1064 z późn. zm.) określa nie tylko wymagania odnośnie prowadzenia eksploatacji, zawiera również zapisy dotyczące rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. Wydobywanie prowadzone z udokumentowanych złóż i prawidłowo wykonana rekultywacja, zgodnie z wymogami prawa geologicznego, zapobiega dewastacji środowiska w obrębie i w sąsiedztwie złóż.

Aktualnie na terenie powiatu parczewskiego eksploatowanych jest 7 złóż kruszywa naturalnego. Wydobywanie prowadzone jest w oparciu o uzyskane koncesje.

Obecnie prowadzona jest rekultywacja 3 złóż. Rekultywacja przeprowadzona jest zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa, w oparciu o wiążące decyzje Starosty Parczewskiego.

6.9.3. Ochrona hydrosfery

Ustawa Prawo wodne i Ramowa Dyrektywa Wodna nakładają na państwa członkowskie UE obowiązek opracowania i wdrożenia programów ochrony wód podziemnych w celu osiągnięcia i utrzymania ich dobrego stanu. Jednym ze sposobów szeroko pojętej ochrony wód podziemnych jest opracowana w Polsce koncepcja udokumentowania i ochrony najcenniejszych zasobów tych wód – głównych zbiorników wód podziemnych.

W obrębie powiatu parczewskiego znajdują się dwa główne zbiorniki wód podziemnych GZWP nr 407 Niecka lubelska (Chełm – Zamość) oraz GZWP 215 Subniecka Warszawska. Pełnią one funkcję polegającą na zachowaniu niezbędnych zasobów wód podziemnych o dobrej jakości.

Na obszarach ochronnych zbiorników wód podziemnych obowiązują zakazy, nakazy oraz ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów lub korzystania z wody w celu ochrony zasobów tych wód, a przede wszystkim przed degradacją ich jakości (stanu chemicznego).

6.9.4. Ochrona atmosfery

Ochronę atmosfery reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2020 poz. 1219 z późn. zm.) poprzez:

- określenie standardów jakości powietrza oraz kontrolę ich osiągania, a także podejmowanie działań służących ich nieprzekraczaniu lub przywracaniu,
- wprowadzanie pozwoleń na emisję zanieczyszczeń do atmosfery,
- stosowaniu systemu opłat i kar za korzystanie ze środowiska.

6.9.5. Ochrona wynikająca z ustawy o ochronie zabytków

Na terenie powiatu parczewskiego zachowały się zabytki kultury i architektury oraz o wysokich walorach historycznych i architektonicznych, które zostały wpisane do krajowego rejestru zabytków i objęte ścisłą ochroną konserwatorską. Obiekty objęte ścisłą ochroną konserwatorską zostały przedstawione w tabeli 32.

Tabela 32. Wykaz zabytków w powiecie parczewskim wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Nr ewidencji
Gmina Dębowa Kłoda			
1.	Białka	kościół paraf. pw. Serca Jezusowego z wyposażeniem wnętrza (przeniesiony z miejscowości Horodyszczce gm. Wisznice pow. białski)	A/1428
2.	Kodeniec	kościół paraf. pw. Narodzenia NMP z wyposażeniem wnętrza, otoczenie w gran. cmentarza kościelnego, drzewostan otaczający kościół, dzwonnica	A/107
Gmina Jabłoń			
1.	Gęś	kościół rzymskokat. pw. św. Jozafata, wraz z otaczającym	A/1330

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

		drzewostanem,	
2.	Jabłoń	obszar zabytkowy : 1) zespół pałacowo-parkowy (d. pałac wraz z jego dekoracją stiukową, boazeriami, parkietami, stolarką otworów, kominkami, wyposażeniem reprezentacyjnego hallu i klatki schodowej, galeria łącząca skrzydło wschodnie pałacu z oficyną, oficyna, kaplica, założenie dziedzińca przed pałacem, brama wjazdowa, domek odźwiernego, park kajobrazowy ze starodrzewiem – w granicach wg załącznika), 2) osadę folwarczną, 3) kościół parafialny wraz z plebanią, 4) stary cmentarz z XIX w. nagrobkami, 5) drzewostan - w granicach obszaru zabytkowego	A/601
3.	Jabłoń Wantopol	- budynek gajówki, w gran. murów zewn.	A/12
4.	Kolano (obręb geod.: Kolonia Kolano)	- założenie dworsko-ogrodowe Kolano: dwór, park, kościół pw. Imienia NMP, dzwonnica, plac przykościelny	A/1416
5.	Paszenki	- kościół paraf. pw. św. Trójcy (d. cerkiew unicka)	A/38
Gmina Milanów			
1.	Kopina	zespół dworski obejmujący: dwór drewniany, piwnicę murowaną i ogród	A/499
2.	Milanów	- zespół kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP: kościół, plebania, otaczający drzewostan	A/1370
3.	Milanów (obręb. geod.: Kolonia Milanów)	- założenie dworsko-ogrodowe z zespołem gorzelni: dwór, park z alejami dojazdowymi, oficyna, stajnia cugowa, oranżeria, gorzelnia, magazyn gorzelni, część wschodnia d. domu gorzelnianego	A/1371
4.	Okalew	- cmentarz wojenny (niemiecki) z I wojny świat., wraz z drzewostanem	A/1348
5.	Radcze	- kościół paraf. pw. św. Mikołaja, z otaczającym drzewostanem w obrębie placu przykościelnego	A/1394
6.	Radcze	- cmentarz unicki, wraz z drzewostanem	A/1393
7.	Rudno	- kościół paraf. pw. Przemienienia Pańskiego z wyposażeniem wnętrza i otoczeniem w granicach cmentarza kościelnego, dzwonnica	A/109
8.	Rudno	- zespół pałacowo-parkowy: pałac z wieżą i basztą	A/1320
Gmina Parczew			
1.	Parczew	- historyczne średniowieczne założenie urbanistyczne miasta Parczewa wraz z warstwami archeologicznymi	A/1375
2.	Parczew, Plac Wolności 43	- hala targowa	A/779
3.	Parczew, ul. Kościelna 53	plebania przy kościele paraf. pw. św. Jana Chrzciciela,	A/108
4.	Parczew, ul. Kościelna 55	- zespół kościoła paraf. pw. św. Jana Chrzciciela: kościół, kaplica przedgrobowa (przebudowana), ogrodzenie, drzewostan wokół kościoła	A/108
5.	Parczew, ul. Kościelna 55	dzwonnica przy kościele paraf. pw. św. Jana Chrzciciela	A/108
6.	Parczew, Piwonia 3	- synagoga	A/1413
7.	Tyśmienica	- cmentarz wojenny austriackoniemiecki z I wojny świat., z drzewostanem	A/1345
Gmina Podedwórze			
1.	Podedwórze	- kościół paraf. pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z otaczającym drzewostanem	A/1369
2.	Podedwórze	- zespół kościelny: kościół pw. Zwiastowania NMP (wraz z ruchomościami), nagrobek Szlubowskich, cmentarz kościelny z drzewostanem i ogrodzeniem	A/652
Gmina Siemień			
1.	Glinny Stok	- założenie dworsko-ogrodowe: dwór, park, sad, aleja dojazdowa, w gran. wg zał. planu	A/1421
2.	Siemień	- założenie dworsko-ogrodowe: dwór, park, w gran. wg zał. planu	A/975
3.	Siemień, ul.	- figura przydrożna w kształcie słupa	A/1638

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

	Kasztanowa		
4.	Siemień	- młyn wodny z wyposażeniem wnętrza	A/1032
5.	Żminne	- park dworski	A/8
Gmina Sosnowica			
1.	Pieszowola	- pozostałości parku dworskiego	A/1434
2.	Sosnowica	- cerkiew prawosławna pw. św. Piotra i Pawła, z wystrojem wnętrza, w gran. cmentarza cerkiewnego	A/1414
3.	Sosnowica	założenie przestrzenne: a) zespół rezydencyjny: oficyna I, pozostałości oficyny II, alkierz d. dworu, park, b) zespół kościelny: kościół paraf. wraz z ruchomościami, dwie dzwonnice, ogrodzenie cmentarza przykościelnego, drzewostan w gran. ogrodzenia cmentarza. kość. c) aleja wzdłuż ul. Mickiewicza, d) staw. zw. Hetmanem	A/672
4.	Sosnowica Lasek	- założenie parkowe, w gran. wg zał. planu	A/672

Źródło: http://wkz.lublin.pl/images/stories/obwieszczenia_nr%201_z_23_stycznia_2020.pdf

Na terenie powiatu parczewskiego znajdują się również zabytki objęte pośrednią ochroną konserwatorską, które zostały ujęte w ewidencji zabytków. Są to: kapliczki przydrożne, stare drewniane domy, cmentarze wojenne, stanowiska archeologiczne, kurhany.

W odniesieniu do obiektów zabytkowych obowiązują zasady ich ochrony, w tym ograniczenia w zagospodarowaniu, wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.).

Tabela 33. Analiza SWOT, obszar interwencji – zasoby przyrodnicze

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
Występowanie prawie wszystkich form ochrony przyrody, w tym najwyższej formy ochrony PPN ustanowione plany zadań ochronnych dla 6 obszarów Natura 2000 występowanie obszarów o wysokich walorach krajobrazowych występowanie zbiorników wodnych, których część wykorzystywana jest do rekreacji występowanie rzadkich gatunków runa leśnego	nierównomiernie rozmieszczone obszary chronione (głównie S część powiatu) brak planów ochrony dla większości rezerwatów, parków krajobrazowych i 3 obszarów Natura 2000 niedbałość niektórych mieszkańców o chronione obszary niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna kanalizująca ruch turystyczny ograniczone fundusze na działania związane z ochroną przyrody
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
możliwość rozwoju turystyki ze względu na zasoby roślinne i zwierzęce, możliwość promocji regionu	niekorzystny bilans wodny (niedostatek opadów i solidnej pokrywy śnieżnej zimą oraz wysokie temperatury) zagrożenie pożarami lasów, inwazja kornika ostrozębnego i raka marmurkowego szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne (dziki) oraz chronione (bobry, łosie)

Źródło Opracowanie własne

Tabela 34. Cele rekomendowane w Wytycznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji zasoby przyrodnicze – Ocena

Rekomendowany cel:	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, w tym m.in.:	
• Przywrócenie/utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków fauny i flory w ramach sieci Natura 2000	TAK
• Ochrona form ochrony przyrody i innych obszarów cennych przyrodniczo	TAK
• Trwale zrównoważona gospodarka leśna	TAK
• Ochrona gatunkowa	TAK
• Stworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej	TAK
• Utrzymanie i odtwarzanie ekosystemów i ich funkcji	TAK
• Ochrona krajobrazu	TAK
• Tworzenie zielonej infrastruktury	TAK

Źródło Opracowanie własne

6.10 ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2020, poz. 1219 z późn. zm.) poważna awaria to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe podczas procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi oraz środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Również zgodnie z ww. ustawą przez poważną awarię przemysłową rozumie się poważną awarię w zakładzie.

Poważne awarie przemysłowe należą do trudno przewidywalnych zagrożeń środowiska, dlatego możliwości przeciwdziałania im są ograniczone.

Na terenie powiatu parczewskiego nie występują zakłady o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii. Jednak może ona wystąpić podczas transportu materiałów niebezpiecznych: w wyniku kolizji drogowej, a także rozszczelnienia autocystern. Trasy do przewozu materiałów niebezpiecznych powinny być uzgadniane wraz z uwzględnieniem każdego zagrożenia dla mieszkańców i środowiska. Ważną rolę spełnia bieżąca informacja o ryzyku wystąpienia zagrożenia, a także edukacja społeczeństwa w zakresie właściwych zachowań w przypadku wystąpienia kolizji transportowej, która z kolei skutkuje przedostaniem się materiałów niebezpiecznych do środowiska.

Obecność gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia także stwarza zagrożenie pożarowe. Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak niepewność ich

wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność bezpośrednich skutków oraz indywidualnym, niepowtarzalnym przebiegiem.

Tabela 35. Analiza SWOT, obszar interwencji – zagrożenia poważnymi awariami

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
• brak na terenie powiatu ZDR i ZZR, • niewielka liczba zdarzeń o charakterze poważnych awarii, • wysoka efektywność podejmowanych czynności kontrolnych (skuteczność w egzekwowaniu obowiązków), • dobre przygotowanie służb kontrolnych i interwencyjnych (PIOŚ, PIP, PSP).	• zwiększone ryzyko wystąpienia poważnej awarii w wyniku rozwoju transportu drogowego.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
• prowadzenie logistyki transportowej w przewozie towarów niebezpiecznych, • wzmocnienie współpracy jednostek odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludzi i środowiska, • wystarczający stan prawny do określenia i wdrożenia systemu zarządzania bezpieczeństwa praktycznie w każdym zakładzie.	• rozwijająca się sieć komunikacyjna, duży ruch transportowy, • niewłaściwie przygotowana sieć dróg na wypadek awarii podczas przewożenia materiałów niebezpiecznych oraz brak miejsc postoju dla samochodów przewożących materiały niebezpieczne, • zmiany klimatyczne zwiększające częstotliwość ekstremalnych zjawisk pogodowych.

Źródło: Opracowanie własne

Ocena potrzeby realizacji celów rekomendowanych w Wytocznych MŚ

Tabela 36. Cele rekomendowane w Wytocznych MŚ w kontekście potrzeb wynikających z oceny stanu w obszarze interwencji zagrożenie poważnymi awariami – Ocena

Rekomendowany cel	Zasadność realizacji celu wynikająca z oceny stanu TAK/NIE
Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń.	TAK
Przeciwdziałanie awariom instalacji przemysłowych.	TAK
Minimalizacja potencjalnych negatywnych skutków awarii dla ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego, działalności gospodarczej.	TAK

Źródło: Opracowanie własne

6.11 ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Europejskie Centrum Klimatu i Środowiska w „Strategii adaptacji do zmian klimatu” wskazuje, że wszystkie prognozy klimatyczne koncentrują się wokół zagadnień związanych ze zmianami atmosferycznymi.

Wskutek ocieplania się klimatu może nastąpić wzrost częstości występowania groźnych zjawisk pogodowych takich jak: fale upałów lub zimna, intensywne opady, burze, susza, podnoszenie się poziomu rzek. Będą one miały wpływ na różne sektory i obszary funkcjonowania miasta takie jak: rolnictwo, leśnictwo, zasoby i gospodarka wodna, bioróżnorodność, energetyka, budownictwo, gospodarka przestrzenna.

Nadzwyczajne zagrożenia wywołane zmianami klimatycznymi z jakimi należy się liczyć na omawianym terenie to: powódzie i podtopienia, susza, huraganowe wiatry, nawalne deszcze, gradobicia, w porze zimowej gołoledź, szadź i okiść.

Tabela 37. Analiza SWOT, obszar interwencji – adaptacja do zmian klimatu i nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
• duża świadomość mieszkańców na temat skutków efektu cieplarnianego, • rozwój przedsiębiorczości opartej na nowoczesnych technologiach, • dobre przygotowanie służb kontrolnych i interwencyjnych (PIOŚ, PIP, PSP).	• niewystarczająca ilość środków finansowych na wykonanie potrzebnych prac, • zbyt niski udział energii odnawialnej • różnice interesów między ochroną, środowiska a rozwojem społeczno- gospodarczym powiatu.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
• możliwość korzystania z funduszy unijnych przy realizacji szerokiej gamy przedsięwzięć, • rosnące zainteresowanie mieszkańców odnawialnymi źródłami energii.	• wzrost częstości i intensywności ekstremalnych stanów pogodowych, • wzrost zapotrzebowania na wodę do nawodnień w okresach suszy oraz wzrost częstości występowania intensywnych opadów w okresie letnim.

Źródło: Opracowanie własne

6.12 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Celem edukacji ekologicznej mieszkańców powiatu parczewskiego jest wykształcenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, w tym upowszechnianie wiedzy o środowisku przyrodniczym gmin, wpajanie nawyków, zachowań proekologicznych i pogłębianie wiedzy ekologicznej. Działania prowadzone w zakresie edukacji ekologicznej muszą docierać do wszystkich grup społecznych i wiekowych, dlatego ważne jest znalezienie odpowiednich środków przekazu.

Na terenach szkół w powiecie parczewskim prowadzona jest zbiórka makulatury, nakrętek, zużytych baterii. Na zajęciach plastycznych i technicznych uczniowie wykonują zabawki, przedmioty ozdobne z wykorzystaniem surowców wtórnych.

Tabela 38. Analiza SWOT, obszar interwencji – edukacja ekologiczna

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
• rosnąca świadomość ekologiczna mieszkańców, • udział społeczeństwa w aktywnych działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, • duże zainteresowanie ochroną środowiska przez młode pokolenie.	• niedostateczny stopień świadomości ekologicznej społeczeństwa, • niewystarczająca ilość środków finansowych na wykonanie potrzebnych prac.
Szanse (czynniki zewnętrzne)	Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
• realizacja przyjętych programów i strategii w zakresie ochrony środowiska, • możliwość uzyskania dofinansowania do projektów związanych z edukacją społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody.	• niestabilność finansowa działań edukacyjnych, • niski poziom zrozumienia mieszkańców przepisów ochrony środowiska, • konsumpcyjny styl życia i utrwalające się nawyki, np. dzikie wysypiska, spalanie odpadów.

Źródło: Opracowanie własne

7. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

Aktualny stan środowiska i przewidywane jego zmiany wymuszają konieczność zrównoważonego rozwoju poprzez realizację przedsięwzięć proekologicznych. Istotnym problemem jest dokonanie zobiektywizowanego wyboru celów oraz kierunków interwencji.

Zadania i cele w zakresie ochrony środowiska wyznaczone w Programie ochrony środowiska są spójne z zadaniami wyznaczonymi w programach ochrony środowiska na szczeblu wyższym oraz uwzględniają cele zawarte w innych strategiach, programach i dokumentach programowych do realizacji ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wskazane cele wyznaczają stan, jaki należy osiągnąć w 2024 r. i są identyfikowane na podstawie analizy obszarów problemowych występujących na terenie powiatu parczewskiego. Powinny być mierzalne, realistyczne i terminowe.

Ze względu na odległy termin oraz trudności w otrzymaniu środków finansowych na realizację wielu, podmioty realizujące zadania Programu nie sprecyzowały zadań planowanych na lata na lata 2021 – 2024.

Wskazane cele wyznaczają stan jaki należy osiągnąć w 2024 r., są identyfikowane na podstawie analizy obszarów problemowych występujących na terenie powiatu parczewskiego powinny być one mierzalne, realistyczne i terminowe.

Realizacja założeń PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU PARCZEWSKIEGO jest związana z poprawą stanu środowiska. Zmiany wartości wskaźników i mierników charakteryzujących elementy środowiska będą stanowiły wymierny efekt realizacji założeń Programu.

Wyznaczono następujące cele i kierunki interwencji dla gmin należących do powiatu parczewskiego do osiągnięcia do roku 2024:

W tabeli 39 przedstawiono wyznaczone cele i kierunki interwencji dla powiatu parczewskiego

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Tabela 39. Cele, kierunki interwencji, wskaźniki i zadania wynikające z oceny stanu środowiska dla powiatu parczewskiego

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Gmina	wskaźniki			Zadania	Podmiot odpowiedzialny
				Nazwa	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa 2024		
Klimat i powietrze	Zmniejszenie niskiej emisji	Zmniejszenie niskiej emisji z transportu	Jabłoń	Długość zmodernizowanych i wybudowanych dróg	1,2 km	2 km	Przebudowy dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin Zarządy dróg Starostwo Powiatowe
			Sosnowica		14,698 km	26,514 km		
			Powiat Parczewski		0	6		
			Podedwórze		0	6		
		Zmniejszenie niskiej emisji budynków mieszkalnych jednorodzinnych	Dębowa Kłoda	Liczba nowych czynnych podłączeń gazowych budynków mieszkalnych do	0	0	Modernizacja i rozszerzenie zasięgu sieci gazowej	PGNiG, przedsiębiorcy, spółdzielnie mieszkaniowe, mieszkańcy
			Jabłoń		0	50		
			Parczew		75	80 podłączeń do budynków mieszkalnych/rok		
			Podedwórze		0	0		
			Siemień		0	0		
			Dębowa Kłoda		33	133		
			Jabłoń		2	2		
			Parczew		50	Ocieplone budynki: 50 Wymienione kotły: 50		
			Podedwórze		b. d.	15		
			Siemień		0	21		
		Zmniejszenie niskiej emisji z budynków użyteczności publicznej	Dębowa Kłoda	Liczba zmodernizowanych budynków / wymienione źródła ciepła	2	3	Termomodernizacja budynków	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin
			Jabłoń		1	10		
			Milanów		95%	100%		
			Parczew		10	4		

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Gmina	wskaźniki			Zadania	Podmiot odpowiedzialny
				Nazwa	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa 2024		
Klimat i powietrze	Zmniejszenie niskiej emisji	Zmniejszenie niskiej emisji z budynków użyteczności publicznej	Podedwórze	wymienione źródła ciepła	0	4	Termomodernizacja budynków	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin
			Siemień		0	0		
			Sosnowica	Liczba / % zmodernizowanych budynków / wymienione źródła ciepła	5	5		
	Kontrola nad wprowadzanymi zanieczyszczeniami do atmosfery	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza	Gminy wiejskie (Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Podedwórze, Siemień, Sosnowica)	Liczba przeprowadzonych weryfikacji	-	5/rok	Przeprowadzanie kontroli w gospodarstwach indywidualnych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w kotłach i piecach	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin
			Gmina Parczew - miejsko-wiejska		-	10/rok		
	Rozwój odnawialnych źródeł energii	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Dębowa Kłoda	Liczba powstałych instalacji OZE	405	555	Montaż instalacji fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych oraz pomp ciepła w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych.	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin, Mieszkańcy, prywatni inwestorzy
			Jabłoń		0	204		
			Milanów		0	276		
			Siemień		885	1217		
			Parczew		153	244		
Redukcja zużytej energii	Modernizacja energochłonnej infrastruktury oświetlenia ulic	Jabłoń	Ilość wymienionych oprav	446	480	Modernizacja i budowa latarni oświetleniowych	Urzędy Gmin Urząd Miejski w Parczewie	
		Parczew		24	80			
		Siemień		0	718			
Osiągnięcie wymaganych standardów jakości powietrza	Prowadzenie monitoringu powietrza	Gminy należące do powiatu parczewskiego	Liczba przekroczeń wartości substancji w powietrzu na stanowisku pomiarowym	PM10: 1 BaP: 1	PM10: 1 BaP: 1	Prowadzenie monitoringu powietrza	WIOŚ Lublin	
Klimat akustyczny	Zapewnienie mieszkańcom dobrego klimatu akustycznego	Zmniejszenie niskiej emisji z transportu	Dębowa Kłoda	Długość zmodernizowanych dróg	0	5 km	1.przebudowa drogi powiatowej 1569 L Uhnin-Białka-Jedlanka Podleśna gminie Dębowa Kłoda odcinku około 5 km wraz z budową ścieżki rowerowej oraz chodnikiem w miejscowości Uhnin.	Urząd Gminy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Gmina	wskaźniki			Zadania	Podmiot odpowiedzialny
				Nazwa	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa 2024		
Zapewnienie mieszkańcom dobrego klimatu akustycznego		Wprowadzenie monitoringu hałasu na terenach zagrożonych hałasem komunikacyjnym	Parczew	Wyniki pomiaru hałasu	0 pomiarów	2 pomiary/rok	2. przebudowa dróg powiatowej Kodeniec –Uhnin	Dębowa Kłoda
							3. przebudowa dróg powiatowej Kodeniec – Ządęcie	
							4. przebudowa dróg powiatowej	
Ograniczenie emisji hałasu pochodzącego z sektora gospodarczego		Gminy należące do powiatu parczewskiego		Liczba wydanych decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu	4	2	Ochrona mieszkańców przed hałasem z instalacji przemysłowych przez wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu	Starostwo Powiatowe w Parczewie
Pole elektro magnetyczne	Minimalizacja oddziaływania PEM na zdrowie człowieka i środowisko	Prowadzenie monitoringu stanu środowiska pod kątem PEM	Gminy należące do powiatu parczewskiego	Wyniki pomiaru pól elektromagnetycznych	Brak przekroczeń	Brak przekroczeń	Pomiary monitoringowe pól elektro-magnetycznych na terenie zabudowy mieszkaniowej	WIOŚ Lublin
		Prowadzenie bazy danych o urządzeniach będących emitorem PEM	Dębowa Kłoda	Liczba zgłoszeń instalacji	Brak zgłoszeń	Brak zgłoszeń	Ochrona mieszkańców gminy przed promieniowaniem elektromagnetycznym przez weryfikację składanych zgłoszeń instalacji wytwarzających promieniowanie elektromagnetyczne	Urząd Gminy Dębowa Kłoda Urząd Gminy Jabłoń Urząd Gminy w Parczewie
			Jabłoń		Brak zgłoszeń	10 zgłoszeń		
			Parczew		Brak zgłoszeń	1 zgłoszenie/rok		
Gospodarka wodno-ściekowa	Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	Modernizacja infrastruktury oczyszczania ścieków	Dębowa Kłoda	% skanalizowania Gminy	15,5%	19 %	Budowa/rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej	Gminy należące do powiatu parczewskiego
			Jabłoń		28,8%	30,8%		
			Milanów		16,3%	25%		
			Parczew		76,4%	80%		
			Podedwórze		6,4%	6,4 %		
			Siemień		34,6 %	34,6 %		

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Gmina	wskaźniki			Zadania	Podmiot odpowiedzialny					
				Nazwa	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa 2024							
			Sosnowica		43,84 %	56 %	Budowa komunalnych oczyszczalni	Właściciele nieruchomości Urzędy Gmin Urząd Miejski w Parczewie					
			Dębowa Kłoda		3	4							
			Jabłoń		2	2							
			Milanów		1	1							
			Parczew		1	1							
			Podedwórze	Liczba komunalnych oczyszczalni (biologiczne)	1	1 Wylączona stara oczyszczalnia, wybudowana nowa mała oczyszczalnia kontenerowa							
			Siemień		1	1							
			Sosnowica		2	2							
			Dębowa kłoda	Liczba korzystających z oczyszczalni	1 106	1200							
			Jabłoń		893	993							
			Milanów		337	900							
			Parczew		12 054	b.d.							
			Podedwórze		290	297							
			Siemień		1 675	1675 + 2 wozy asenizacyjne dziennie dowożone od mieszkańców posiadających zbiorniki bezodpływowe							
			Sosnowica		1114	1423							
					Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki	Dębowa Kłoda				82,2 %	84 %	Budowa/rozbudowa wodociągów	Urzędy Gmin Urząd Miejski w Parczewie
						Jabłoń				85,5 %	90 %		
Milanów	% ludności korzystająca z sieci wodociągowej	98 %				98 %							
Parczew		88,6 %				95 %							
Podedwórze		98 %				98 %							
Siemień		94,5 %				94,5 %							
Sosnowica		70,9 %				80%							
Gleby	Racjonalne użytkowanie gruntów	Podniesienie poziomu wiedzy rolników w zakresie ochrony i racjonalnego	Gmina należące do powiatu parczewskiego	Ilość przeprowadzonych szkoleń	2 szkolenia/ rok	2 szkolenia/ rok	Organizacja szkoleń obejmujących Zasady Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin z powiatu					

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Gmina	wskaźniki			Zadania	Podmiot odpowiedzialny	
				Nazwa	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa 2024			
		użytkowania gleb						parczewskiego ODR, ARiMR	
		Dostosowanie upraw do specyfiki gleb	Dębowa Kłoda	Liczba mpzp z zapisami dotyczącymi ochrony terenów rolniczych, leśnych i cennych przyrodniczo przed nieodpowiednim zagospodarowaniem	1	2	Uwzględnienie w mpzp terenów ochrony gruntów rolniczych, leśnych i cennych przyrodniczo przed nieodpowiednim zagospodarowaniem	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin	
			Jabłoń		1	1			
			Milanów		6	8			
			Parczew		22	23			
			Podedwórze		1	1			
			Siemień		1	1			
Sosnowica	b.d.	b.d.							
Gospodarka odpadami	Racjonalna gospodarka odpadami	Ograniczenie ilości odpadów trafiających bezpośrednio na składowisko oraz zmniejszenie uciążliwości odpadów	Dębowa Kłoda	Ilość / % mieszkańców, którzy złożyli deklaracje śmieciowe	b.d.	b.d.	Objęcie wszystkich mieszkańców systemem odbioru odpadów oraz selektywnego zbierania odpadów	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin z powiatu parczewskiego	
			Jabłoń		99%	100%			
			Milanów		90%	90%			
			Parczew		97%. 90%.	100 % 100%			
			Podedwórze		Ilość / % nieruchomości prowadzących selektywną zbiórkę	533 deklaracji 533 nieruchomości			538 deklaracji 538 nieruchomości
			Siemień			1312 nieruchomości			1320
			Sosnowica			70,59 %			90%
		Likwidacja wyrobów azbestowych	Dębowa Kłoda	Ilość gospodarstwa	119	Zgodnie złożonymi wnioskami ze	Dofinansowanie utylizacji materiałów zawierających azbest dla osób fizycznych w ramach Programów usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gmin należących do Powiatu parczewskiego	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin z powiatu parczewskiego	
			Jabłoń		100				
			Milanów		26				
			Parczew		113				
			Podedwórze		45				
			Siemień		28				
			Sosnowica		b.d.				
Zasoby przyrodnicze	Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych	Ochrona form ochrony przyrody i innych obszarów cennych przyrodniczo	Dębowa Kłoda	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (w ha)	384,07	Utrzymanie status quo i bieżący monitoring	Przestrzeganie zakazów wymienionych w rozporządzeniach (OChK) Wykonywanie zadań ochronnych wskazanych w zarządzeniach (Natura 2000)	Prowadzenie inwestycji zgodnie z rozporządzeniami i zarządzeniami przy współpracy organów ochrony środowiska	
			Jabłoń		9,97				
			Milanów		23,84				
			Parczew		81,90				
			Podedwórze		55,20				
			Siemień		621,50				
			Sosnowica		14 482,31				

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Gmina	wskaźniki			Zadania	Podmiot odpowiedzialny	
				Nazwa	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa 2024			
		Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, w tym m.in.: przywrócenie/ utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków fauny i flory w ramach sieci Natura 2000	Dębowa Kłoda Jabłoń Milanów Parczew Podedwórze Siemień Sosnowica	Ilość ustanowionych planów zadań ochronnych	8	16	Opracowanie planów ochronnych dla obszarów chronionych Wykonanie zadań ochronnych wynikających z PZO dla rezerwatów i obszarów Natura 2000 Ustanowienie i wdrożenie monitoringu realizacji działań ochronnych, w tym na obszarach Natura 2000	RDOŚ	
			Ochrona pomników przyrody	Dębowa Kłoda	Ilość pomników przyrody	11	11	Utrzymanie status quo i bieżący monitoring	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin
				Jabłoń		3	3		
				Milanów		9	9		
				Parczew		5	5		
				Podedwórze		1	1		
				Siemień		5	5		
				Sosnowica		6	6		
			Tworzenie zielonej infrastruktury	Dębowa Kłoda	Lasy gminne ha	5,13	5,13	Urządzenie terenów zieleni, w tym skwerów oraz bieżące utrzymanie zieleni	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin
				Jabłoń	Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej ha	1,30	1,8		
				Milanów	Lasy gminne ha	3,70	b.d.		
				Parczew	Zieleńce ha	10,69	12,74		
				Podedwórze	Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej ha	0,30	0,30		
Siemień Sosnowica	Lasy gminne ha Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej ha	4 0,99		4 1,6					
Zagrożenie poważnymi awariami	Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska	Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska	Jabłoń	Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska	0	1	Przeciwdziałanie awariom i zagrożeniom środowiska	Urząd Miejski w Parczewie Urzędy Gmin	
			Podedwórze	0	1				

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Gmina	wskaźniki			Zadania	Podmiot odpowiedzialny
				Nazwa	Wartość bazowa (2019 r.)	Wartość docelowa 2024		
Edukacja ekologiczna	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gmin	Pobudzenie u mieszkańców odpowiedzialności za otaczające środowisko i wyeliminowanie negatywnych zachowań	Dębowa Kłoda		5	5	Akcja sprzątanie świata, konkursy szkolne, opracowanie i rozpowszechnianie na tablicach ogłoszeń plakatów i informacji propagujących gromadzenie odpadów w sposób selektywny, kolportowanie wśród mieszkańców „Informatora” o ustawie utrzymania czystości i porządku w gminie. Kampania społeczna na rzecz przeciwdziałania spalania odpadów w gospodarstwach domowych oraz wypalania traw. Eksponowanie funkcji społecznych lasu – edukacja społeczeństwa w zakresie wiedzy leśnej, konieczności przestrzegania norm obowiązujących w lesie, idei zrównoważonego rozwoju lasów (w oparciu o programy edukacji leśnej społeczeństwa)	Urząd Miasta i Gminy Parczew Urzędy Gmin
			Jabłoń	Ilość przeprowadzonych akcji edukacyjnych we wszystkich ww. obszarach interwencji	2	4		
			Parczew		Parczew 15	15		
			Siemień		21 spotkań na terenie całej gminy	21 spotkań na terenie całej gminy		

Źródło: Opracowanie własne

Osiągnięcie zakładanych celów możliwe będzie dzięki realizacji przedsięwzięć zaplanowanych przez powiat parczewski oraz inne jednostki realizujące działania na jej terenie. W Programie zostały uwzględnione:

- zadania własne powiatu i gmin, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gmin,
- zadania koordynowane pozostałe zadania, związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków powiatu parczewskiego, środków Budżetu Gmin oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego.

Krajowe źródła finansowania:

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) w Warszawie stanowi największą w Polsce instytucję finansującą inwestycje proekologiczne. Priorytetem objęte są zadania realizowane z udziałem bezzwrotnych środków Unii Europejskiej i innych bezzwrotnych środków zagranicznych, których realizacja służyły osiągnięciu przez Polskę efektów ekologicznych określonych w Traktacie Akcesyjnym. Ze środków NFOŚiGW dofinansowywane są zadania z zakresu:

- ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
- racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- ochrona atmosfery,
- ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

W NFOŚiGW dostępne są trzy formy dofinansowania inwestycji proekologicznych:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki, kredyty udzielane przez banki ze środków NFOŚiGW, konsorcja, linie kredytowe NFOŚiGW obsługiwane przez banki),
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia, rozłożenia na raty),
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie udziałów lub akcji, zakładanie lub dekapitalizowanie istniejących spółek w celu realizacji inwestycji gwarantujących osiągnięcie efektu ekologicznego).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Lublinie jest publiczną instytucją finansową, realizującą politykę ekologiczną województwa lubelskiego. Realizując swoją misję, Fundusz koncentruje się na wspieraniu działań proekologicznych podejmowanych przez administrację publiczną, przedsiębiorców, instytucje i organizacje pozarządowe oraz zarządzaniu środkami europejskimi ukierunkowanymi na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Działalność finansowa skupia się głównie na wspieraniu przedsięwzięć w zakresie:

- ochrony i zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi,

- gospodarki odpadami i ochronie powierzchni ziemi,
- ochrony atmosfery,
- ochronie różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemu,
- edukacji ekologicznej,
- zapobiegania poważnym awariom,
- zarządzania środowiskowego w regionie,
- profilaktyki zdrowotnej.

Zagraniczne źródła finansowania:

W 2020 r. skończy się perspektywa unijna 2014-2020. W latach 2014-2020 Polsce przyznano 82,5 mld euro w ramach polityki spójności Unii Europejskiej.

Opracowane przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju założenia Umowy Partnerstwa określają strategię wykorzystania środków polityki spójności, a także obszary, które będą wspierane. Założenia Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 są elementem prac nad Umową Partnerstwa na lata 2021-2027 (UP) która wynika z art. 7 projektu rozporządzenia ogólnego. Zgodnie z jego treścią państwa członkowskie UE przygotowują dokument, w którym określą warunki efektywnego i skutecznego korzystania z funduszy na okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2027r. Polska, podobnie jak w perspektywie 2014-2020, przygotowuje Umowę Partnerstwa w celu określenia strategii wykorzystania środków polityki spójności i koordynacji w zakresie określenia obszaru wsparcia. Biorąc pod uwagę kierunek wskazany przez KE i Radę UE nowa perspektywa finansowa będzie skoncentrowana na następujących celach:

- Cel 1 – bardziej inteligentna Europa (Smarter Europe)
- Cel 2 – bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa (a Greener, carbon free Europe)
- Cel 3 – lepiej połączona Europa (a more Connected Europe)
- Cel 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym (a more Social Europe)
- Cel 5 – Europa bliżej obywateli (a Europe closer to citizens) – zintegrowany i zrównoważony rozwój wszystkich typów terytoriów

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowy harmonogram realizacji działań na terenie powiatu parczewskiego do roku 2024.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

Tabela 40. Harmonogram realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem do roku 2024

I.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	2021	2022	2023	2024	Szacunkowe koszty realizacji zadania	Źródło finansowania	
	Klimat i powietrze	Montaż instalacji solarnych na budynkach mieszkalnych	Gmina Dębowa Kłoda		408 000,00 zł	408 000,00 zł		816 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne,	
		Montaż instalacji fotowoltaicznej na budynkach mieszkalnych	Gmina Dębowa Kłoda		408 000,00 zł	408 000,00 zł		816 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne,	
		Montaż instalacji fotowoltaicznej na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Dębowa Kłoda			408 000,00 zł	408 000,00 zł	816 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne,	
		Opracowanie dokumentacji technicznej wraz z kosztami nadzoru	Gmina Dębowa Kłoda		50 000,00 zł			50 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne,	
		Instalacja paneli fotowoltaicznych i kolektorów słonecznych na dachach budynków lub na terenach posesji na terenie Gminy Jabłoń	Gmina Jabłoń	2 000 000,00 zł				2 000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne	
		Instalacja 2 pomp ciepła	Gmina Jabłoń	15 000,00 zł				15 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne	
		Wymiana kotłów/pieców grzewczych (gazowe, olejowe) w Gminie Jabłoń	Gmina Jabłoń	260 000,00 zł				260 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne	
		Modernizacja i budowa latarni	Gmina Jabłoń	452 150,37 zł				452.150,37 zł	Budżet Gminy Środki unijne	
		Instalacja paneli fotowoltaicznych	Gmina Milanów		5 000 000,00 zł				5 000 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne
		Instalacja pomp ciepła	Gmina Milanów		4 000 000,00 zł				4 000 000,00 zł	Budżet Gminy, Środki unijne,
		Instalacja kolektorów słonecznych	Gmina Milanów	1 000 000,00 zł				1 000 000,00 zł	Budżet Gminy, Środki unijne	
		Termomodernizacja m.in. budynku szkoły w miejscowości Radcze oraz budynku użyteczności publicznej w Milanowie)	Gmina Milanów			2 000 000,00 zł		2 000 000 zł	Budżet Gminy, Środki unijne	
		Wymiana źródeł ciepła w 10 obiektach użyteczności publicznej na terenie Gminy Milanów	Gmina Milanów		3 000 000 zł			3 000 000 zł	Budżet Gminy, Środki unijne	
		Budowa pasywnych mieszkań socjalnych (Budowa 4 mieszkań socjalnych w technologii niskoemisyjnej)	Gmina Milanów			1 500 000,00 zł		1 500 000,00 zł	Budżet Gminy, Środki unijne	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

	Promocja Niskoemisyjności na terenie Gminy Milanów	Gmina Milanów	306 565, 36 zł				306 565, 36 zł	Budżet Gminy, Środki unijne zł
	Czysta energia w Gminie Milanów III	Gmina Milanów	99 4893,3 zł				99 4893,3 zł	Budżet Gminy, Środki unijne
	Instalacja paneli fotowoltaicznych na budynkach/posesjach prywatnych w ramach projektu „OZE w gminie Podedwórze”	Gmina Podedwórze, Mieszkańcy	400 00,00 zł	200 000,00 zł			600 000,00 z	Budżet Gminy Środki unijne
	Instalacja kolektorów słonecznych na budynkach/posesjach prywatnych w ramach projektu „OZE w gminie Podedwórze”	Gmina Podedwórze Mieszkańcy	700 000,00 zł				700 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne, WFOŚiGW
	Wymiana kotłów na ekologiczne w budynkach/posesjach prywatnych w ramach projektu „OZE w gminie Podedwórze”	Gmina Podedwórze, Mieszkańcy	100 000,00 zł	100 000,00 zł			200 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne, WFOŚiGW
	Instalacja paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej w gminie Podedwórze	Gmina Podedwórze			300 000,00 zł		300 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne,
	Budowa farmy fotowoltaicznej w Gminie Podedwórze	Gmina Podedwórze				200 000,00 zł	200 000,00 zł	Budżet Gminy, środki unijne,
	Termomodernizacja budynku urzędu gminy Podedwórze,	Gmina Podedwórze	500 000,00 zł				500 000,000 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Hołownie	Gmina Podedwórze		700 000,00 zł			700 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Podedwórze	Gmina Podedwórze	200 000,00 zł				200 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Termomodernizacja budynku Zespołu Placówek Oświatowych w Podedwórze	Gmina Podedwórze	600 00,00 zł				600 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Produkcja energii elektrycznej w sektorach komunalnych oraz użyteczności publicznej	Gmina Parczew, Starostwo Powiatowe w Parczewie	1 296 295,37 zł				1 296 295,37 zł	Środki własne, Środki unijne, NFOŚiGW, WFOŚiGW, ESCO
	Montaż oświetlenia ulic z wykorzystaniem nośników OZE (na obszarach wiejskich)	Urząd Miejski w Parczewie	166 666,00 zł				166 666,00 zł	Budżet Gminy
	Termomodernizacja obiektów mieszkalnych w Gminie Parczew	Mieszkańcy przy wsparciu Gminy	4 015 388,00 zł				4 015 388,00 zł	Środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	Instalacja paneli fotowoltaicznych	Gmina Siemień	2 601 849,60 zł			2.601 849,60 zł	4 203 855,60 zł 60% środki unijne 40 % budżet	Budżet Gminy Środki unijne
	Instalacja solarów		2 115 640,00 zł			2.115 640,00 zł		Budżet Gminy Środki unijne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

		Wymiana pieców na biomasę		352.296,00 zł			352.296,00 zł	gminy	Budżet Gminy Środki unijne
		Modernizacja oświetlenia na terenie Gminy Siemień		524 973,72 zł	524 973,72 zł			1 049 941,44 zł 85% środki unijne 15% budżet gminy	Budżet Gminy Środki unijne
	Klimat akustyczny	Budowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Siemień	Gmina Siemień	b. d				b. d	Budżet Gminy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych
		Przebudowa dróg powiatowych: - przebudowa drogi powiatowej 1569 L Uhnin-Białka-Jedlanka Podleśna w gminie Dębowa Kłoda odcinku około 5 km wraz z budową ścieżki rowerowej oraz chodnikiem w miejscowości Uhnin. - przebudowa drogi powiatowej Kodeniec –Uhnin - przebudowa drogi powiatowej Kodeniec – Zadębie - przebudowa drogi powiatowej	Gmina Dębowa Kłoda			10 000 000,00 zł	10 000 000,00 zł	20 000 000,00 zł	Budżet Gminy Budżet Powiatu
		Budowa i modernizacja dróg w miejscowościach: - Kolonia Kolano 1600 L– 2,9 km, -KDG 103786 w m. Paszenki – 176 m, -KDG 103784 L (ul. Jaśminowa) w m. Jabłoń	Gmina Jabłoń	2 947 240,15 zł				2 947 240,15 zł	Budżet Gminy Środki unijne
		Przebudowa drogi gminnej nr 103748 L- ulicy Osiedlowej w miejscowości Milanów	Gmina Milanów	387 395,00 zł				387 395,00 zł	Fundusz Dróg Samorządowych 2021
		Budowa i modernizacja dróg: 1.Sosnowica-Sosnowica Dwór (1,404 km) 2.Pasieka-Izabelin	Gmina Sosnowica	2 596 592,64 zł				2 596 592,64 zł	Budżet Gminy Środki unijne,
		Przebudowa drogi powiatowej 1095L na terenie gminy Podedwórze	Powiat parczewski, Gmina Podedwórze			3 000 000,00 zł	4 000 000,00 zł	7 000 000,00 zł	Budżet powiatu, budżet gminy, środki rządowe
		Przebudowa drogi powiatowej 1618L Piechy-Hołowno	Powiat parczewski, Gmina Podedwórze				5 000 000,00 zł	5 000 000,00 zł	Budżet powiatu, budżet gminy, środki rządowe
		Budowa drogi powiatowej 1620L Mosty-Antopol	Powiat parczewski	300 000,00 zł				300 000,00 zł	Budżet powiatu,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

		Budowa drogi gminnej 103800L	Gmina Podedwórze			700 000,00 zł		700 000,00 zł	Budżet gminy, środki rządowe
		Budowa drogi gminnej 103801L	Gmina Podedwórze			500 000,00 zł		500 000,00 zł	Budżet gminy, środki rządowe
		Budowa ul. Zbożowej w Parczewie wraz z kanalizacją deszczową	Urząd Miejski w Parczewie	1 300 000,00 zł				2 300 000,00 zł	Budżet Gminy Fundusz dróg Samorządowych
		Przebudowa drogi powiatowej nr 1096L Łyniew-Podedwórze-Kodeniec-Uhnin na od-cinkach Rusiły o Kodeniec od km 5+789 do km 6+345,5 od km 7+306 do km 15+664,5 oraz od km 16+882 do km 19+489	Starostwo Powiatowe w Parczewie; Zarząd Dróg Powiatowych w Parczewie	8 535 949,01 zł.				8 535 949,01 zł.,	
		Przebudowa drogi powiatowej nr 1095L w m. Opole – 768 431,00 zł., Przebudowa drogi powiatowej nr 1612L na odcinku od skrzyżowania z drogą powiatową nr 1610L do RSP w Gródku Szlacheckim –	Starostwo Powiatowe w Parczewie; Zarząd Dróg Powiatowych w Parczewie	2 786 371, 00 zł				2 786 371, 00 zł	
		Przebudowa drogi powiatowej nr 1601L (ul. Kościelna w m. Milanów)	Starostwo Powiatowe w Parczewie; Zarząd Dróg Powiatowych w Parczewie	1 622 471,00 zł				1 622 471,00 zł	
	Gospodarka wodno - ściekowa	Przebudowa infrastruktury wodociągowej na terenie gminy Dębowa Kłoda w miejscowościach Kodeniec – Wyhalew:	Gmina Dębowa Kłoda		500 000,00 zł	500 000,00 zł		1 000 000,00zł	Budżet Gminy Środki unijne
		Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Wyhalew, Kodeniec, Białka (etap II), Uhnin, Wyhalew, Stępków, Plebania Wola, Makoszka (podłączenie do istniejącej oczyszczalni ścieków w gminie	Gmina Dębowa Kłoda	2 000 000,00 zł				2 000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
		Rozbudowa istniejących oczyszczalni ścieków (Uhnin, Wyhalew, Leitnie)	Gmina Dębowa Kłoda			2 000 000,00 zł		2 000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
		Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Jabłoń	Gmina Jabłoń	110 000,00 zł				110 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
		Budowa sieci kanalizacji sanitarnej	Gmina Jabłoń		300 000,00 zł	500 000,00 zł		800 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Gmina Jabłoń			89 0000,00 zł		89 0000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Popularyzacja i dofinansowanie zbiorników na deszczówkę w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Milanów	Gmina Milanów	500 000,00 zł	500 000,00 zł			1 000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Budowa małych zbiorników retencyjnych	Gmina Milanów		1 000 000,00 zł			1 000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Kostry i Milanów oraz studni głębinowej w miejscowości Milanów	Gmina Milanów	4 178 944,42 zł				4 178 944,42 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Modernizacja komunalnej infrastruktury ciepłowniczej oraz wodno-kanalizacyjnej	Gmina Parczew, Zakład Usług Komunalnych w Parczewie Sp. z o. o	5 543,6161 zł				5 543,6161 zł	Środki własne, Środki UE, NFOŚiGW, WFOŚiGW, ESCO
	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Podedwórze	Gmina Podedwórze	150 000,00 zł				150 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Budowa oczyszczalni ścieków w Nowych Mostach	Gmina Podedwórze		500 000,00 zł			500 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Budowa zbiornika wyrównawczego na Stacji uzdatniania Wody „Opole”	Gmina Podedwórze		300 000,00 zł			300 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Modernizacja studni na stacji uzdatniania wody „Opole”	Gmina Podedwórze	50 000,00 zł				50 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Budowa gminnej oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnej w gminie Podedwórze	Gmina Podedwórze				3 000 000,00 zł	3 000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne
	Parczew- Wola Przewłocka (połączenie wodociągów)	Zakład Usług Komunalnych w Parczewie Sp. z o.o.	211 000,00 zł				211 000,00 zł	Środki własne NFOŚiGW POIiŚ
	Stacja podwyższenia ciśnienia ul Kościuszki	Zakład Usług Komunalnych w Parczewie Sp. z o.o.	110 000,00 zł				110 000,00 zł	Środki własne NFOŚiGW POIiŚ
	Rekultywacja składowiska odpadów w m. Królewski Dwór	Zakład Usług Komunalnych w Parczewie Sp. z o. o	87 500,00 zł	87 500,00 zł	87 500,00 zł	87 500,00 zł	350 000,00 zł	Środki własne
	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Szytki	Zakład Usług Komunalnych w Parczewie Sp. z o. o		1 000 000,00 zł			1 000 000,00 zł	Środki własne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

		Budowa kanalizacji sanitarnej na ul. Klonowej w Parczewie - 0,5km sieci ciśnieniowa.	Zakład Usług Komunalnych w Parczewie Sp. z o. o		400 000,00 zł			400 000,00 zł	Środki własne
	Gospodarka wodno - ściekowa	Remont oczyszczalni ścieków w miejscowości Siemień	Gmina Siemień	2.630.490,04 zł				2.630.490,04 zł	Budżet gminy, 63,63 % Środki unijne
		Budowa sieci wodociągowej w miejscowości: Orzechów Stary, Orzechów Nowy, Lejno	Gmina Sosnowica		525 821,70 zł			525 821,70 zł	Budżet Gminy Środki unijne,
		Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Górki-Zienki	Gmina Sosnowica			1 858 633,60 zł		1 858 633,60 zł	Budżet Gminy Środki unijne,
		Przebudowa oczyszczalni ścieków	Gmina Sosnowica	4 216 624,00 zł				4 216 624,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne,
	Gospodarka odpadami	Dofinansowanie utylizacji materiałów zawierających azbest dla osób fizycznych w ramach programu „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”	Gmina Podedwórze	Koszty będą uzależnione od ilości złożonych wniosków					Środki unijne, WFOŚiGW
		Usuwanie odpadów rolniczych	Gmina Podedwórze	20 000,00 zł				20 000,00 zł	WFOŚiG
		Działania w zakresie selektywnej zbiórki odpadów segregowanych, obwoźnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych, likwidacja nielegalnych wysypisk	Gmina Siemień Szkoły	Zgodnie z ustawą o utrzymaniu porządku i czystości w gminie jesteśmy wszyscy zobligowani do tego (wszyscy mieszkańcy) by segregować odpady. Segregacja odpadów jest prowadzona w 1312 nieruchomościach				Bez kosztów	ND
		Usuwanie odpadów rolniczych: folii, sznurka i siatki, odpadów typu big-bag	Gmina Siemień	13 000,00 zł				13 000,00 zł	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
		Likwidacja pokrycia dachowego z płyt azbestowo-cementowych z terenu gminach powiatu	Gmina Siemień	Gmina Siemień korzysta z projektu Urzędu Marszałkowskiego z perspektywą 2014-2020. W przyszłych latach, jeżeli będzie taka możliwość będziemy korzystać z środków unijnych na realizację zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest				Wszystkie koszty pokryte są z projektu	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
	Zasoby przyrodnicze	Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i walorów turystycznych - oznakowanie szlaków turystycznych - budowa ścieżki rowerowej - budowa wiat postojowych - tablice informacyjne - wydanie map, folderów itp	Gmina Dębowa Kłoda			1.000 000,00 zł		1.000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO LATA 2021-2024

		Rewitalizacja obszaru zdegradowanego - przywrócenie funkcji turystycznej obiektom byłego Ośrodka harcerskiego w Białce, w tym roboty budowlane związane z rewitalizacją;	Gmina Dębowa Kłoda		4.000 000,00 zł			4.000 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne,
		Pielęgnacja terenów zielonych	Urząd Miejski w Parczewie	80 000, 00 zł	80 000, 00 zł	80 000, 00 zł	80 000, 00 zł	320 000,00	Środki własne
	Edukacja ekologiczna	Organizacja szkoleń dla: a) mieszkańców gminy z zakresu segregowania odpadów komunalnych b) mieszkańców gminy – „Znaczenie rozwoju <i>odnawialnych źródeł energii dla ochrony środowiska</i> ” c) organizacja szkolenia z zakresu zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej	Gmina Dębowa Kłoda		200 000,00 zł			200 000,00 zł	Budżet Gminy Środki unijne,
		Promowanie rozwoju energii odnawialnej (energia słoneczna, wiatrowa, wodna, geotermalna, z biomasy i biogazu) – kampanie informacyjne	Gmina Siemień		Bez kosztów			Bez kosztów	ND
		Edukacja ekologiczna i informacja w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza	Gmina Siemień		Bez kosztów			Bez kosztów	ND
		Edukacja ekologiczna w zakresie właściwego postępowania z odpadami	Gmina Siemień		Na bieżąco są prowadzone akcje edukacyjne w szkołach, wśród mieszkańców na spotkaniach wiejskich, wśród sołtysów nt. segregacji mieszkańców			Bez kosztów	ND
		Działania z zakresu edukacji ekologicznej (akcje informacyjne, festyny ekologiczne, konkursy)	Gmina Podewórze. Gminna Biblioteka Publiczna, Zespół Placówek Oświatowych w Podewórze, organizacje pozarządowe	20 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	80 000,00 zł	Budżet gminy, WFOSiGW
		Akcje ekologiczne - Sprzątanie świata, obchody Dnia Ziemi, Konkursy ekologiczne	Urząd Miejski w Parczewie	15 000,00 zł	15 000,00 zł	15 000,00 zł	15 000,00 zł	60 000,00 zł	Środki własne

Źródło: Opracowanie własne

8. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

8.1. SYSTEM INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Nadrzędną zasadą realizacji Programu ochrony środowiska jest realizacja wyznaczonych zadań przez określone jednostki, m.in.:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem (władze samorządowe, Starostwo Powiatowe w Parczewie)
- Podmioty realizujące zadania Programu (Starostwo Powiatowe w Parczewie, Gmina Dębowa Kłoda, Gmina Jabłoń, Gmina Milanów, Gmina Parczew, Gmina Podedwórze, Gmina Siemień, Gmina Sosnowica, zarządcy dróg oraz inne jednostki działające na terenie powiatu realizujące swoje zadania),
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu ochrony środowiska (WIOŚ, RDOŚ, Urząd Marszałkowski),
- Społeczność powiatu jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu.

8.2 WYKAZ INTERESARIUSZY ZAANGAŻOWANYCH W PRACĘ NAD PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

Interesariusze Programu to podmioty (osoby, społeczności, instytucje, organizacje), które uczestniczą w tworzeniu projektu Programu lub są zainteresowane wynikami jego realizacji.

Wyróżniamy interesariuszy:

- Wewnętrznych – Starostwo Powiatowe w Parczewie, gminy z terenu powiatu parczewskiego
- Zewnętrznych – mieszkańcy powiatu, przedsiębiorstwa oraz instytucje publiczne działające na terenie powiatu parczewskiego.

8.3 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomicznych, finansowych i społecznych.

Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ochrony środowiska państwa na poziomie lokalnym Zarząd Powiatu Parczewskiego zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został zobligowany do sporządzenia programu ochrony środowiska dla powiatu. Projekt Programu podlega zaopiniowaniu przez Marszałka Województwa Lubelskiego, a następnie uchwaleniu przez Radę Powiatu Parczewskiego. Z wykonania programu Zarząd

Powiatu sporządza co 2 lata raport, który przedstawia Radzie Powiatu. Realizacja Programu ochrony środowiska dla powiatu parczewskiego odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

Uwarunkowania ekonomiczne

Zadania z zakresu ochrony środowiska są bardzo kosztowne. Starostwo musi korzystać z zewnętrznych źródeł finansowania. Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację najważniejszych celów niniejszego Programu. Główne źródła dochodu wspomagające realizację Programu to źródła:

Instytucjonalne:

- Budżety własne jednostek samorządu terytorialnego,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie,
- Fundusze pomocowe Unii Europejskiej na lata 2021-2027,
- Budżet Państwa,
- Banki BOŚ

Przedmiotowe:

- administracyjne kary pieniężne wymierzane za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
- grzywny,
- opłaty za korzystanie ze środowiska, realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,
- kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców,
- dotacje, spadki i darowizny.

Uwarunkowania przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2020 poz. 293 z późn. zm.).

Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne Programu to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako

jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska.

8.4 PROCEDURY MONITORINGU, PRZEGLĄDU STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Wdrażanie Programu ochrony środowiska powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- efektywności wykonania zadań,
- aktualności zidentyfikowanych problemów ekologicznych oraz adekwatności podjętych działań,
- stopnia realizacji Programu w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań i przyjętych celów,
- rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- przyczyn ewentualnych rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- niezbędnych modyfikacji Programu.

Dla prawidłowego przebiegu monitoringu realizacji celów i zadań Programu ochrony środowiska dla powiatu parczewskiego niezbędna jest okresowa wymiana informacji z jednostkami organizacyjnymi, w zakresie stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań.

Niemożliwość mierzenia i monitorowania wszystkiego, jak również związane z tym koszty narzucają konieczność stosowania specjalnie do tego celu opracowanej listy wskaźników monitorowania realizacji Programu ochrony środowiska. Pomiary w obrębie powiatu parczewskiego wykonywane są przede wszystkim przez WIOŚ w ramach krajowego programu monitoringu środowiska oraz przez inne instytucje na zlecenie Urzędu Miasta.

Posługiwanie się powszechnie zaakceptowanymi wskaźnikami stwarza możliwość dokonywania wiarygodnych porównań osiągnięć we wprowadzaniu w życie koncepcji zrównoważonego rozwoju, a dobrze dobrane wskaźniki umożliwiają uporządkowanie i stworzenie lepszego systemu bazy danych.

Wskaźniki dla niniejszego Programu ochrony środowiska dla powiatu parczewskiego zostały opracowane tak, aby były zgodne z wskaźnikami monitorowania jakości

środowiska określonymi w Tabeli nr 22 „Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Lubelskiego na lata 2020 – 2023 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2027”.

Proponowana tabela wskaźników nie jest ostateczna ani kompletna, może być modyfikowana bądź weryfikowana przy sporządzaniu sprawozdań czy raportów z wykonanych zadań środowiskowych. Tabela zawiera jedynie najistotniejsze wskaźniki mówiące o stopniu realizacji Programu, które na dzień sporządzania dokumentu wydają się być najistotniejsze. Ponadto przyjęto takie wskaźniki, które można w prosty sposób zweryfikować bądź obliczyć, co zdecydowanie ułatwi pracę przy sporządzaniu oceny realizacji (raportu) Programu ochrony środowiska. Podczas sporządzania raportu z wykonania Programu ochrony środowiska w celu określenia oceny efektów działalności środowiskowej należy się odnieść do aktualnie dostępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Starostwa Powiatowego w Parczewie. W przypadku braku danych za rok, dla którego przedmiotowy raport będzie wykonany, jako stan wyjściowy należy przyjąć dostępną, najbardziej aktualną wartość wskaźnika, gdyż ona w porównaniu ze stanem wyjściowym i tak zobrazuje efekt realizacji Programu.

W programie ochrony środowiska dla województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027 wskazano wskaźniki do monitorowania powiatowych i gminnych programów środowiska. Wśród mierzalnych wskaźników wskazano:

Ochrona klimatu i jakości powietrza (OKP)

1. liczba sfer z przekroczeniem stężeń dopuszczalnych i docelowych na terenie województwa
2. emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych.
3. emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych
4. sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno - bytowe
5. udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem
6. liczba czynnych przyłączy sieci gazowej do budynków ogółem
7. liczba przewozów pasażerskich komunikacją miejską
8. długość ścieżek rowerowych

Zagrożenia hałasem

9. liczba osób narażonych na ponadnormatywny hałas w województwie (wskaźnik LDWN)

Pole elektromagnetyczne

10. liczba osób narażonych na ponad-normatywne promieniowanie elektromagnetyczne

Gospodarka odpadami

11. udział JCWP o stanie/ potencjale (ekologicznym) dobrym i bardzo dobrym
12. udział JCWPd o dobrej lub zadowalającej jakości
13. efekty rzeczowe inwestycji w danym roku: obwałowania przeciwpowodziowe
14. pojemność obiektów małej retencji wodnej

Gospodarka wodno-ściekowa

15. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem
16. udział przemysłu w zużyciu wody ogółem
17. odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej
18. odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej

Zasoby geologiczne

19. wydobywanie węgla kamiennego

Gleby

20. liczba beneficjentów przystępujących do realizacji pakietów rolno-środowiskowo klimatycznego
21. udział gruntów bardzo kwaśnych i kwaśnych (grunty użytkowane rolniczo)
22. powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych poddana rekultywacji Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO)
23. masa odebranych odpadów komunalnych
24. masa nieszkodliwionych odpadów zawierających azbest
25. udział odpadów zebranych selektywnie do ogółu odpadów

Zasoby przyrodnicze (ZP)

26. liczba ustanowionych planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000
27. obszarów Natura 2000 szt. 78 RDOŚ + 135 27. liczba ustanowionych planów ochrony dla parków krajobrazowych
28. parków krajobrazowych szt. 2 ZPKWL + 17 28. liczba opracowanych planów ochrony dla rezerwatów przyrody
29. liczba siedlisk przyrodniczych oraz gatunków objętych monitoringiem
30. powierzchnia siedlisk oraz liczba gatunków objętych zabiegami czynnej ochrony
31. lesistość

Zagrożenia Poważnymi Awariami Przemysłowymi (PAP)

32. liczba poważnych awarii

9. SPIS TABEL

TABELA 1 LUDNOŚĆ W POWIECIE PARCZEWSKIM.....	9
TABELA 2. LUDNOŚĆ % OGÓŁEM W 2019 ROKU.....	10
TABELA 3. WYKAZ PROJEKTÓW Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA ZREALIZOWANYCH W LATACH 2004-2014	20
TABELA 4. KLASYFIKACJA STREFY LUBELSKIEJ WG KRYTERIUM OCHRONY ZDROWIA W LATACH 2017-2019....	29
TABELA 5. KLASYFIKACJA STREFY LUBELSKIEJ WG KRYTERIUM OCHRONY ROŚLIN (2018 -2019).....	32
TABELA 6. CELE SZCZEGÓLNE WSKAZANE W PLANACH GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMIN POWIATU PARCZEWSKIEGO.....	34
TABELA 7. WYNIKI BADAŃ.....	57
TABELA 8. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO ORAZ ICH STAN ...	61
TABELA 9. JAKOŚĆ JCWP ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO.....	65
TABELA 10. WYKAZ WÓD STOJĄCYCH NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO.....	67
TABELA 11. OCENA STANU JCWPD.....	70
TABELA 12. ANALIZA SWOT OBSZAR INTERWENCJI – WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE.....	72
TABELA 13. CELE REKOMENDOWANE W WYTYCZNYCH MŚ W KONTEKŚCIE POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z OCENY STANU W OBSZARZE INTERWENCJI GOSPODAROWANIE WODAMI – OCENA.....	73
TABELA 14. DŁUGOŚĆ SIECI WODOCIĄGOWEJ I KANALIZACYJNEJ.....	73
TABELA 15. UJĘCIA WODY, NA KTÓRYCH BAZUJĄ WODOCIĄGI GRUPOWE.....	74
TABELA 16. ZESTAWIENIE ISTNIEJĄCYCH OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW.....	74
TABELA 17. EWIDENCJA ZBIORNIKÓW BEZODPŁYWOWYCH I PRZYDOMOWYCH OCZYSZCZALNI.....	75
TABELA 18. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA.....	76
TABELA 19. CELE REKOMENDOWANE W WYTYCZNYCH MŚ W KONTEKŚCIE POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z OCENY STANU W OBSZARZE INTERWENCJI GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA – OCENA.....	76
TABELA 20. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – ZASOBY GEOLOGICZNE.....	78
TABELA 21. CELE REKOMENDOWANE W WYTYCZNYCH MŚ W KONTEKŚCIE POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z OCENY STANU W OBSZARZE INTERWENCJI – OCENA.....	78
TABELA 22. STAN JAKOŚCI GLEB W GMINACH.....	86
TABELA 23. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONY GLEB DLA POWIATU.....	87
TABELA 24. STRUKTURA UŻYTKOWANIA TERENÓW POWIATU PARCZEWSKIEGO.....	88
TABELA 25. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – GLEBY.....	88
TABELA 26. CELE REKOMENDOWANE W WYTYCZNYCH MŚ W KONTEKŚCIE POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z OCENY STANU W OBSZARZE INTERWENCJI – OCENA.....	88
TABELA 27. WYKAZ USUNIĘTEGO AZBESTU Z GMIN W POWIECIE PARCZEWSKIM.....	97
TABELA 28. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – ODPADY.....	98
TABELA 29. CELE REKOMENDOWANE W WYTYCZNYCH MŚ W KONTEKŚCIE POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z OCENY STANU W OBSZARZE INTERWENCJI GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW – OCENA.....	98

TABELA 30. WYKAZ UŻYTKÓW EKOLOGICZNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO	131
TABELA 31. WYKAZ POMNIKÓW PRZYRODY ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO	138
TABELA 32. WYKAZ ZABYTKÓW W POWIECIE PARCZEWSKIM WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW	147
TABELA 33. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – ZASOBY PRZYRODNICZE	149
TABELA 34. CELE REKOMENDOWANE W WYTYCZNYCH MŚ W KONTEKŚCIE POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z OCENY STANU W OBSZARZE INTERWENCJI ZASOBY PRZYRODNICZE – OCENA	150
TABELA 35. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	151
TABELA 36. CELE REKOMENDOWANE W WYTYCZNYCH MŚ W KONTEKŚCIE POTRZEB WYNIKAJĄCYCH Z OCENY STANU W OBSZARZE INTERWENCJI ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI – OCENA	151
TABELA 37. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	152
TABELA 38. ANALIZA SWOT, OBSZAR INTERWENCJI – EDUKACJA EKOLOGICZNA	153
TABELA 39. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI, WSKAŹNIKI I ZADANIA WYNIKAJĄCE Z OCENY STANU ŚRODOWISKA DLA POWIATU PARCZEWSKIEGO	155
TABELA 40. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ WŁASNYCH WRAZ Z ICH FINANSOWANIEM DO ROKU 2024	164

10. SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1. POŁOŻENIE GMIN NA TLE POWIATU PARCZEWSKIEGO	8
RYSUNEK 2. MAPA POWIATU PARCZEWSKIEGO	9
RYSUNEK 3. KLASYFIKACJA STREF W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM DLA BAP W PYLE PM10 Z UWZGLĘDNIANIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA - 2019 R.	30
RYSUNEK 4. ZASIĘG OBSZARÓW PRZEKROCZEŃ POZIOMU DOCELOWEGO STĘŻENIA B(A)P OKREŚLONEGO ZE WZGLĘDU NA OCHRONĘ ZDROWIA LUDZI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2019 R.	31
RYSUNEK 5. KWALIFIKACJA TERENÓW DLA ROZWOJU ENERGETYKI WIATROWEJ	40
RYSUNEK 6. IDENTYFIKACJA OBSZARÓW O NAJWIĘKSZYM POTENCJALE DO POZYSKIWANIE BIOMASY DO SPALANIA	42
RYSUNEK 7. IDENTYFIKACJA OBSZARÓW O NAJWIĘKSZYM POTENCJALE DO POZYSKIWANIE BIOMASY DO PRODUKCJI BIOGAZU	43
RYSUNEK 8. OBSZARY PREFEROWANE DO ROZWOJU ENERGETYKI WODNEJ	45
RYSUNEK 9. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE LOKALIZACJI INWESTYCJI OZE	46
RYSUNEK 10. ZLEWNIE JCWP NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO	69
RYSUNEK 11. JCWPd I GZWP NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO	72

11. SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1. POWIERZCHNIA GMIN W POWIECIE PARCZEWSKIM	8
WYKRES 2. DŁUGOŚĆ SIECI KANALIZACYJNEJ ORAZ WODOCIĄGOWEJ (KM) W 2019 R.	74

12.SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

1. PARK NARODOWY I REZERWATY NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO, SKALA 1 : 150 000
2. PARKI KRAJOBRAZOWE I OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO, SKALA 1 : 150 000
3. OBSZARY NATURA 2000 NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO, SKALA 1 : 150 000
4. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY I UŻYTKI EKOLOGICZNE NA TERENIE POWIATU PARCZEWSKIEGO, SKALA 1 : 150 000
5. MAPA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH, SKALA 1 : 150 000